COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXVII. PARS IV.

LIPSIAE, MDCCLXXXVI.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
Venduntur etiam
Londini apud Pr. Elmsly, Edinburgi apud Elph. Balfour, Lugd. Bat. ap. Fratres Luchtmann, Parisiis apud Barroi senior. Venetiis apud Io. Bapt. Pasquali, Milano apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud Laurent. Giraud, Holmiae apud Ios. Molini, Holmiae apud M. Swederum.

I.

Kongl. Vetenſkaps Academiens Nya Handlingar Tom. V. 1784. Stockholm, tryckte hos Ioh. Georg Lange 1784. pag. 336. in 8v. tabb. aen. 8.

i. e.

Noua Acta Ac. Reg. Scient. Suec. Tom. V. anni 1784.

Trimeſtre primum.

DAN. MELANDERHIELM, de tempeſtate aeſtatis 1783. Conſtanter ventorum cauſſas, ſolis et lunae attractiones calculo ſubiecit Dom. D'ALEMBERT, in *Reflexions ſur la cauſe générale des Vents* ſcripto ab Ac. R. Sc. Pruſſ. 1746. praemio ornato. Ad variabiles pertinent calor ſolis, vapores varii generis. Illarum effectus magis praeualet in regionibus polo vicinis, vbi minor eſt vis conſtantium. Aeſtas breuis et calida 1783 efficiebatur inprimis a vaporibus, qui, tellure in Sicilia et Calabria concuſſa, ex cryptis ſubterraneis erumpebant, et atmoſphaerae miſcebantur. Haec vlterius perſequitur Cl. Auctor et ex ſimilibus vaporibus explicat illum aëris obfuſcati ſtatum quem *Hoehenrauch* appellant. p. 3.

II. Editur ſcriptum Comitis SVEN CRONSTEDT, iam vita functi, anno 1770, 1771. Agit de *fiſſuris glaciei* in lacu *Malar*, longe excurrentis, dum glacies cum fragore ad plura milliaria audiendo rumpitur, et terra late circum circa tremit. *Vråkar* appellant. p. 19.

III. ZACH. NORDMARK docet reperire *indices variationis curuaturae.* p. 28.

Nn 2 IV. AND.

p. 34. IV. AND. IO. HAGSTRÖM, de *opii vſu in lue venerea*. Experimentis, tum in noſocomio inſtitutis, tum in propria praxi, comperit, opium nihil prodeſſe, vbi mercurius ante fruſtra erat adhibitus, hoc autem auxilium ferente, rectius iudicat, ab opio abſtineri. Magnis etiam doſibus, quas iam commendant medicorum aliqui, datum, vitae et valetudini aegrorum minari.

p. 40. V. ARVID FAXE deſcribit *Gaſtrodyniam cum vomitu amurcae ſic dictae atrabiliariae, vt et ſanguinis*. Materia nigra et vomitu, et per anum excreta, omnino ſimilis vernici nigro Sinenſi, viſcida, erat *bilis atra*, quae cum in pancreate eſſet coacervata, eo in loco dolorem excitauit et vomitum. Euacuata illa, aegro priſtina ſanitas rediit.

p. 47. VI. IO. OTTO HAGSTRÖM per aliquod tempus ſeruauit *Teſtudinem puſillam* LINN. S. N. ed. XII. p. 333. et quaedam de eius oeconomia refert. Veſcebatur floribus violae odoratae, item trifolii montani. Ingruente frigore, iam menſe Septembri, coepit minus appetere nutrimentum, poſt ſine omni cibo ſubſtitit inde a 1. Nov. 1782. ad 1. Mart. 83, quod ab aëre frigidiore in loco, vbi commorabatur, deducit: Nam hyeme 1784 inde a fine Ianuarii effecit, vt locus ille caleret gradibus 15, tunc iam Februario menſe coepit veſci floribus trif. montani, aeſtate praecedente decerptis et in vmbra ſiccatis.

p. 52. VII. CAR. RINMAN edit *experimenta* cum *Zeolitho* inſtituta, plura et curioſius inſtituta, quam vt hic excerpi queant. Calcareae terrae poſt ſiliceam maximas partes in componendo Zeolitho tribuit, praeterea illi inſunt magneſia, argilla, ferrum calcinatum, tandem aqua acido aëreo impraegnata.

p. 70. VIII. C. P. THUNBERG recenſet *mineralia et gemmas*, quae in inſula *Ceylon* vidit. Quem lapidem

dem Europaei Turmalinum vocamus, electrica virtute celebrem, illi non idem nomen tribuunt insulani, ſed Turmalinos nominant lapides nihil electrici habentes, colore et perſpicuitate varios.

IX. B. N. BERKENMEIR de *propagatione hirudinum.* Hirudinem feminam praegnantem ſeruauit, ea edidit aceruos ouorum minutiſſimorum, quae vel microſcopio ſpectata non maior a ſemine maiorani apparebant; his tribus ſeptimanis incubuit, ita magnitudine creuerunt, vt lente ſpectata braſſicae ſemino aequare viderentur, prodierunt proles ſingulae ex ſingulis ouulis, perpetuo ventri matris adhaerentes circiter duobus menſibus, deinde matri mortem intulerunt, ſibi ipſi viuentes. p. 81.

Trimeſtre ſecundum.

I. IO. GUST. EDELFELT edit obſeruationes miſcellas *minerologicas* ad montes Iemtlandiae pertinentes, inprimis de natura et ſitu ſtratorum. Incipiunt illae a libellationibus cataractarum, quas olim *Stenius* inſtituit. Lacus quidam in illis montibus, quem magnum appellant, *Storſiö*, vltra ſuperficiem maris (*die Oſtſee*) eleuatur vlnis 640, diſtat a mari milliaribus Suecicis 24. p. 89.

II. Vbi optime operationes ſint inſtituendae ad *montium illorum Iemtlandiae altitudinem ſupra mare* inueſtigandam, inquirit NIC. MARELIUS. p. 103.

III. CAR. WILH. SCHEELE *de acido Citri cryſtalliſando.* Succo mali citrei ebullienti iniicit cretam in puluerem redactam. Eam acido citri ſaturatam, *calcem citratam* aqua calida eluit, donec infuſa aqua, colore omnino orba, rurſus abeat. Calci citratae ita lotae adfundit acidum vitrioli aqua dilutum, quae ebulliunt, refrigerantur, filtrantur, gypſum, quod in filtro reſtat, aqua frigida eluitur, vt acidum adhaerens ſeparetur, acidum, quod trans- p. 105.

iit filtrum, ad conſiſtentiam ſyrupi tenuis euaporatur, rurſus ad ſeparandum gypſum filtratur, an adhuc contineat calcem citratam, acido vitrioli examinatur, et hoc caſu liberatur eodem acido a calce cryſtalliſationem impeditura, acidum rurſus filtratur, ſuper orbe ex porcellana facto leni calore euaporatur, aut ad conſiſtentiam ſyrupi tenuis redactum in loco ſubfrigido reponitur, vbi in cryſtallos coit, ſiccas, humidum ex aëre non attrahentes, ita variis vſibus aptas.

p. 109. IV. T. BERGMAN *Obſeruationes mineralogicae.* Suſpicatus erat, cum *terra grauis* non niſi acido vitrioli vnita noſceretur, vbi nomen *ſpati grauis* nanciſcitur, repertum iri, acido aëreo, calci, et aliis terris iunctam. Id experientia confirmauit, reperit enim 1783 D. WITHERING prope Leadhile Scotiae terram grauem, quae cum mero acido aëreo in maſſam duram coierat. Eius ſpecimina cum adhuc exſpectet, aliud quod Dom. SCHWEDIAUER BLAK Edinburgi tradiderat, accepit; in illo centenarii partes calcis 92 ſunt, terrae grauis 8. Porro cryſtalliſationem examinat, Freibergae repertam, et *Stangenſpat* appellatam. Totam reperit conſtare terra graui acido vitrioli ſaturata. LESKIUS Lipſia miſerat mineram Altenbergenſem, ex duabus maſſis ſingulari modo coagmentatam, altera alba, opaca, altera fuſca, lamellis maioribus conſtante, nitente. Prioris, quam *Schoerlum album* nominant Saxones, centum partes continent 52 argillae, 46 ſilicis, 2 aquae, vt ſingularem ſpeciem argillae conſtituat. Altera habet 40 partes ſilicis, 5 magneſiae ab acido aëreo liberae, 9 calcis magneſii martialis, vt ſit varietas micae (*glimmer*). Zeolithorum duae iam varietates innotuerunt, ad chalybem ſcintillas edentes, quas ad id genus pertinere cum analyſis chemica doceat, non licet mineralogo duritiem

tiem ad ſpecificos characteres referre, multo minus ad genericos, porro, cum hae varietates minus ſilicis contineant, alia, ſcintillas non edente, non pendet durities a ſilicis copia. Alia etiam examinat, vt terram, cui nomen *Loam*, cui in Anglia plantae in hybernaculis adſeruandae immittuntur; aliam *Wad* prope *Derbyſhire* in Anglia reperiundam, quae immiſſo in fouea, in fruſto huius terrae excauata, oleo linei inflammatur. Ei multum ſimilitudinis eſſe reperit cum magneſio (*Braunſtein*), quod credit, ſi eodem modo tractetur, flammam editurum.

V. BEN. REINH. GEIER *terras quaſdam* et *lapides ante tubum ferruminatorium* examinauit, *flatu excitato ope aëris dephlogiſticati*, quem *igneum* appellat. Primo agit de variis mediis aërem illum ſatis magna copia obtinendi. Optimos reperit alembicos, ex ferre fuſo (*takjärn*) qui, ſatis craſſi, plures operationes pertulerunt. Tali alembico quartariorum (*quartier*) quinque ſpatium continenti, immiſſae 20 aut 24 ſemunciae nitri, praebent 1300 ad 1500 digitos cubicos aëris dephlogiſticati. Aucto calore ſub finem operationis, expelluntur 400 ad 600 digiti cubici aëris, vehementer olentis acidum nitri, in quo ligneolum accenſum ardeat, vt in aëre atmoſphaerico. Hic quidem aër naſcitur nitri cum ferro detonatione inchoata, itaque ne cum priore dephlogiſticato miſceatur huic frequenti examine cauendum eſt. Equidem non puriſſimus eſt aër dephlogiſticatus in vaſis metallicis obtentus, ſed tamen, ſi inquinamentum quod diximus ſatis arceatur, aeque vehementer agit ad fuſionem terrarum et metallorum, ac is, qui obtentus erat ex nitro in retortis vitreis fuſo. Flatui excitando preſſionem aquae Noſter adhibuit. E terris et lapidibus 30, quos examinauit, vnum alterumue ſal- p. 122.

tim ſpeciminis loco adferamus. Adamantes exigui, politi in illas figuras, quas a *tabula* et a *roſa* nominant, circiter ponderis $\frac{1}{4}$ carati, lente calefacti, vehementiſſimae deinde flammae expoſiti, nitorem et facies politura datas perdiderunt, perpetuo minuebantur, poſt flatum 2 aut 3 minutorum, tam parvi, vt fluxus aëris illos a carbone auferret. Rubinus, vehementiſſimo calore, paulo minus perſpicuus euaſit, coloris maximam partem retinuit, in globulum vt pars fuſa coiret, effici non potuit, pars fuſa, acie alius rubini examinata, aliquanto mollior facta viſa eſt.

p. 134. VI. PET. ION. BERGIUS obſeruata in *epidemia* variolarum edit. Confirmat, quae ab aliis iam tradita ſunt, vt: frigide habendos aegros. Ad domum paruulis ſuſcipiendis deſtinatam infans variolis laborans in corbe, paucis centonibus tectus, hieme frigido ad portam ponebatur. Receptus frigore per-
p. 140. ſtrictus, paulatim calefiebat. Variolae frigore ita ſubſederant, vt vix amplius apparerent, iam vero calore rurſus attollebantur, et morbum infans feliciter ſuperauit. Vnde colligit BERGIUS, neque vehementiſſimo frigore effici, vt variolae omnino intra cutem recedant. In locis, vbi aegri ex variolis decumbunt, ne contagium alio deferatur, nec ipſe conſidet, nec pileum aut ſimilia in ſellas reponit, manus, poſtquam tetigit varioloſos, lauat, inprimis portis allini contagium credit ab iis, qui aegris miniſtrant.
p. 151. Veras variolas, eundem hominem bis adoriri nunquam vidit, neque ei, cui recte inſertae fuerunt variolae, rurſus iis laboraſſe. Durauit epidemia, inde ab exitu Auguſti 1783 ad initium Maii 1784, quo tempore, *Holmiae* hoc morbo obierunt homines 1043. Vnde colligit, quanti reipublicae interſit, inſitis variolis, hoc malum praecaueri.

VII. GLAU-

VII. CLAUDIUS ALSTRÖMER defcribit *inftrumentum, fundo maris examinando.* Coeperunt Sueci, halecibus minoribus, quos *Sill* appellant, vti ad eliquandam pinguedinem, quae adhiberi poffit loco eius, quae ex cetis eliquatur (*Trahn*). Obiectum, quod poft cocturam quifquiliarum in mare fertur, et fundum maris altiorem reddere cum nauigationis impedimento, et ipfis illis pifcibus naufeam excitare, qua efficiatur, vt loca illa derelinquant. Itaque cogitatum eft de methodo fundum maris iis in locis examinandi. Id fatis fimile eft terebrae fic dictae metallicae. Qualis repertus fit fundus maris non refertur, id faltim narratur, pertigiffe inftrumentum ad 10 pedes infra fundum maris, fupra quem aquae fuperficies attollebatur pedibus 21, vt longitudo inftrumenti fuerit pedum 31. p. 155.

VIII. NIC. LANDERBEK formulas vfui aptiffimas exhibet *variationi curuedinis et radii curuaturae* inueniendis. p. 158.

IX. ANDR. SPARRMAN defcribit *Lacertam americanam*: cui nomen *Sputator;* habitat in ligno, et adeo aedibus ligneis infulae St. *Euftachii* nemini nocens, nifi irritetur, tunc inimicum confpuit fucco nigro, puftulas in locis corporis, in quae incidit, excitante, quae vero facile fanantur fpiritu vini camphorato, et illo liquore, quem *Rum* appellant. Longitudo eft 2 digitorum a nafo ad anum, cauda $2\frac{1}{4}$ digiti. Eft: cauda tereti mediocri, fubtus ferie fcutorum longitudinaliter inftructa, corpore cinereo fupra fafciis albis, colore hepatico antice pofticeque marginatis, notato. p. 164.

Trimeftre tertium.

I. ANDR. SPARRMANN alteram *lacertam* americanam defcribit, *bimaculatam* (v. Trim. II. art. 9.) p. 169.

Vtraque Praepositus ACRELIVS ditauit collectionem Perill. DE GEER. Defuncto possessore, a vidua Academiae R. S. traditum. Est: cauda carinata, denticulata, corpore duplo longiore, digitis palmarum, plantarumque, lobatis. Et huius, et prioris, icones exhibentur.

p. 172. II. D. MELANDERHIELM de *integratione aequationis alicuius differentialis*.

p. 180. III. DAN. WILH. SCHEELE *de partibus constitutiuis terrae Rhabarbari*. Eam vt obtineret, radici in puluerem non valde tenuem comminutae, calidam infudit, quae mucilaginosum extraheret, et filamenta dissolueret. Subsidit terra, specifice grauior particulis Rhabarbari, tunc eluitur, donec omnino alba fiat. Ita ex libra Rhabarbari Indiae orientalis, $4\frac{1}{4}$ semuncias terrae siccatae, intra digitos arenam referentis obtinuit. Eius partes constitutiuas re-
p. 184. perit: calcem, acido acetosellae saturatam. Vitriolicum esse acidum, quod *Modelius* asseruerat, omnino negat. Acidum acetosellae cum difficulter ab alcali separetur, methodum id perficiendi docet, reperit vero, acidum, quod ars ex saccharo ope acidi nitri obtinet, a natura paratum haberi in Acetosella.

p. 187. IV. CLAUD. ALSTRÖMER de *ellychniis, quae non fument*. Cum varia de illis in diariis Gallorum legantur, ipse tentamine instituto reperit ellychnium lampadi inserendum, latum esse debere, taeniolae ad modum, parum habere crassitudinis, et parum ex lampade prominere, ita aëre liberius accedente ad latam vtriusque ellychnii superficiem, ita auget vehementiam ignis, vt materiam, quae ad ellychnia vulgaria in fumum abit, omnino comburat.

p. 193. V. BENED. REINH. GEIJER describit et delineat *machinam*, cuius ope *aër dephlogisticatus flatu* diri-

dirigi possit in flammam, per tubum ferruminatorium. Vtitur pressione aquae.

VI. ANDR. IO. LEXELL exhibet *integrationem aequationis alicuius differentialis*. p. 197.

VII. IO. L. ODHELIUS de *cataracta venerea et eius operatione.* Duos casus huc pertinentes enarrat, ex quibus colligit, inflammationes, quae solent operationem cataractae sequi, posse synizesin pupillae producere, qua visus tollatur, id vero eo magis metuendum esse ab humoribus veneno venereo contaminatis. Igitur *coecis, qui lue venerea laborarunt, pupillam vtrinque scindendam esse.* Porro, feminae, de qua altera eius relatio agit, exemplo docet, non necessario visus defectum sequi, magna quantitate humoris vitrei perdita, id quod solari eum potest, cui copiosus effluxus eius humoris ex improuiso accidit, non vero suadet consulto efficiendum esse, vt eius multum exeat. p. 204. p. 208.

VIII. BENED BIÖRNLUND *decocti corticis pruni* vsum esse non contemnendum docet, in *levioribus morbis venereis*, vbi curatio eius solius ope potest absolui. In nosocomio, vbi publicis impensis aegri curantur, ad accelerandam curationem mercurius adhibitus est. p. 209.

IX. IO. GADOLIN de *corporum calore absoluto.* Posito, calorem in corporibus, qui vnitis illis aut separatis, aut qualitate illorum vtcunque mutata, vel absorbetur vel liberatur, vnice determinari per specificum corporum calorem, eiusque mutationem docet, quomodo datis massis plurium corporum, quae vniuntur, specificis illorum caloribus, item temperaturis, quas thermometro applicato ostendunt, porro datis mixti calore specifico item temperaturo, absoluta caloris quantitas reperiatur. Est vero opus, vt specifici calores quam exactissime sciantur, in quibus si leniter erratum sit, multum p. 218. p. 221.

tum absolutus calor variatur. Ex experimentis cum niue et aqua institutis colligit, posito niuis calore specifico = 0, 9; gradum thermometri Suecici, qui respondet calori absoluto = 0; esse 800
p. 223 infra punctum congelationis. Instituit etiam experimenta cum salis solutionibus, item mixturis aquae et acidi vitrioli, quibus omnibus, numerum illum, quem diximus, vero satis propinquum esse confirmatur. Repeti autem et variari experimenta optat.

p. 236. X. ANDR. SPARRMAN describit *murem pumilionem* ex Africa meridionali. Ab aliis omnibus distinguunt eum lineae quatuor dorsales longitudinales nigrae. Icon exhibetur.

p. 238. XI. CLAUD. BIERKANDER de *saccharo abietis*. Eum prima vice reperit 9 Iulii 1784. Productum aphidum esse, obseruatione didicit. Dum fluidum est, a formicis aufertur, mox vero durescit.

p. 240. XII. SAM. ÖDMAN de *furore heroum borealium* antiquorum, quos *Berserkar* vocant. Narratur, eos maximis periculis, igne et ferro nihil territos, in hostium multitudinem vtcunque magnam irruisse. Postquam cessauit furor, debiliores vulgari homine fuisse. Omnino similia esse docet haec iis, quae narrantur de orientalibus ab opio furentibus, *Ramuk* appellatis. Sed cum nulla verisimilitudine dici possit, nouisse boreales opium aut eius succedaneum, quod ex papauere nostrate paratur, alia inebriantia examinat, nullum vero reperit, quod melius huc quadret, *Agarico muscario*, quo genere boreales se inebriant, vires etiam ad aliquod tempus solito maiores sibi comparare narrantur. Huic hypothesi optime conuenire cum iis, quae de heroibus illis tradantur, collatis historicis argumentis confirmat.

Tri-

Trimeſtre quartum.

I. HENR. NICANDER continuat theoriam *ma-* p. 249.
chinae ſpiralis.

II. GUYTON DE MORVEAU, Aduoc. Gen. Par- p. 272.
lamenti, et Cancellarius Academiae Diuionenſis, *tentamen, menſtruum naturale Quarzi, inueſtigandi.* Cum quae Cl. ACHARD de cryſtallis ope aquae acido aëreo ſaturatae producendis edidit, aliis non ſucceſſerint, illi quidem relinquendum eſt, vt ipſe rem in maiore luce collocet. Neque credit Cl. DE MORVEAU Cl°. ACHARD, menſtruum, ex quo gemmae coierint, ipſo cryſtalliſationis momento omnino abiiſſe; id enim et aduerſari legibus ſolutionis, et exemplis corporum refelli, quae partem menſtrui ſui contineant, etſi ab illo non amplius ſoluantur. Ita ſpatho calcareo plurimum aquae in eſt, etſi ab aqua non ſoluatur. Quod materia aliqua a menſtruo certo non ſoluatur, inde naſci poteſt, quod debitae rationi inter menſtruum et id, quod ſolui debet, locus non ſit. Sic mixtum ex auro et argento non ſoluitur in acido nitri, etſi quaeuis eius particula metallum contineat, in acido illo ſolubile. Certiorem iudicat noſter alteram partem theoriae Cl. ACHARD. Iam enim certum eſſe, quod cryſtallus et quarzus ex fluido coierint. Id vero eſſe aquam acido aëreo foetam, cum iis in locis, vbi cryſtalli reperiantur, aliud fluidum cogitari non poſſit. Eam theoriam ſequutus, aquam pluuiam puram filtratam, aquae calcis item ex pluuia praeparatae mixtam, acido aëreo ſaturauit, illa lagenas impleuit, quibus fruſtula cryſtalli indidit, vni ſola, alteri cum terra aluminis, ſubere obturauit, veſica obligauit, inuerſas in loco, vbi per 9 menſes et aliquot dies quieſcerent, repoſuit. In his quidem, deinde apertis, nihil vidit, quod multum praeſentem quaeſtionem illu-

illuſtraret. Tertiae vero lagenae, etiam aqua calcis mephitica plenae, indidit nouem fruſtula cryſtalli montanae, et fruſtum ferri longum digitos 5, latum craſſum $3\frac{1}{2}$ lin. lima in quatuor planis lateralibus politum. Aperta lagena, aqua euaporationi expoſita, reſidua manſerunt grana duo terrae martialis, a ferro ab aqua adroſo; eam terram magnes non attraxit, adhaeſit tamen angulis ſuperinducti, non efferueſcebat cum acido nitri, et parum ab illo ſolvebatur. Cryſtalli, quae $27\frac{1}{4}$ grana ponderauerant, iam ponderabant 27, etſi terra martiali adhaerente tectae, ceterum nihil politurae, quod notari poſſet, perdiderant. Fruſtum ferri rubigine obductum erat, a quo lauabatur, certe illud ducendo per aquam puram deſtillatam, deinde ſiccabatur in aëre libero. Aliquot dies poſt, microſcopio, quod parum augeret, examinatum ad marginem vnius laterum, exhibuit punctum ſplendens, vitro ſimile, velut tubere quodam circumdatum, et eius ope ferro adhaerens, tuber illud iuxta marginem extenſum, conſtabat terra martiali. Figura huius cryſtalli, ob exiguitatem, ſatis certo deſcribi non poteſt, repetitis vero obſeruationibus, et auctori et aliis, viſa eſt includi planis regularibus in pyramidem coeuntibus. Aliis etiam ferri locis adiacent puncta cryſtallina, minus ſplendentia, quorum figuras nec quidem microſcopium fortius, diſtinctas exhibet. Ad hoc experimentum repetendum Cl. DE MORVEAU Chemicos inuitat.

p. 283. III. BEN. REINH. GEIJER *quomodo metalla ſe habeant* ante tubum ferruminatorium, *flatu aëre dephlogiſticato excitato.* Inſtituit experimenta ERICUS SWARZ, Collegii regii metallici notarius vicarius, ab illis perficiendis et augendis morte praematura impeditus. Itaque *Geijer* pauca edit, quibus ipſe adfuit: v. c. Argentum puriſſimum (16 *löthig)*

thig) ſuper carbone funditur, fumat, volatile redditur. Orbis nitens cupreus, in vicinia flammae, ſed tamen ad diſtantiam plurium digitorum, tenui lamella argentea obducitur. Scoriae nullae obſervantur. Ferreum filum circiter $\frac{1}{10}$ digiti decimalis in diametro, celerrime funditur defluentibus ſcoriis, vt tempore paucorum ſecundorum, filum pedis longitudine, ſucceſſiue flammae immitti poſſit.

IV. CAR. PET. THUNBERG narrat de variis *Loxiae* ſpeciebus *ad Caput B. Spei* reperiundis. Sunt illae L. Aſtrild, ſulphurata, capenſis, orix, quod gregibus copioſiſſimis agros infeſtet, maxime nocua; *Caffra* nondum deſcripta, cuius hi eduntur characteres: *L. caffra*, atra, remigibus fuſcis, humeris ſanguineis; Roſtrum conico-gibbum, cinereo-fuſcum, acutum. Remiges cinereo-fuſcae, marginibus albis. Tectrices albae, humeri ſanguinei. Pedes griſei. Corpus totum, exceptis remigibus, atrum, magnitudine L. pyrrhulae, ſed paulo longius. Cauda corpore longior, hinc auem volantem impedit nunquam celeriter volat; flante vento, directe volatum ſuum non proſequitur, ſed viam obliquam deſcribit; dum pluit, interdum manibus capi poteſt. p. 286.

V. IONAS DRYANDER edit animaduerſiones in genus plantarum, cui *Albuca* nomen eſt; additis nouis *tribus ſpeciebus*. Cum LINNEUS, in ſexta editione Gen. Pl. primum Albucam ab Ornithogalo ſepararet, deſcriptionem ſaltim ex duabus ſpeciebus confecit, aut forte ex *A. maiore*. Itaque character eius genericus non quadrat in omnes ſex ſpecies iam notas. Hinc nouum characterem genericum edit Cl Auctor; vbi character eſſentialis eſt: *Cor.* infera 6 petala, petalis exterioribus patulis, interioribus conniuentibus. *Stylus* triqueter. Iam habitum generis deſcribit. Species habet * *ſtami-* p. 289.

nibus

nibus tribus ſterilibus ; ** *ſt. omn. fertilibus.* Huc refert ſex *Albucae* ſpecies, item ad ſubdiuiſionem ſecundam, Alb. *abyſſinicam*, cuius figuram IACQUIN edidit in iconibus plantarum, etſi dubitet, an ex Abyſſinia ſit.

p. 299. VI. IOSEPH. CŌLEST. MUTIS Bot. et Aſtron. Reg. Exped. Bot. Americ. Praef. nouum plantae genus americanum deſcribit, cui nomen eſt *Pera arborea.* Planta dioecia eſt. Icon exhibetur. Creſcit arbor in regione Mariquita, latit. bor. 5 Gr. 20. Min. Stamina plura habet, piſtilla diſtincta quatuor, petalum vnicum ſemigloboſo concauum dependens.

p. 301. VII. *Falconis Haliaeti* Suecis *Fiſkljus* hiſtoriam illuſtrat LAUR. OEDMAN. *Falcones* cum BRISSONIO ab *Aquilis* ſeparandos eſſe, ita vt aquilis roſtrum ad radicem rectilineum ſit, ſaltim ad apicem curuetur, *Falconibus* ſtatim ad ceram curuari incipiat. Ita niſi diſtinguantur roſtra aquilarum et falconum, non ſeiungi poſſe *Aquilam Leucorypham* a *Falcone Halideto* LINN. BRISSONII *Haliaetum* veroſimilius eſſe Leucorypham, cum ad aquilas pertineat. LINNEUM Haliaeti pedem *ſubpalmatum* dixiſſe, non quod ipſe hoc crediderit, cum Com. BUFFON iam id redarguiſſet, ſed vt indicaret, aui hoc ab antiquis tributum eſſe, etſi falſo. Propria experientia edoctus narrat, non humi habitare Haliaetum, inter arundines, ſed in arboribus, inprimis pinubus. Oua nunquam plura tribus reperit, aliter etiam comparata, quam ab auctoribus deſcribuntur, quibus obfuiſſe videtur confuſio cum alia aue, propter roſtrorum differentiam accuratius non obſeruatam. Multa alia habet, de oeconomia rapacis auis et nocuae.

p. 309. VIII. ZACHARIAS Z. PLANTIN methodum tradit *conſtruendi et computandi corpus cuneiforme* certae *carbonum* quantitatis capax.

IX.

IX. ARVID FAXE refert *de rustico, sensibus omnibus internis et externis orbato, post XII annos subito restituto.* Nomen viri *Oluf Olufsson.* Iunio 1771 in febrem incidit, doloribus, ardore vehementiori et capitis doloribus eum infestantem, cuius sub initium cessauit statim facultas loquendi, mox deficientibus etiam sensibus internis et externis. Mense elapso cessarunt ardor et febris, sed corpus adeo erat extenuatum, vt vix appareret aliquid carnis musculosae, sed speciem exhiberet sceleti cute obducti. Dorso immotus incumbebat, manibus supra pectus positis, pedibus extensis, oculis plerumque clausis. Ita vsque in aestatem 1782 decubuit, non alio nutrimento vsus, quam pauxillo lactis, quod ipsi infundebatur, interdum cochleari vini aut spiritus frumenti, item frustulo tabaci, quod manducaret. Nunquam postulauit nutrimentum, interdum 4 aut octo diebus nihil lactis accepit. A decubitu diuturno vulnera nulla ipsi nata sunt, quoniam nihil fere ipsi erat carnis aut pinguedinis. Frater, *Andreas Olufsson,* summam aegri curam habuit. Aestate anni 1782 balnea adhibita sunt, herbis inditis, quae non nominantur. Quo saepius repetito, sensatio et vires paulatim redire visae, intellectus autem operationes nullae apparuerunt, tristis visu fuit, et horrens homines. Lecto surgere iam potuit, sed id non fecit, nisi a nemine conspectus. Paulatim eum frater extra domum duxit, alios cibos praeter lac praebuit, etsi semper lac maxime amaret, caput aqua ex fonte aliquantum a domo distante lauit. Ita visum, auditum, sensationem recuperauit, ceterum maxime debilis loqui non poterat, parum intelligendo valebat, consuetudine tamen edoctus ipse ad fontem ibat, ex quo caput lauaret. Mane, diei VIII Aug. 1783, cum aquam ex fonte hausisset, et in loco

p. 315.

domus consueto esset, vbi commorabantur frater, sorores duae, et alii ex familia, vt ad templum accederent vestimenta induentes, dum caput lauaret, toto corpore et artubus contremuit, tenui voce pronuncians: *Domine Deus! quam mira res? Vbi fui tam longo tempore?* Eodem momento ex vena in sincipite circiter 6 guttae sanguinis profluxerant, eadem quantitas sanguinis exiit ex margine externo naris dextri, item ex menti medio. Simul loqui potuit, quae vellet, intellectus vires recuperauit, omnes in domo et extra domum nominauit, quos ante morbum nouerat, miratus aetate adeo prouectos videri; alios non nouit, etsi, durante morbo, quotidie ante oculos habuisset. Morbum pro somnio habuit, nescius, quantum durauerit. Vt vero eorum, quae ante morbum acciderant, satis bene reminiscebatur, nihil eorum sciebat, quae durante morbo contigerant. Cum ad coenandum cum familia accederet, preces recitare voluit, et id satis ordinate perfecit. Aliquot diebus post S. Synaxi vsus, quae ad dogmata religionis pertinent, bene se memoria tenere, et percipere, ostendit. Vulnera, ex quibus sanguis profluxerat, cicatricibus obducta sunt. Cum primo loquelam receperat, tenui voce vsus est, iam mascule pronunciat. Oculi aliquantum distorti sunt, forte quod strabo est. Ceterum iam optime valet, et peragit consuetas operas. Aetatis iam agit annum 41. In omnia haec diligenter se inquisiuisse et confirmata accepisse a testibus fide dignis profitetur scriptor.

p. 319. X. CLAUD. BIERKANDER edit *Calendarium insectorum* anni 1774. Qua die laruae primum visae sint, et in pupas abierint. Subiungit varia obseruata. Phalaenae *pomonellae* larua hyemem peragit intra malorum vetustiorum corticem, vere pupa fit. Vnde intelligitur, cur malorum vetustiorum poma fere

fere ſingula laruas contineant. Noua eſt Ph. *fraxinella*, quam aeque ac laruam deſcribit. Ph. *crataegellam* primum in monte *Kinne kulle* 1763, tertio die Iulii reperit Profeſſor *a* LINNE'.

XI. Ex *diario* Academiae huc transferri poteſt, p. 330. ERICUM SUNDERBERG teſtamento Thaleros circiter octingentos praemium conſtituiſſe, illi tribuendum, qui remedium certum et tutum inuenerit, calculo renum aut veſicae, huic quidem abſque operatione, funditus tollendo.

II.

Conſpectus medicinae theoreticae in vſum academicum, Auctore IACOBO GREGORY, M. D. Medic. theoretic. in acad. Edinburg. profeſſ. Colleg. Reg. medic. Edinburg. ſoc. ſociet. Reg. medic. Edimb. ſodal. honorar. et ſociet. philoſoph. Edinb. ſodal. eiusdemque a ſecretis. Editio altera auctior et emendatior. Vol. I. Edinburgi apud Guil. Creech; Londini, apud T. Cadell et P. Elmsly; et Lipſiae apud Gleditſch. 1782. in 8v. 403 pagg. in gr. 8v. Vol. II. ibid. eod. 650 pag.

Mos in magna Britannia idem, qui in Germania noſtra, inualuit, vt librorum medicinalium pars longe maxima vernacula lingua conſcribatur, vtque omnes medicinae diſciplinae in alma Edinenſi vernaculo ſermone doceantur. Monitus adeo a bibliopola Illuſtris quondam Auctor, *parum ex re ſua fore latinum librum ſcripſiſſe, paucos enim nunc exiſtere talium librorum aut lectores aut emtores*; a propoſito tamen ſuo non deſtitit, ſed inſtitutiones ſuas latino ſermone conſcripſit, in quibus phy-

physiologiam, pathologiam et therapiam generalem hoc ordine modoque hactenus nouo complexus est, vt exposito sano functionis aut actionis corporis humani cuiuscunque statu, doctrinam de morbidis ac praeternaturalibus eiusdem actionis mutationibus statim subiungeret, eoque modo doctrinis physiologicis aegri corporis animati status scientiam subnecteret, vtili sane admodum, licet a sueto studia medica tractandi more alieno, etiam ab Illustri TISSOTO in libro nuper edito de medicinae studio perfectiori reddendo, cuius censuram in commentariis nostris dedimus *), admodum probato et aliis ad imitandum commendato.

Praeclara penitus sunt, quae doctissimus quondam Vir de latini sermonis praestantia in eruditorum libris scribendis profert, quae ipse longa experientia vsuque rerum continuo vidit didicitque. Nondum se vidisse asserit praeclarus vir, effreno isto studio omnia vernaculo sermone scribendi studia aut breuiora, aut faciliora euasisse, scientiamque medicinae hoc studio aut hactenus aliquid profecisse, vnquamue esse aliquid profecturam. imo vereri se profitetur, ne tempus quandoque veniat, imo ingruat, quo, exstincta latini sermonis face, quae primam lucem praebuit, amissoque duce, qui per asperum scientiarum iter homines feliciter duxit, in pristinam relapsurae sint caliginem. Non autem nouitatis studio ductus in nouis opinionibus adstruendis, defendendis occupatus est, sed potius in his, quae quemlibet scire oportet, rite et hoc modo exponendis, vt omnia in praelectionibus vberius explicentur. Anatomicas res omnes sedulo vitauit ab officio suo alienas. Pathologiam chirurgicam omisit, nec non externorum medicamentorum

*) Vid. Commentar. nostror. Vol. hui. P. III. pag. 426.

rum theoriam ad chirurgicam disciplinam pertinentem. Vsum tantum partium, et functiones viui corporis morbosque, qui singulas istas functiones impediant, et principia generalia de remediorum viribus atque effectibus in talibus morbis sanandis docuit. Doctrinam de mentis humanae functionibus eiusque cum corpore nexu coniecturas quam leuissime tetigit.

Expositis tandem copiosissime theoreticorum erroribus innumeris in praefatione 70 paginarum, veraque via, quam in theoriis medicis ingredi oportet, stabilita, ipsum opus incipit, cuius prima pars physiologiam et pathologiam complectitur.

Primum caput *de functionibus viui corporis, de natura et caussis morborum, de viribus corpori insitis, quae sanitatem tuentur morbosque depellunt, et de natura, viribus, actione medicamentorum* agit. Pertractantur in eo generatim, et introductionis quasi loco, functiones corporis vitales, naturales, animales, morborum definitiones, sanitatis signa, symptomatum diuisiones variae et medicamentorum actiones generatim.

Altero capite *de solida materie, ex qua corpora animalium fiunt, variisque eius dotibus tum chemicis tum mechanicis, de coniecturis circa eius fabricam, de tela reticulata et de adipis origine, natura, vsu* agitur. A solidis tractationem incipit, quum hae partes lentius mutentur, renouentur. — Caussa adhaesionis elementorum vniuersae compagis solidi animalis non aëri fixo aut elemento alii speciatim tribuitur, verum verosimilius Cl. viro est, singula elementa semet inuicem attrahere, nullum reliquis vinculo esse. Mephitici aëris exhalatio putredinis non caussa, sed comes est. Notitia caeterum de solidi animalis dotibus chemicis semper imperfecta est, hoc tamen boni praestat, vt naturam et caus-

caussas quorundam morborum satis detegat medicosque ad idonea medicamenta perducat. — Tela cellulosa secundum HALLERUM pertractatur, sed omissis pluribus ad eius physiologiam spectantibus, simulque mutationes eiusdem telae morbidae, inprimis praeternaturalis generatio telae cellulosae et morbidae viscerum concretiones inde natae pertractantur. Vbicunque magna moles aut compressio periculo aut incommodo fuisset, nullus adeps in tela cellulosa colligitur, secernitur vero, vbi vis resistens minor vt inter musculos, in omento, caet. est. Adeps parum ab oleis vegatabilibus expressis differt, verosimile autem est, oleum per digestionem, partim in ventriculo et intestinis, partim in pulmone, in gluten conuerti, et hoc iterum per secretionem in oleum conuerti; nulla enim adipis organa secernentia nota sunt. Adipis copiosa secretio a temperamento corporis humani maxime pendet, nec homo vt bos saginari potest. (quod tamen fere negauerim; quies enim et copiosus victus nutriens plurimos obesos reddit, morboso saltim modo, eodem, vt in bobus.) Agitur tandem de vsu adipis.

p. 57. Cap. III. *de solido viuo, seu genere neruoso eiusque dotibus, et fabrica et vsibus, et de coniecturis, quae circa eius naturam et actionem prolatae sunt.* Musculorum ex neruis origines dubiae admodum sunt, quum in foetu, cerebro adhuc molli et fere fluido existente, musculi conspiciantur insigne roburiam adepti. Hinc musculi ex diuersa constituti sint materia oportet ab ea, ex qua nerui fiunt. Tam arctus autem inter musculos neruosque intercedit nexus, vt merito omnia solida viua pro partibus eiusdem generis habeantur, cui nomen genus neruosum a medicis imponitur. — Sensuum et motuum explicationes variae ex neruis instar chorda-

rum

rum vibrantibus, ex neruoſo fluido, ex aethere per vniuerſum rerum naturam expanſo, enarrantur; ſed omnia haec Cl. vir pro commentis habet, ad inutilia, incomprehenſibilia, abſurda fortaſſe, ducentibus, ſatisque eſſe putat, ſi medici ad ſingulas res factas et veras de hoc argumento inueſtigandas ſemet grauiter accinxerint.

Cap. IV. *de ſenſu eiusque varietatibus et vſibus et voluptatibus et moleſtiis et vitiis.* In ſenſu duae res ad eum pertinentes exacte diſtinguendae ſunt, mutatio, quae in animi ſtatu efficitur, nullis verbis deſcribenda, ſimpliciſſima, rei externae, quae ſenſum excitat, diſſimillima, et perceptio, ſeu notitia qualitatis cuiusuis rei externae, quam ſenſus nobis repraeſentat. Fit autem ſenſus in homine ſano et vigile, quandocunque ſtatus partis cuiusuis generis neruoſi aliquantum mutatus fuerit, ſiue iſta mutatio ab externa cauſſa, ſiue ab interna facta fuerit. A priore cauſſa nati ſenſus ab impulſu dicuntur, a poſteriori, a conſcientia. Ab impulſu vehementiore dolor fit, ſine diſtincto ſenſu, ſtupor a vehementiſſimo impulſu. Attentio a voluntate quodam pendet modo; plerumque tamen ſenſibus nouis, iucundis, validis datur. Senſus externi omnes ad tactus ſenſum referendi ſunt, viſu excepto. Senſus caeterum omnes voluptates et vitia moleſtiasque ſuas habent, ex variis naturae legibus, quae copioſe exponuntur, explicandas.

Cap. V. *de tactu eiusque vitiis, et de dolore, anxietate et pruritu.* Toti generi neruoſo tactus communis eſt. Dubium et coniecturale eſt, papillas neruoſas in digitis influente ſanguine quodam modo in tactum erigi. Nimis acutus tactus praeter naturalem in modum, ſi vnquam, rariſſime obſeruatus eſt, rariſſime, niſi forte inter delirium deprauatur. Simul de dolore, eiusque cauſſis, ſymptomati- p. 92.

matibus, iisque, quae dolorem intenſiſſimum ſequuntur, ſermo eſt.

Cap. VI. *de guſtu, eius vſibus, varietatibus et vitiis.* Perfecte, a cerebri et neruorum vitio guſtus raro deficit, obtuſus in his eſt, qui parum olfactus habent. Saepiſſime propter ſaliuae defectum deficit, hinc obtuſus in morbis compluribus.

Cap. VII. *de olfactu eiusque vſu, varietatibus et vitiis et de odorum natura eorumque effectibus in corpus humanum.* Deprauatus is olfactus, vbi odores percipiuntur, vbi nil odorati fuit, ex particulis odoratis explicatur, quae diu in naribus haeſerunt demumque eruperunt, nec non ex narium vitiis localibus.

Cap. VIII. *de auditu, ſonis, auditus vitiis, aurium tinnitu.* Partium auris internae actiones nondum ſatis notae ſunt, per dentes adeo, maxillam et petroſum os ſoni ad vltimam neruoſam aurem peruenire videntur.

Cap. IX. *de viſu eiusque varietatibus et vitiis.* Vſus variorum oculi humorum, praeter cryſtallinam lentem, is eſſe videtur, vt ab alieno colore, quem vnica et ſimplex lens dediſſet, propter radios lucis inaequaliter refractos, praecaueretur. Vtilitatem inſuper humor vitreus eam habet, vt globum oculi impleat, retinam diſtendat, vt concavam ſphaeram repraeſentet, quo plura eius puncta imagines rerum viſibilium diſtinctas et accuratas accipiant. Quod alter oculus alterius motum ſequatur, ex conſenſu inter binos oculos explicatur (nos ex acie oculorum amborum ad obiectum dirigenda explicuiſſemus, altero oculo captorum exemplo, in quibus captus oculus motum ſani non ſemper ſequitur.) Strabiſmi veroſimiles origines nonnunquam in retinarum vitio ſitae ſunt, ſi v. c. ſolita earum puncta, centra non conſentiunt. Eua-

ſiſſe-

fiſſemus omnes ſtrabones, ſi neruus opticus non oblique oculum adiiſſet, ſed centrum retinae occupaſſet. Agitur ſimul de vertigine, quoad origines et ſymptomata eius.

Cap. X. *de ſenſibus, qui dicuntur interni, memoria, imaginatione, iudicio eorumque varietatibus et vitiis.* Quum de his omnibus animi functionibus ne certa quidem hactenus coniectura fuerit prolata, morbos earum hactenus parum intellectos eſſe facile etiam perſpicitur. At habet haec functio ſuos morbos graues, attentione ſumma dignos, nimirum qui mentem vitient, inutilem reddant. Mente captis iudicium ſanum vtplurimum eſt a falſis principiis. Delirium (febrile praeſertim) in duo genera a Noſtro diuiditur, ferox iſtud, furioſo accedens, et mite, magis lethiferum, in tendinum ſubſultus vtplurimum deſinens. Locales cerebri adfectiones anatomica disquiſitio in delirabundis ſaepe detexit, inprimis ſanguinis in cerebro congeſtiones, inflammationes, ſed ſubinde in deliriis genus nervoſum magis, quam ſanguinis motus, laborat (oblitus eſt omnino praeclarus vir delirii febribus gaſtricis ſuperuenientis ex ventriculi cum capite conſenſu nati). p. 148.

Cap. XI. *de motu muſculorum.* Contractionis muſculorum ratio diu fruſtra multumque quaeſita adhuc latet. Praeter reſiliendi vim muſculi aliam adhuc habent, tonicam, a diſtentione, quae ipſa ſtimulus eſt, natam, in his, qui plena vaſa habent, admodum conſpicuam, neruoſam, a neruo irritato pendentem, qui muſculum adit, animalem, a voluntate pendentem. Agitur ſimul de animi adfectibus eorumque in muſcularem motum, muſculorumque formam influxum, de naturali lege, qua ad alios imitandos ducimur, de inſtinctu hominum et animalium motus muſcularis cauſſa, appetitu va- p. 165.

rio, propenſionibus, ſympathia neruoſa. — Conſenſus generalioris fontes tres ſunt. Cerebrum cum neruis omnibus, adeoque cum vniuerſo corpore, peculiarem conſenſum habet, ventriculus cum toto corpore conſenſum alit, cutisque nec non reticulata membrana vaſis neruisque probe inſtructa cum toto corpore in conſenſu eſt. Conſenſus etiam particulares plurimi ſunt, naturales alii, alii morboſi. Ad hos conſenſus inter renes et ventriculum, nares vel aſperam arteriam et ſeptum transverſum, caet. referendi. De omnibus conſenſibus monendum eſt, licet plurium explicatio nondum data ſit, eos a nexu pendere, quem omnes partes cum cerebro habent, idque certo adfectum modo vel ſtatum vniuerſi ſyſtematis neruoſi mutare, vel partes ſaltim quasdam, prae ceteris, in motus concitare. Conſenſus inter partes a ſe longe diſtantes alio, quam per neruos, modo explicandi admodum rari ſunt.

p. 197. Cap. XII. *de vitiis motus muſculorum, mobilitate nimia, torpore, paralyſi, ſpaſmo.* Mobilitas a vigore diligenter diſtinguenda. Mobilitas eſt, qua fibrae muſculares ad contractionem citantur, vigor contra vis eſt, qua contractio perficitur. Torpor mobilitas imminuta eſt. Debilitas eſt, ſi motus muſculorum iuſta vi non perficitur. Summa debilitas paralyſis eſt, muſculorum vi vel penitus, vel paene deleta.

p. 208. Cap. XIII. *de ſomno eiusque vſibus, cauſſis, varietatibus, vitiis, defectu, exceſſu, eorumque noxis et de ratione et cauſſis ſomniorum.* Cauſſa ſomni adhuc latet. Male neruis fluido ſuo exhauſtis et repletis viciſſim tribuitur, nec melius a compreſſo cerebro oriri creditur. Docent omnia, quae ſomnum comitantur, ſigna, vniuerſi generis neruoſi

et

et inprimis cerebri ſtatum a ſomno multum mutari; qualis vero iſta mutatio fuerit, non docent.

Cap. XIV. *de ſanguinis circuitu.* In moribundis ventriculus cordis ſiniſter primum quieſcit, deinde auricula eiusdem lateris, nullo ſcilicet ſanguine, vel parum, per pulmones iam transmiſſo. Adſeritur, motum ſanguinis prope cor velociſſimum eſſe, multo lentiorem in minoribus et remotis ramis arteriarum, nulla peculiaris vis oſcillatoriae, quae minimis fibris arteriolisque tenaciſſime et efficaciſſime inhaeret, ratione habita.

Cap. XV. *de motus ſanguinis varietatibus et vitiis.* De pulſibus fuſe agitur, eorum varietatibus, exceſſibus, defectibus cauſſisque harum mutationum. Intermittens pulſus, qui quibusdam in ſano ſtatu communis eſt, et in aliis, dum vel leuiter aegreſcunt, obſeruatur, hyſtericis et ex hypochondriis laborantibus frequentiſſimus, ob praecordiorum anxietatem moleſtiſſimus, oriri videtur vel a vi neruoſa in cor aliaque organa circuitum promoventia inaequaliter influente, vel a fracta iam et exhauſta neruoſa vi et corde vix amplius ad contractionem valente, neque ſe deplente, donec plus ſolito diſtentum fuerit, vel denique a cordis vicinarumque partium localibus vitiis. — Agitur poſtea de motu ſanguinis nimis intenſo, languente, abnormi. Abnormis motus a ſtimulo quocunque, ſpaſmo, caet. inducitur. Cauſſa eſt caloris, tumoris, ruboris, inflammationis, ſanguinis profuſionum, corruptionis, ſuppurationis. Abnormes tales motus medici aut moderari, aut inducere didicerunt. — Palpitationis cordis natura ſpaſtica eſt, ſpaſmis totum genus neruoſum aut cor afficientibus. Tandem de ſyncope breuiter agitur.

Cap. XVI. *de ſanguinis natura et varietatibus et vitiis.* Cruſta, quam inflammatoriam vocant, purum p. 260.

rum gluten ſanguineum refert tardius ſolito coactum, quo fit, vt particulae rubrae colorantes ſanguinem quodam modo ſubſidant, nec ſanguinis denſitatem, vt diu creditum eſt, indicat, ſed tenuitatem, ſaltim minorem ad coagulationem procliuitatem. — Polypi ex ſolo glutine pendent ſanguineo in ſolidam maſſam coëunte. Agitur poſtea de plenitudine varia et ſanguinis inopia, ſanguine inprimis nimis tenui, aquoſo, quem tamen in ſanis natura, auctis ſtatim aquoſis euacuationibus, efficaciter praecauet, eodem modo, vt nimiam ſpiſſitudinem, praepeditis ſecretionibus et excretionibus aquoſis. — Humorum acrimonia lubricum fundamentum eſt, cui medici nimium ſuperſtruxerunt. Acria enim ingeſta digeſtione corriguntur, in ſanguinem delata obtunduntur, et aſſidue e corpore, tanquam noxia, excernuntur. Hoc modo ſalium et acredinum copia ingens corpus, valetudine parum vel non adfecta, libere tranſire poteſt. Continua viui hominis in putredinem procliuitas eſt, ob ſales animales in eo copioſe generatos, ſed hi ſales cum vrina educuntur. Haec autem in putridam conditionem procliuitas multum ſalis dabit, non tam facile educendi, dum, vt in nautis, ſales copioſe ingeruntur, et aquae diluentis, eluentis, potus parcus eſt. Huic autem corruptioni idoneum medicamentum ſuggeſſit natura, cibum recentem, vegetabilem, aëre fixo plenum, quo cibo deficiente putredo, acrimonia, generalis languor. Subinde putridum fermentum putredinem inducit, ſubinde partes, ab inflammatione, caet. cito putreſcunt. — Acida acrimonia ſanguini humano nunquam accidit, nec humorum vlli, quum primum ex eo ſecernitur. Nec alcalina acrimonia ſanguis infici videtur. Poſſunt quidem variae acrimoniae ſangui-

guini inesse, ab acrium, aromatum, potus meracioris vsu, sed de his nihil certi notum est.

Cap. XVII. *de respiratione eiusque vsibus et varietatibus et vitiis, voce, loquela, nixu, suspirio, oscitatione, risu, fletu, singultu, dyspnoea, tussi, sternutatione.* Caloris animalis theoriae recentiores omnes compluribus adhuc difficultatibus obstrictae sunt, sed chemici veram iniisse viam videntur, qua demum hoc naturae arcanum detegatur. De globulis sanguineis in pulmonibus figendis, tornandis, de pabulo vitae ex aëre hauriendo nihil certi adhuc constat. Suspirium propter sanguinem fit per pulmonem male expeditum, ob debiliorem virium mouentium actionem: adfinis ipsi oscitatio est. — Singultus subita et sonora septi transuersi conuulsio est, ventriculo simul aliquando conuulso. p. 284

Cap. XVIII. *de concoctione alimentorum.* In fame praeter inanitionis sensum contractio quaedam fibrarum ventriculi subesse videtur. — Qui cibos vegetabiles tantum praecipiunt, ipsa natura sapientiores videntur. Condimenta consuetudo amare docuit, nec tamen vsu suo carent. p. 319

Cap. XIX. *de vitiis concoctionis variisque organorum, quae concoctioni inseruiunt, affectionibus morbosis.* Exponuntur appetitus deficientis, varii, morbosi caussae. Insolitarum rerum desideria, si iis modice indulgetur, saepe prosunt, raro nocent. Postea sitis deficientis, immoderatae deglutitionis interceptae, digestionis difficilis, alui nimis tardae, citae caussae effectusque exponuntur. Tractatur simul de intestinorum laeuitate, difficultate, tenesmo, motu intestinali inuerso, nausea, vomitu, ileo, caet.

Cap. XX. *de secretione et excretione earumque varietatibus et vitiis* Secreti humores alii vsibus variis in corpore inseruiunt, alii excrementitii sunt, p. 358

alii

alii nouo animali progenerando, alendo neceſſarii ſunt. Secretionis ratio aut explicatio hactenus nulla data eſt, nec fabrica organorum ſecernentium hactenus ſatis nota eſt, nec mathematicorum, chemicorum coniecturae multum veroſimilis habent. Formari videtur organon ſecernens ex arteriis et venis ſanguinem vehentibus, in cauum hiantibus, vel ductus ſibi continuos habentibus, qui humorem ſecretum, quo debent, deferant. Res factae viſaeque circa ſecretionum negotium enarrantur, ſpretis omnibus, et veroſimilibus quibusdam, hypotheſibus; poſteaque de humoribus ſecretis, vrina, cutanea exhalatione, ſudore, ſermo eſt, pertractatis ſimul generalioribus harum ſecretionum et excretionum praeternaturalibus adfectionibus.

In altero operis tomo phyſiologiae et pathologiae generalioris capita quaedam pertractantur, ſcilicet:

Cap. XXI. *de generandi facultate in vtroque ſexu, variisque eius et quae ei inſeruiunt organorum affectionibus morboſis* agitur. Exigua ſunt et imperfecta admodum, quae ratio in his rebus docuit, experimentum comprobauit. — In menſtrui fluxus ratione reddenda probabile eſt, foeminas prae viris ad ſanguinis plenitudinem procliues eſſe, nimiam ſanguinis copiam in earum arteriis accumulari, inprimis in laxioribus ramis vterinis, hos ramos distentos neruos in contractionem citare, qua per oſcula patefacta demum ſanguis exprimitur, profunditur. Interualli aequalis adeo ratio hactenus nulla reddita eſt; habent tamen ſua tempora pleraeque res, quibus incipiunt, abſoluuntur: nonnihil etiam conſuetudo facere videtur. In grauidis menſes non fluunt, quia pars vteri, vnde profluere ſolent,

ſolent a placenta occupatur (?) nec, dum infantem alit mulier, fluunt, quia ad aliam partem ſanguis diuertitur. Ad cupiditatem veneris in mulieribus menſes parum aut nihil faciunt. — Quae dicta hactenus aut dubie obſeruata viſaque circa generationis negotium ſunt, difficultates nullo modo ſuperandas vix expediunt, nec eſt, qui dixerit, variae partes ad vitam neceſſariae vnde veniant, quando, quo ordine perficiantur. Sed talis a vitae principiis ſubeſt fabrica, et magna et conſtans vis, quae diſtendat foetus compagem molliſſimam ideoque ad extenſionem aptiſſimam. Diſtendens vis actio cordis eſt, qua aorta euoluitur in ſimplicem primum tubum, poſtea in ramos extenſa. — Lis medicorum experimentis, non rationibus componenda, de foetus cum matre commercio aut per vaſa continua, aut per ſanguinem in cauernulas profuſum, ad vſum medicum parum pertinet. — Agitur poſtea de partu, puerperio, lactis generatione, menſibus ſolita aetate non prorumpentibus, interceptis, ſuppreſſis, deficientibus, fluore albo, ſterilitate, abortu, partu difficili, praeternaturali, vteri poſt partum affectionibus, caet.

Cap. XXII. *de corporis nutrimento, incremento, ſtatu, imminutione et morte morbisque, qui varias aetates comitari et affligere ſolent.* Multa philoſophi medicique de his excogitarunt ſanae rationi non adeo conſentanea. Veroſimile eſt, ſingulas corporis partes primo in longitudinem creſcere, quia vis diſtendens ſecundum axes vaſorum agit maxime, donec haec multum diſtenta et firmiora facta magis magisque indies renitantur, nec amplius diſtendi patiantur. — Vita demum ipſa, ob rigorem, citius ſeriusue mortis cauſa fit. Mortis autem praeternaturalis genera numeroſiſſima ſunt, plerumque tamen, forte ſemper, functionum vitalium aliqua, p. 50.

actio

actio nempe cerebri neruorumque aut ſanguinis circuitus aut reſpiratio, prius impeditur aut laeditur, quam vita penitus exſtinguatur. Proxima mortis cauſſa ſane eadem ſemper eſſe debet, nimirum quae conſiſtit in amiſſione ignoti iſtius generis neruoſi ſtatus, qui vitam, quatenus corporea eſt, efficere videtur. — Mortem proxime dolor, moleſtia nulla praecedit, ſenſu videlicet ſenſim detrito et ante mortem ſemper ablato. — Agitur denique de ſtatura diuerſarum gentium diuerſa, et de aetatum morbis eorumque originibus.

p. 97. Cap. XXIII. *de conſtitutionum varietatibus.* Conſtitutionum varietates temperamenta dicta ſunt, nec multum refert, quo vocabulo ad eas exprimendas vtamur, ſed errarunt medici, temperamentum ad certum quendam humorem referentes, pertractantur tamen morbi temperamentis ſueto more in ſcholis medicis ſtabilitis proprii.

Altera operis theoretici parte *de therapia*, quam generalem ſcholae vocant, agitur, et quidem:

Cap. XXIV. *de medendi ratione, de natura remediorum, de conſiliis medendi, ad ſanandos, aut mitigandos, aut praecauendos morbos.* Non ſatis eſt medico ſcire, quaedam remedia ad quosdam morbos prodeſſe, niſi ſimul intelligat, qua ratione id boni efficiant; in adminiſtrandis enim remediis memoria ſemper tenendum eſt, non nominis morbi, ſed generalis eius naturae rationem eſſe habendam, et ad morbi cauſſas, minutiſſimasque ſubinde res plurimum eſſe reſpiciendum. — Ordinanda ideo et nominanda remedia ſunt ex effectibus eorum conſtantibus maxime et ſimpliciſſimis, et quo melius perſpectae fuerint et intellectae medicamentorum facultates, eo ſimplicior fiet materia medica, eoque pauciora nomina ſeu remediorum genera medici

dici habebunt. Excuſſis licet praeclare medicorum noſtrorum temporum laboribus compluribus raris medicamentorum nominibus, quaedam tamen remediorum genera medicis adhuc in ore ſunt, quibus ſine omni damno medicina careret. Medicamenta porro ſingula, quae ſub generali titulo comprehenduntur, diſtingui poſſunt ſiue magnitudine effectus, et quaſi gradibus, ſiue viribus, praeter communem et generalem effectum ſibi adhuc propriis. — Agitur inſuper in hoc capite de iudicationibus curatiuis, palliatiuis, ex ſignis morborum deſumtis recte hauriendis, ex vniuerſo videlicet cauſſarum concurſu, et de iudicationibus ſanitati conſeruandae opportunis.

Cap. XXV. *de diaeta aegrotantium.* Multa pe- p. 133.
ritia ſaepe opus eſt, vt ſciat medicus, qualia alimenta, et quo tempore ſingulis aegris ſint permittenda. In acutis morbis, ſi aegri cibum nullum appetunt, cibum praeſcribere abſurdum foret. Hinc acute decumbentibus cibus quam parciſſimus praecipiendus eſt et petentibus tantum concedendus. Tenuiſſimum alimentum et acutis morbis maxime conueniens poma atque olera praebent, validius paullo legumina et radices, quae farinam habent, inprimis ſolani tuberoſi radices, validiſſimum far, triticum inprimis atque oryza. Ex auenaceis furfuribus, quibus aqua adfuſa eſt, quae mora aliquot dierum ſubacidam fermentationem paſſa eſt, ruſtici Scoti coctione alimentum parant ſubacidum, febricitantibus admodum conueniens. — Radices eſculentae pleraeque febricitantibus dari poſſunt, ſed peculiaris commodi nihil habent. — Carnes caute et parce ſemper aegris dandae ſunt, inprimis febre vrgente et putredine imminente. Cibi omnes febricitantibus hac forma dandi, vt ventriculum quam minime onerent, et corpus quam minime excitent

aut calefaciant, hic iura carnium ſolidis longe praeſtant. — Potus in acutis frigidus eſſe debet, nec potui de medicamentis aliquid admiſcendum, ob incommoda morbi, ſitim, ventriculi adfectiones, caet. inde aucta. Satis conuenit acuto morbo detentis Ruſſorum potus Quaas.

In omnibus diuturnis morbis oportet inprimis cibus natura et copia talis ſit, qualis et aptus ſit alendo et reficiendo corpori, et ſimul non nimis nutrimenti praebeat, et concoctu facilis ſit, et nulla morbi indicia augeat, nec quid mali inducat, ſed morboſae corporis conditioni, quantum fieri poſſit, auerſetur, et quaſi remedio ſit. — Quantitatem cibi taliter adfectis praeſcribere difficile et ingratum eſt, magis intereſt qualitatem determinare. Si librae duae boni panis fermentati cum lactis tribus libris ſano perfecte homini nutriendo ſufficiunt, dimidia aut tertia pars aegro, lecto affixo, debili ſufficit. — Nocet admodum praeceptum, quod conualeſcentibus ex morbis communiter datur, vt parum, ſed iterato edant; eo enim modo plus edunt, quam ſani adſueuerant, et digeſtionis vires infirmant. Caſeus his morbis adfectis nocet, nec non omne far, quod fermentationem paſſum non fuerit. Parum etiam accommodatae aegris radices ſolani tuberoſi et legumina ſunt. Eſculentae radices quo teneriores ſunt, eo magis conueniunt. Salutaria poma, niſi ventriculo admodum infirmo. Choccoladae potus aromatibus non remixtae aegris admodum conuenit et facile digeritur.

p. 181. Cap. XXVI. *de remediis adſtringentibus.* Adſtringentia ſunt, quae debilitatem et laxitatem corrigunt, partesque ſolidas ad priſtinam et ſanam firmitatem reducunt. Modus, quo talem effectum in corpore viuo producunt, parum cognitus hactenus

nus eſt, conſtat tamen, materiam ſolidam corporis animalis iis firmiorem reddi, nec refert multum, qua ratione agant, dummodo effectus eorum certus ſit. Notabile eſt, pleraſquae plantas, quibus radices amarae ſunt, cortices plus minus adſtringentes habere. Effectus ſimpliciſſimus remediorum adſtringentium eſt, partes ſolidas firmare, denſare, indurare, efficaciter in partibus, quibus proxime admouentur, minus in remotis partibus aut vniverſo corpore. Afficiuntur ab adſtringentibus fibrae muſculares, tela reticulata omniaque organa ex his praeparata, vaſa inprimis et ſolida viua. — Laeſiones demum functionum enarrantur, quibus adſtringentia ſubueniunt.

Cap. XXVII. *de remediis emollientibus.* Minor eorum copia et varietas, quam adſtringentium, eſt: omnia ad duo genera referuntur, oleoſa et mucoſa. Validiſſimum longe certiſſimumque horum remediorum eſt pura aqua, praeſertim calida, nec valde inferior ea calor cum humore coniunctus. p. 200.

Cap. XXVIII. *de remediis roborantibus.* Haec ſunt, quae partes ſolidas vitales, cerebrum, nervos, muſculos afficiunt, earumque deficientes vires excitant, nimias reprimunt. Genus neruoſum quatuor vitia euidentiſſima et frequentiſſima habet, defectum, exceſſum vigoris, defectum mobilitatis et ſenſus, et demum exceſſum ſenſus et mobilitatis. Roborantia proprie dicuntur, quae aduerſus debilitatem valent: tonicorum nomen improprium nimis eſt, hinc, ceu coniecturale et ambiguum vocabulum, vitandum. Diſtinguenda autem roborantia ab adſtringentibus diligenter ſunt; vires enim muſculis deficiunt et magna aliquando debilitas vrget, quum nulla inſolita carnium mollities adeſt, neque ideo adſtringentibus medicinis opus eſt: imo debilitas cum rigore coniuncta locum ha-

 bere

bere poteſt. Non omnia praeterea roborantia adſtringendi vim habent, adſtringentesque maxime medicinae vim roborantem exiguam habent. Quaedam autem ex medicamentis vere adſtringentibus inſignem vim roborantem in fibris muſculoſis, vel forte in vniuerſo ſyſtemate neruoſo poſſident, corticis Peruuiani, ferri, caet. exemplo. Plantae amarae omnes vim roborantem poſſidere putantur, et hoc conſilio multum, ſaepe nimis vſurpantur; nocent enim large aſſumtae, nec veneni ſuſpicione penitus carent. Efficaciſſima roborantia vina rubra, adſtringentia ſunt. Robur demum corpori conciliant idonea corporis exercitatio, frigus, apta diaeta, animi affectus nonnulli. Animi affectus excitantes omnes vim plane roborantem poſſident, et quidam eorum paralyſi affectis et valde infirmis vim inſolitam dederunt, ita vt ipſa natura idoneum corpori humano vigorem et robur per varia, quibus illud fungitur, officia, det conſeruetque.

p. 257. Cap. XXIX. *de remediis infirmantibus*, quae vires fibrarum muſcularium minuunt. *Atonica*, vitando ob ancipitem ſenſum nomine, vocantur. Neceſſaria ſunt haec remedia potiſſimum ad contractionem nimis validam fibrarum muſculoſarum inuiti motus, cordis ſcilicet et arteriarum. Pro cauſſarum diuerſitate autem, quae talem ſtatum inducunt, infirmantia ſunt aut relaxantia, aut narcotica, efficaciſſimae autem inanitiones, praeſertim copioſae, ſunt. Inſigne etiam ſubinde remedium infirmans diaeta tenuis, parca, frigus eſt. Infirmatur etiam corpus exercitationibus corporis intenſis, animi affectibus deprimentibus, qui vero, ob ancipitem effectum, raro remedii inſtar adhibentur.

Cap. XXX. *de remediis ſtimulantibus*, quae vel ſenſum in partibus ſentientibus, vel motum in partibus muſcu-

musculosis excitant. Pleraque vtrumque effectum praestant; sensus enim vehemens plerumque stimulantem vim habet. Ratio horum remediorum admodum obscura est; naturae enim diuersissimae medicamenta eosdem perfecte effectus, saltim simillimos habent. Maxima autem explicationis difficultas in eo consistit, quod magnitudo effectus talium remediorum minime respondeat magnitudini caussae, ita vt effectus remedii in progressu saepe in contrarium desinat. Turbatur insuper aut impeditur actio medicamenti a genere neruoso varie in eodem subiecto subinde disposito. Notandum autem est, in stimulantibus dari res quasdam, quae corpori tum sano integroque, tum parti admotae separatae, musculo v. g. contractionem aliquam statim excitant, alias autem, quae sensum sopiunt motumque reprimunt. haud raro tamen motus simul nouos et satis viuidos excitant. Aliae res ancipitis naturae sunt, stimulantes et sedantes. Stimulantem autem vim habent omnia acria, sales medii, acidi, alcalini, plantae acres, aromaticae, aquae destillatae plantarum aromaticarum, olea aromatica, balsama, resinae, gummi resinae, amarae plantae omnes, spiritus stillatitii fermentati, cantharides, fluidum electricum, calor, frigus, corporis exercitatio.

Cap. XXXI. *de remediis sedantibus*, quae sensum obtundunt motumque reprimunt. Explicatu difficillimum iterum est, quo pacto multa talium remediorum corpus ita afficiant, praesertim quum alia et quidem simillima medicamenta, vel eadem forte, alio tempore et aliter adhibita corpori plane stimulo sint. Motus autem nimius quum a caussis variis admodum pendeat, intelligitur quoque, varia admodum sedantia medicamenta esse, subindeque in relaxantibus, adstringentibus, exaestuantibus, opia-

tis, demulcentibus, antiſepticis vim vere ſedantem latere. Medicamenta autem, quae prima et ſimpliciſſima ſua in corpus actione ſenſum motusque iam praeſentes reprimunt, ad duas claſſes referuntur, narcotica ſcilicet et refrigerantia. — Excutiuntur opii, hyoſcyami, cicutae, ſolani effectus vtiles, infauſti. — De refrigerantibus non dubitandum eſt, quin, aliorum inſtar ſedantium, genus neruoſum primum afficiant, ſed ſenſus vix multum obtundunt, aut ſoporem inducunt, omnia vero multo minus efficacia exiſtunt, quam auctores medici crediderunt. Acida, inprimis mineralia, fructus ſubacidi, ſemina frigida ſic dicta, ſales neutri quidam, odorifera cuiuscunque generis, moſchus, zibethum, petroleum, ambra, aſa foetida, caet. praecipua ſunt. Remedia nulla qualitate ſenſibili externa praedita quod ſaepe effectus inſignes ediderint ad ſpaſmos varios ſopiendos, cinnabaris, lichen cinereus terreſtris, flores zinci, viſcus quernum, caet. ratio haec forte eſt, quod multi morbi ſpaſmorum generis ſua ſponte ſaepe deſinunt, poſt longa demum interualla, aut forte nunquam redituri, ita vt a natura praeſtita medicamento medici adſcripſerint. Cum aliis praeterea haec medicamenta ſimul adhibita ſunt, et ſatis quidem efficacibus, multa demum in animos aegrorum valuerunt, corpore intacto, multos certe aegros fides ſanauit. Sedantibus etiam adnumeranda ſunt frigus, calor, animi adfectus, illud regimen, quo ab omni ſtimulo cauetur, antiphlogiſticum, ab omni irritatione maxime alienum, ſitim exſtinguens, alui liberae negotium medicinis blandiſſimis promouens, vrinam citans, putredini reſiſtens. — Agitur demum copioſe de narcoticis adhibendis, eorum contra indicationibus, noxis in morbis, inprimis in doloribus et irritationibus variis.

Cap.

Cap. XXXII. *de remediis, quae corrigunt varia humorum vitia, ſpiſſantibus, attenuantibus, demulceutibus, antacidis, antalcalinis, antiſepticis.* Exploſae ſunt Galenicorum, chymicorum, mathematicorum de variis acrimoniis quidem merito doctrinae, non ideo tamen concludendum eſt, humorum vitia aut prorſus nulla exiſtere, aut adeo rara atque leuia eſſe, vt remediis non egeant. — Verum ſanguinis vitium morboſa eius tenuitas quum conſtituat, opus eſt remediis, quae iuſtam craſſitiem humoribus noſtris conciliare poſſint, ſpiſſantibus. Talia ſunt omnes cibi boni et laudabilis ſucci, glutinoſa, gummoſa, mucilaginoſa omnia, (ſed improprie admodum, imo nocent, corpore debilitato, ſolidisque relaxatis, quam diſpoſitionem augent, adſtringentia, coagulantia. — Attenuantium ad contrarium humorum ſtatum magnus ſaepe vſus fuit, diluentia, inprimis potus aquoſi, mira ſubinde praeſtiterunt, attenuantia alia, alcalina, ſapones, humorum tenuitatem morboſam induxerunt, aucta putredine, ad quam humores ſua natura proni admodum ſunt. Attenuans vis, quae in ſalibus neutris quibusdam haeret, explicatu difficilis eſt, a vi ſeptica certe vix pendens. Videntur hi ſales per ſolum ſuum ſtimulum in morbis a ſpiſſitudine profuiſſe. p. 364.

Vtcunque futiles medicorum de variis acrimoniis opiniones ſint, demulcentia tamen vtiliſſima in compluribus morbis ſunt: negari enim non poteſt, humores corporis, natura ſua aliquantum acres maiorem interdum atque nociuam adipiſci acrimoniam, mucum a partibus abradi, aut vitiari. Tali in caſu oleoſa, mucoſa medicamenta maxime conveniunt.

Acida acrimonia rariſſime ſanguini accidit, inteſtinali tamen tubo ſatis frequens. Terrae abſorben-

bentes, oſſa animalium calcinata vim ſpecialem et certam habent omnem acorem abſorbendi, corrigendi. Sales alcalini minus commode adhibentur, ob ſtimulum, quem inducunt, terrae vero abſorbentes, vtpote ſatis mites, vſui magis accommodatae: nec nocere poſſunt, ob aluum ab iis ſolutam. Sapo hoc incommodum habet, vt, dum acidum corrigit, oleum craſſum, rancidum, in ventriculo relinquat. Multum ad acidum corrigendum valent tonum ventriculi inſtaurantia, adſtringentia, vitrioli acidum adeo dilutius acorem ventriculi efficaciter debellauit. — Antalcalina remedia egregios quotidie effectus edunt, licet nulla talis acrimonia proſtet, ſed putredini reſiſtunt. Quoad antiſeptica obſeruandum eſt, maximum ſaepe morboſae putredinis ſubſidium in idonea diaeta eſſe poſitum, et certe potus et cibi, qui quotidie magna copia, ſine incommodo ſumuntur, magis proſunt, quam medicamenta validiſſima licet, quae ob eandem cauſſam parca tantum quantitate ingeri poſſunt. Fruges et omnia oleracea putredini maxime reſiſtunt, diſtinctioque medicorum inter herbas alcaleſcentes et aceſcentes nulla hodie eſt, neque in alcali abeunt alcaleſcentes herbae, dum fermentationi ſubiiciuntur. Opium putredinem gangraenae digitorum pedum in ſenibus ſanare videtur, dum irritationem tollit et dolorem cum hoc morbo coniunctum aufert.

p. 402. Cap. XXXIII. *de remediis euacuantibus.* Obſervarunt rudes etiam in medicina viri, morbos graues ſubinde natura, ſponte euacuatione inſigni oborta, ſanatos eſſe, hinc euacuantia a talibus hominibus ad eundem effectum frequenter adhibita, nec ſine ſucceſſu ſubinde; plures enim morbi a ſola humorum abundantia pendent. Proſunt etiam admodum, dum vicinae partes euacuantur, parte quadam

dam affecta, aut ipſa parte affecta euacuata, nec non ad impedimenta remouenda, quae actioni organi cuiusdam ſecernentis obſtent et ſecretionem per id nimis parcam reddant. Ipſae autem inanitiones omnes vires vitales minuunt, corpus infirmant, ſique contrarium aliquando effectum habent, id aliis eorum viribus tribuendum eſt. Hinc his remediis, perniciofis ſubinde, non temere ludendum eſt, inprimis in ſanis, quibus remedia, vbi nulla neceſſaria ſunt, adhibere periculum eſt. Non facile euacuationes permittunt corporis procliuitas ad putredinem, debilitas, mobilitas, ſtrumoſa conſtitutio; ſtrumoſi enim omnes conſtitutionem euacuationibus contrariam, debilem et flaccidam habent.

Cap. XXXIV. *de remediis vomitoriis.* Notandum in his eſt, omnem potum, vtcunque blandum et mitem et gratum, ad ciendum vomitum nonnihil valere. Ipecacuanha efficaciſſimum, tutiſſimum vomitorium eſt, nec aliud incommodum habere ſolet, ſi plus eius ſumtum fuerit, quam quod vomitionem citiorem, ſed non grauiorem reddat. Scillae vires dubiae admodum ſunt, nec fieri cum aegrorum commodo poteſt, vt narcotica, nicotiana, digitalis in emeticorum vſum adhibeantur. Praeter ſubitaneam et efficacem inanitionem emetica hunc effectum habent, vt ſecretionem et fluxionem humorum ventriculi et partium vicinarum promoueant, obſtructa expediant, ſanguinis per abdomen motum promoueant eiusque viſcera ſtimulent. Magnopere in omnibus fere febribus, praeſertim primis diebus, proſunt, conſenſuali irritatione ſalutari inducta, eliminatis ſordibus, febrili materie, inducto alio motu, ſed non in omnibus febribus, nec vbique. Vim adeo antiſpaſmodicam vomitio habet, vitanda tamen, nec tuta

p. 428.

tuta satis vitiosum pectus habentibus, aut admodum debilibus.

p. 459. Cap. XXXV. *de remediis catharticis*. Adhibenda tantum sunt, dum iis opus est, nec per consuetudinem. Rara etiam necessitas est, his, qui ex acutis conualescunt, purgantia dare. Agitur simul de lotionum, suppositoriorum ad aluum citandam vsu.

Cap. XXXVI. *de remediis diureticis*, quorum effectus licet praesentanei saepe, vtplurimum tamen adeo incerti sunt, vt nemo medicorum certo polliceri possit, se vrinam cuique aegro certe moturum. Multum tenuis humoris et omnis sal, qui in corpore continetur, omnisque acrimonia per vrinam propellitur, hinc potus tenues omnes, sales acres, stimulantes, acriaque alia diuretica. Oleum adeo abdomini illitum vrinam potenter pellit.

p. 493. Cap. XXXVII. *de remediis diaphoreticis et sudoriferis*. Valde dubium adhuc est, an vlla existant medicamenta cutim peculiari sua vi stimulantia vasaque cutanea ad actionem validiorem concitantia. Hinc et omnia medicamenta ad hunc finem adhiberi solita directam vim non habent, sed diluentia, sedantia, stimulantia, caet. sunt.

p. 518. Cap. XXXVIII. *de remediis errhinis et sialagogis et expectorantibus*. Errhina fere omnia sternutationem mouent, praeter emollientia, quae mucum sine sternutatione ducunt. Obtusus oculorum, narium, ex errhinis sensus narcoticae vi, quam haec medicamenta possident, tribuendus est. — In sialagogis mercurialia potentissima sunt, in iisque, sales et calces mercuriales cutaneam euacuationem magis accelerant, crudi autem mercurii cum seuo praeparationes saliuam. — Expectorantia omnia vel admodum exiguas, vel admodum incertas vires habent: nondum enim vllum constitit medicamentum,

tum, quod certas ad expectorationem promouendam vires haberet. Duo genera maxime ex iis eminent, ſtimulantia et demulcentia, ſeu incraſſantia.

Cap. XXXIX. *de remediis emmenagogis.* Quae ſanguinem ad vterum peculiari vi ducere videntur medicamenta non dantur, videre attamen medici, varia etiam obſtructi menſtrui curſus cauſſa praeſente, in herbis quibusdam peculiarem ad hunc fluxum vim latere, in rubiae tinctorum radice v. g. caet. quamuis dolendum ſit, eam in compluribus aegris fruſtra eſſe tentatam. A duabus autem cauſſis generalioribus menſes potiſſimum deficiunt, vel a defectu vis, quae ſanguinem per vterina vaſa pellere debuiſſet, vel ab impedimento aliquo praeter naturam, quod nec vires ſanguinem pellentes naturales, nec maiores ſuperare queant. Aegre hinc medicamenta ad menſtruum fluxum dari ſolita in pulchrum et concinnum ordinem reduci poſſunt, quum pro cauſſarum varietate admodum varient. Memorantur tamen corporis motus, aura electrica, animi affectus excitantes, medicamenta ſtimulantia, ferrum, balneum frigidum, cathartica, diuretica acriora.

Cap. XL. *de ſanguinis detractione.* Diſtingui- p. 563. tur diligenter inter generalem ſanguinis detractionem, quae inciſa magna vena perficitur, et ſpecialem, localem, ſanguiſugarum, cucurbitularum ope. Haec fere ſemper tuto adhibetur et aliquoties repetitur, illa non aeque. Effectus ſanguinis modica quantitate e venis detracti ſemper ſunt imminutio copiae humorum circulantium, relaxatio corporis, virium, ſanguinis motus temperatio. Exponuntur poſtea noxae ſanguinis miſſionis variae, innumerae, regulaque datur, ſaepius neceſſariam eſſe ſanguinis miſſionem in pyrexiis, rarius in

in neurofibus, rariffime in cachexiis. — Ad animi vfque deliquium fanguinis detractio rariffime tentanda eft, imo in his, qui ex fanguine miffo animo facile linqui folent, ftudiofe vitanda. Locus in inflammationibus fanguinis detrahendi affectae parti quam proximus effe debet, nondum autem conftat, num ex arteria fanguinis miffio magis proficua fit. Infuper alia incommoda arteriae incifio habet; eamque ob cauffam nulla arteria incidi debet, praeter temporalem aliquem forte ramum, in grauiore quodam forte capitis, aurium, oculorum morbo. Verofimile etiam eft egregie effe profuturum, arteriam partis inflammatae, vel ramulos etiam aliquos maiores cum ea communicantes, fi facultas effet, incidere.

p. 591. Cap. XLI. *de remediis epifpafticis.* Tractatur de veficatoriis, fonticulis, fetaceis, rubefacientibus medicinis. —

Cap. XLII. *de remediis anthelminticis.* Signa vermium copiofe exponuntur, notaturque, diligenter cauendum effe ab errore, quo, vbicunque vermes deprehenduntur, nihil vlterius refpicitur, nihil quaeritur. Medicamenta, quae per afperitatem fuam vermes laedunt, funt puluis corallinae craffior, ftannum limatum, fpicula arboris Iamaicenfis, quae dolichos pruriens vocatur, nuper laudata. Venena vermibus funt filicis radix, cortex Geofreae Iamaicenfis, radix Spigeliae Marylandicae, fantonici femen, deftillati fpiritus. Pellunt infuper vermes foetida, purgantia, caet.

p. 622. Cap. XLIII. *de remediis lithontripticis.* In calculo pellendo medici parum ab omni tempore felices fuere. Plurima remedia admodum iactata aut inutilia, aut noxia fuere. Tandem anus quaedam medicamentum fuum pro pretio fatis honefto fenatui Britanno vendidit, medicis minus cauto forte,

te, ſed incorrupto teſtimonio ſuo confirmantibus, hanc medicinam calculos in veſica reuera comminuiſſe et calculoſos aliquot a ſuo morbo penitus liberaſſe. Princeps in medicamenti farragine calx viua cum ſapone fuit, poſtea ad calcis aquam medici tranſierunt. Alcali poſtea cauſticum, a medico, arcani inſtar, admodum iactatum adhibitum frequenter, ſed ſine plurimo fructu, eſt. Cauſticum alcali certe naturam ſuam non retinet, dum ad locum adfectum per ſanguinem peruenit; hinc omnes eius effectus a ſtimulo, quo vrinam pellit, explicandi ſunt. Idem ſtimulus efficit, vt vuae vrſi herba calculoſos potenter ſubleuet.

Vt aliquam lector libri ideam habeat, partem argumenti, inprimis nouiter ab auctore dicta, aut non vbiuis obuia excerpſimus. Nec eſt, quod negemus, praeclarum ex plurima parte laborem eſſe, quam in theoretica medicina Auctor inſumſit. Attamen multa etiam in libro deſideranda ſunt, ob anatomen in phyſiologicis penitus praetermiſſam, ſine qua functionum complurium corporis humani ſani iuſta cognitio locum habere nequit, ob omnia, quae functionibus explicandis vllo modo ſubueniunt, ſtudioſe omiſſa, in primis quae hypotheſes redolent. Quamuis enim ſatis per ſe laudabile ſit factis tantum rebus inhaerere, certisque et firma experientia confirmatis, expedit tamen tironi in medicina noſſe, quaenam ad eruenda ea, quae ſenſibus noſtris ſe ſubducunt, medici et philoſophi cogitauerint et ceu probabilia maxime ſtabiliuerint. Deſiderium certe in libro eſt, auctorem de irritabilitate tot annorum experimentis ſtabilita, de generationis negotio, in quo explanando illuſtrandoque ſummam operam praeclari et ſagaciſſimi viri dedere, parum aut nihil dixiſſe, quae vllo modo ad explicationem conferant, in ſecretionum negotio de

de hypothesibus vanis forte, ingeniosis attamen nihil addidisse, verbo vniuersam physiologiam, ceu empiricam mere disciplinam, studio rationis admodum parco habito, pertractasse.

Ad pathologiam quod attinet, licet non negemus, ad functionum a statu sano aberrationes melius et perfectius cognoscendas multum conferre, si, statu sano functionis cuiusdam pertractato, morbidus eiusdem functionis status exponatur, generalia tamen de morbis admodum parca in suo systemate praeclarus auctor comprehendit, caussarum theoriam, medicis adeo necessariam, paene omnem omisit, nec multa, quae ad ipsorum morborum origines valent, addidit, adeo vt omnia paene, aut saltim plurima, pro pathologia generali ab ipso habita, solam tantum pathologiae generalioris partem, symptomatologiam spectent.

In therapia generali medicamentis plus operam dedit, quam hactenus factum est, nec dici facile potest, quantopere hanc disciplinam ornauerit, dum veras factasque tantum res exponeret, coniecturalia omnia omitteret, ita vt vix sint, quae in hac parte, quae de medicamentis agit, reprehendi possint. Sed quae priores therapiae generalioris et difficiliores partes constituunt scientiae de generalioribus medicamentorum viribus, de medicamentis adhibendis penitus omissa sunt, nec in his, quae ad iudicationes faciunt, omnia scitu vtilia necessariaque exposita sunt.

III.

Medécine domestique, ou traité complet des moyens de se conserver en santé de guerir et de prévenir les maladies par le regime et les remèdes simples: Ouvrage utile aux person-

ſonnes de tout etat, et mis à la portée de tout le monde, par GUIL. BUCHAN, M. D. du college Royal des médecins d'Edimbourgh. Traduit de l'Anglois par I. D. DUPLANIL, D. M. de la Faculté de Montpellier et medecin ordinaire de S. A. R. Monſeigneur le Comte d'Artois. Nouvelle edition, d'apres la ſeconde, qui a paru à Paris depuis peu, revue, corrigée et conſiderablement augmentée ſur la ſixieme edition de Londres. A Geneve, chez Pellet, 1781 in 12mo maj. Tome I. Introduct. 92. pag. text. 467 pag. Tome II. pag. 60. et 468. Tome III. pag. 576. Tome IV. pag. 502. Tome V. pag. 596. Tome VI. pag. 48. et 336. Tome VII. pag. 408.

i. e.

Medicina domeſtica, ſiue de conſeruanda bona valetudine et morbis regimine et medicinis comparatu facilibus praecauendis, tractatus locupletiſſimus, Auctore GVIL. BVCHAN, verſa in Gallicum ſermonem a I. D. DUPLANIL.

In immenſum paene dilatatum auctumque opus doctiſſimum vtiliſſimumque Cl[i] BUCHAN eſt a Gallo Franco traductore, qui ſolam generis humani vtilitatem in libro hoc edendo amplificandoque ſé reſpexiſſe adſerit. Sed nimis fuſe res ſuas geſſit editor, adiecto indice, qui tomum ſextum ſeptimumque penitus fere occupat, argumentisque capitum et articulorum tam prolixis, vt quartam paene totius operis partem efficiant.

In

Inſuper primae operis parti, quae de bona valetudine conſeruanda agit, additae ſunt ab editore definitiones omnium paene terminorum, quos *technicos* vocant, nec non anatomicae viſcerum omnium partiumque corporis humani, quae in vniverſo opere memorantur, deſcriptiones; deſcriptae etiam ſunt ab eodem principes oeconomiae animalis functiones, ſanguinis circulatio, reſpiratio, ciborum digeſtio, excretiones, caet. Notae etiam copioſiſſimae ab eodem textui ſubditae ſunt, marginibusque argumenta addita, tandemque, vt magis libri moles increſceret, ad finem tractationis cuiuscunque addita ab editore breuiter, vt ipſe quidem dicit, ſed ſatis omnino fuſe, repetita ſunt.

Alteri tomo operis Cl^mi^ BUCHAN, in quo morborum debitis medicamentis auertendorum et curandorum ratio exponitur, additae ab editore ſunt definitiones copioſiſſimae eorum, quae in libro memorantur, nec non plantarum omnium medicamentorumque tam ſimplicium, quam compoſitorum, quae in libro aut commendantur, aut memorantur, deſcriptiones fuſiſſimae nec admodum vbique bonae.

Eidem tomo aliam etiam tractationem editor adnectit, de ſymptomatibus morbis generalioribus internis propriis, qui certam ſedem non habentes, nec euidenti quodam modo cauſſas, ex quibus nati ſunt, indicantes, incerta nomina habent. In eadem tractatione ſymptomata etiam tradita ſunt, quae alios morbos praecedunt, ſedem quidem certam habentes, quam autem non ſtatim, ſed in decurſu ſuo demum produnt.

Vbi tandem auctor in textu vllo modo defecerat, aut in ſymptomatibus exponendis, aut in ſede morbi tradenda, exponenda, illuſtranda, aut denique in cauſſis exponendis, ſymptomatibus ex iis deducen-

ducendis aut in vera medendi methodo praecipienda, ea omnia editor in notis copiosissimis suggessit, plures morbos, quos Auctor silentio praeterierat, descripsit, addendis partim textui subiectis, partim in capitis noui ordine digestis. Adiectae etiam ab editore meditationes de remediis prophylacticis sunt.

Vt verbo rem comprehendamus, vera ex omni parte sunt, quae editor de additis a se dicit praef. pag. 26. nullam esse in vniuerso opere paginam, cui non quaedam accesserint, multisque in locis plurima accessisse. Multa etiam in ordine operis ab editore mutata, translata alium in locum, distincta melius curatiusque sunt. Articulis argumenti epigraphe addita est.

Vt autem per singulos tomos transeamus, auctoris praefationi et introductioni ab editore nihil, capiti vero primo quaedam accesserunt. Moriuntur in Gallia puerorum, qui aetatis suae nonum annum nondum superarunt, partes $\frac{2}{5}$. sed rationes, quae ad hoc credendum editorem induxerunt, non expositae sunt. — Eas tantum matres a puerorum suorum lactatione prohibendas editor putat, quae aut phthisin pulmonalem confirmatam habent, aut lacte penitus carent. Morbi alii lactationem non prohibent. Omni certe opera in eo respiciendum est, ne parentes in magnis vrbibus, in quibus mala luxuries omnes infecit, pueros suos conductitiis nutricibus tradant, summamque indignationem mouent ea, quae Noster in notis ad pag. 7. de Parisinorum et Lugdunensium in his rebus more profert.

Plura addita etiam sunt ad amictum puerorum, p. 43. nec non ad victum eorum pertinentia. Omnes ii vehementer taxantur, qui lactis loco alia alimenta pueris praecipiunt, vituperandus adeo editori Ger-

manorum mos videtur, qui, dum pueri lacte materno carent, conducti lactis loco eos vaccino lacte cum pane ſimilagineo nutriunt. — Coloſtri ad primas vias purgandas laudes copioſe recenſentur, peſſimusque iſte mos, quo ablactati pueri aliis, quibuscum primos aetatis annos tranſigant, traduntur, iure taxatur.

p. 81. Frigidi balnei vſus is eſſe debet, vt pueri ei ſenſim adſueſcant, iis videlicet partibus in frigidam immiſſis, quas frigidus aër iam durauerat. Non autem a balneorum frigidorum bonitate ad aëris frigidi, inprimis ventis agitati, ſalutares effectus concluſio valet. Febris autem, aſthmata, convulſiones et cuiuscunque generis morbi in Gallia pueros eam ob cauſſam occupant, quod per totam ſuam puerilem aetatem opulentiorum praeſertim filii in conclauibus dormitoriisque nimis anguſti aërem propriis ſordibus corruptum continentibus detineantur.

Taxatur etiam admodum puerorum in cunis agitatio nimia. Vidit editor puerum, a nimia ob denegatas cunas, quibus adſueuerat, eiulatione in lethiferum maraſmum incidiſſe.

p. 103. Multum etiam locupletata additamentis de artificum opificumque morbis tractatio eſt. Qui calori admodum intenſo expoſiti ſunt, ſudores copioſos a frigida epota experiuntur, aeſtum ſudoris expertem a ſpirituoſis epotis.

p. 184. Caput III. de alimentis admodum etiam ab editore dilatatum eſt. Potus copioſus cuiuscunque generis eam potiſſimum ob cauſſam nocet, quod humores gaſtricos nimis diluat. Si calidus inſuper eſt, mucum inteſtinorum, viſcerum, deſtruit, nervos externis iniuriis obnoxios reddit. Copioſiſſimus caeterum eſt in vini natura, qualitatibus, commodis, noxis, mangoniſationibus, praeparationibus,

caet.

caet. exponendis. Additi etiam modi ſunt vini acetum, cereuiſiam, panem, caet. praeparandi. Caffea damnatur ob irritantem fortiter et ſtimulantem ſuam vim. Tamen non tam vehementer nocet, quam thea epota, quum tanta doſi non ſumatur, et farinam facilem et nutrientem contineat. Lacte remixta colicas ſtomachi et inteſtinorum horrendas quibusdam inducit.

Caput IV. de aëre. Templa Gallica aërem purum vtplurimum et maxime ſalutarem habent, ob aërem externum vbique peruium. Corruptus tamen admodum aër in templis eſt, ad quae aditus non quotidie patet. Simul ea, quae in Gallia ad mortuorum ſepulcra a templis et monaſteriis demouenda acta ſunt, enarrantur. p. 234.

Cap. VI. meridianus ſomnus pueris ad quartum vſque aetatis annum, ſenibus, literatis, ex hypochondriis laborantibus, melancholicis, phlegmatico et pituitoſo temperamento praeditis, conualeſcentibus, alia aduerſa valetudine leuiori adfectis, ad phthiſin pulmonalem pronis, caet. praecipitur. — Veſtimenta ex panno laneo confecta cuiuis anni tempori conueniunt, aeſtum nec intendentia, nec moderantia nimis. — Pectoris inflammatio cuiuscunque generis noſtris temporibus ob ſpirituum ardentium copioſiſſimum vſum longe frequentior, quam priſcis temporibus, eſt. p. 269.

Cap. IX. de contagiis morboſis arcendis acceſſere de nociuo aegris frequentiorum viſitationum more, de peſte arcenda, praecauenda, de noſocomiorum iuſto regimine, de morbis in noſocomiis publicis ob malam adminiſtrationem, munditiem neglectam, caet. periculoſis magis atque mortiferis, de noſocomiis rite inſtruendis, adminiſtrandis. p. 316.

Cap. X. de animi pathematum noxis. Vidit noſter mulierem, quae partum recenter enixa fuerat,

rat, in lethiferum marasmum incidisse a vano vlceris vterini metu ipsi incusso. In eundem morbum lethalem alia febre lenta neruosa laborans incidit ex hydropis pectoris vano metu. Hinc caute mortis aut morborum praesagia formanda sunt.

p. 378. Cap. XI. Multum interest, vt lege tempus praecipiatur, ne aedium recenter constructarum habitatio nimis praecipitetur. —

Alteri tomo symptomata, quibus morbi interni distinguuntur, praefixa sunt. Sed non semper in his symptomatibus describendis summa diligentia adhibita est. Paraphrenitis v. g. febris peracuta dicitur cum dolore in regione diaphragmatis, sub quocunque corporis motu aucto, nec facile perspici potest, quid vera aut falsa auctori pectoris fluxio sit. Putridae et petechiali febri signa eadem adscribuntur, nec summus vbique et laudabilis ordo in febribus praesertim obseruatus est. Phrenitis encephali inflammationi tribuitur. Venenorum etiam datorum sumtorumue signa, sed imperfecte exponuntur.

Notata ad ipsum BUCHANI textum modos continent, quibus morborum indoles ex aegris sciscitando erui possit, de symptomatibus febri propriis aut non propriis, de cutaneorum exanthematum differentiis, de febribus petechialibus malignis a mere petechialibus distinguendis, de medicamentorum simplicium ad febres vtilitate, de venaesectione in febribus acutis caute adhibenda, de sudore non arte in febribus educendo, de alimentis conualescentibus opportunis.

p. 46. Laudani liquidi Sydenhami guttae XXV. in febrium intermittentium aestu datae calorem mitigare, sudorem accelerare dicuntur. Ipecacuanhae radicis, ad vomitum intermittentibus febribus laborantibus concitandum, dosis parca esse debet. Cortex

tex Peruuianus ſpem medentium in intermittentibus ſaepius, ob parcas nimis, quibus exhibetur, doſes fallit Salicis cortex in corticis Peruuiani ſuccedaneis maxime laudatur.

Continuarum febrium nomina varia ex variis eorum ſymptomatibus maxime eminentibus ſatis bene deducta ſunt. Ita etiam noxae ex ſanguinis miſſionibus nimiis in febribus, infrequenti alias Gallis more, ſatis bene expoſitae ſunt.

Pulmonalis phthiſis infrequens olim in Gallia p. 136.
morbus fuit, hodie frequentior, ob ſedentarios labores copioſiores, exceſſus in diaeta frequentiſſimos, caffeae abuſum, et thoraces mulierculis crebros. Multum etiam ad hunc morbum producendum confert mala, incongrua, neglecta educatio, peruerſum infantum regimen, caet. Cuprum etiam, cum quo plures artifices occupantur, ad hunc morbum producendum plurimum confert, in his, qui horologia, inſtrumenta mathematica, caet. conficiunt.

Miliaris febris in Galliae meridionalibus parti- p. 217.
bus admodum rara eſt, in ſeptentrionalibus vero regionibus ex longo iam tempore epidemico modo ſaeuiit.

Copioſus etiam in additamentis editor fuit ad capita de variolis, de variolarum inſitione, de morbillis, rubeolis, ſcarlatina febre et inflammationibus internis. Sed haec omnia auctorem non admodum illuſtrant.

Catarrhum cerebri eum editor eſſe putat, qui III. p. 6.
ſedem in ſinubus frontalibus et maxillaribus habet, eumque facile depelli poſſe dicit, quod quidem non negamus, ſi recens eſt, inueteratus vero difficulter depellitur et graues morbos inducit. — Vomitus tuſſis ſtomachicae conſtans ſymptoma perhibetur. — In difficulter dentientium tuſſi gingi-

 vas

vas incidere, vt dentes prodire poſſint, expedit. — Caeterum in tertio tomo tuſſes variae, conuulſiua tuſſis, inteſtinorum inflammatio, colici doloris variae ſpecies, cholera morbus, vomitus, alui profluuium, vrinae nimia profuſio, ſuppreſſio, calculus, haemorrhagiae cuiuscunque generis, dyſenteria, lienteria, capitis, aurium, oculorum, ventriculi dolores, verminoſorum morbi, regius morbus, hydrops, arthritis, rheumatiſmus, ſcorbutus, ſcrofulae, ſcabies, herpetes aliique cutanei morbi, aſthma, apoplexia, alui tarditas, appetitus defectio, digeſtionis difficultas, cardialgia, ſoda, pertractantur, hoc modo, vt editor, qui in prioribus tomis ſua in notationibus ſubiecerat, in hoc et ſequenti tomo ſua ab auctore dictis immiſcuerit, leuiori tantum notula diſtincta.

IV. Neruorum morbi quarti tomi argumentum maxime ſunt, agiturque in eo de medicinis ad neruorum morbos generatim praeſcribendis, de melancholia, inſania et noſtalgia, paralyſi, hemiplegia, epilepſia, chorea Sancti Viti, ſingultu, ſpaſmis particularibus, incubo, ſyncope, aſphyxia, flatibus, animi deiectione, hyſterica affectione, hypochondriaco morbo.

Senſuum externorum morbi in eodem tomo pertractantur, oculorum videlicet, amauroſis, cataracta, myopia, presbyopia, ſtrabiſmus, oculorum maculae, ſanguinis in oculorum tunicis profuſiones, lippitudo, peregrina corpora, oculos afficientia. In aurium morbis ſurditas, in odoratus morbis ſternutatio, ozaena, narium polypus. Tandem guſtus tactusque morbi exponuntur.

Tranſitus poſtea ad obſtructiones externas, infarctus, ſcirrhum et cancrum eſt, ab iisque ad venena varia eorumque antidota, caninam rabiem,

caet.

caet. Finis tomo imponitur copiosa admodum morborum venereorum pertractatione.

Quinto tomo foeminei sexus morbi pertractantur. Generaliori tractatione, sed succincta, praemissa, de menstruo fluxu, menstruo sanguine primum prorumpente, de menstrui fluxus suppressione; pallido mulierum colore, pica, malacia, menstruorum profluuio immoderato, vteri haemorrhagia, polypis vterinis, vaginae vterinae, fluore albo et menstruo fluxu naturalem in modum cessante agitur. Ab his ad grauiditatem transitus est eiusque signa, quae ad quartum vsque mensem incerta perhibentur. Grauiditatis incommodis maxime cardialgia, soda, nausea, vomitus, capitis, dentium dolores, tussis, vrinae suppressio aut incontinentia maxime adnumerantur. Grauidarum postea vitae ratio copiose docetur, deinde de abortu, illius caussis, signis, regimine earum, quae ad abortum procliues sunt, agitur. V.

De partu simplici et naturali, partu praeter naturam, difficili, laborioso, vteri inflammatione, lochiorum suppressione, mammarum inflammatione, miliari puerperarum alba et rubra febre, febricula lactea, lacte in mammis coagulato, sterilitate, vterino furore.

Puerorum omnes morbi parcas admodum medicinas requirunt, nec facile aliquid ferunt, praeter emetica leniora aut fortiora, purgantia leniora, mannam, magnesiam albam. Omnes verbo medicinae, quae pueris cum vsu quodam dantur, in alui purgatione consistunt. — Solitum est meconio, vt intra XXIV horas a partu sponte propellatur. Quod si non fit, colostrum infanti exhibendum est, aut aqua, in qua mel solutum sit. Tarda nimis aluus regimine, non medicamentis citanda est. Anus si pertinaciter prolapsus est, admisso mastyches fumo p. 131.

recedit. Poſtea de aphthis agitur, ſed non de aphtharum eo genere, quod KETELAER obſeruavit, ſed de facile cedentibus, de acido in primis viis congeſto, torminibus colicisque inde natis. Ad cutis excoriationes infantibus frequentes praeter munditiem, vegeto-mineralis Goulardi aqua, vitrioli albi cum aqua, aut fullonum terrae ſolutio laudantur. Naribus a muco pertinaciter obſtructis album vitriolum, elaterium, caet. ſubuenire editor perhibet, dum lenioribus medicinis malum cedere recuſat. Ad cruſtam lacteam violae tricoloris virtutes ſpecificas editor ſaepius expertus eſt, lenis ex omni parte medicamenti, nec vlli noxii. Pertractantur inſuper tinea capitis, noxae corporis a frigore contractae, membranacea angina, difficilis dentium prouentus, rachitis, conuulſiones, hydrocephalus, capitis hydrops, abdominis in pueris inflatio et venereus morbus eos occupans.

Vltimis capitibus de auxiliis chirurgicis leuiori manu ferendis, de venaeſectione inſtituenda, cura tumoribus inflammatoriis externis, abſceſſibus, panaritio, gangraenae, vulneribus, ambuſtionibus, contuſionibus, vlceribus, fiſtulis, fiſtula lacrymali, luxationibus, fracturis, herniis gerenda agitur, tandemque de mortiferis ſymptomatibus a corporibus peregrinis, quae in oeſophagum aut laryngem pervenerunt, inductis, de aqua, vaporibus mephiticis, frigore ſuffocatis.

Indicem copioſiſſimum, at fuſum nimis, tomus ſextus ſeptimusque continent.

IV.

D. HENRICI FRIDERICI DELII, Conſiliar. intimi aulae Brandenb. medic. profeſſ. primar. — Aduer-

Aduersaria argumenti physico-medici. Fasciculus quartus. Erlangae, apud Wolfgangum Waltherum 1785. 4to. 1 *Alph.*

Continentur in his aduersariis opuscula academica sequentia, ab ipso viro Illustri conscripta et sub eius praesidio publice ventilata:

I. *Curae posteriores circa acidum spathi.* Earum censuram breuem iam dedimus *).

II. *Breuis lustratio medicamentorum antiphthisicorum, cum aduersariis nonnullis physico-chemicis a* SIGISMUND. GOTTLOB FRIEDER. HELMERSHAUSEN *defensa Erlangae mens. Aug.* 1783. Obstant indiscriminato medicamentorum phthisi pulmonali contrariorum vsui ambiguus dubiusque ipsorum effectus, praecipue minus iusta phthiseos pulmonalis notio ac vulgare praeiudicium, quo omnis phthisis a malo, vlceroso pulmonum habitu pendere, eamque ob caussam ad pectoralia balsamica, vulneraria, calefacientia maxime confugiendum esse putatur. Phthiseos a pulmonum exulceratione oriundae indicationes sunt, vt vlcus purgetur, materia vlcerosa abstergatur, irritationes, adfluxus humorum versus pulmones, praecaueantur, tussis, febricula, virium lapsus mitigentur. Medicamenta ad hunc scopum facientia alphabetico ordine recensentur, adiectis simul animaduersionibus breuioribus, eorum qualitates, efficaciam, vsum concernentibus, hoc modo, vt primum ex vegetabili, postea ex animali, deinde ex minerali regno petita recenseantur. Addita sunt atmosphaerica, diaetetica chirurgica, variaque in pauperum vsum euporista. In aduersariis disputationi adiectis ex tabulis meteorologicis Ill. Auctor probat, nebularum aestatis anni 1764 rationem minime eandem fuisse, quam ae-

 statis

* Vid. comm. nostr. dec. III. Suppl. 3. p. 529.

ſtatis anni 1783. huius anni autem nebula ſicca admodum fuit. Recruduerunt inprimis tempeſtate oborta, nec vllum ſiniſtrum ediderunt effectum. — Lapidis Labradorienſis colores varii a luminis radiis varie in eum incidentibus deriuantur, metallica tamen indoles quaedam illi non denegatur, experimentis, moderata olim lapidis caritate, demonſtranda — Gelatinae vegetabiles mixtione et natura differunt. Decoctum herbae petroſelini in gelatinam abit acrem, radicum autem onagrae *Riv.* decoctio adſtringentem gelatinam dat. Hinc talia promiſcue adhibenda non ſunt. — Fruſta piſcis Salmonis noctu lucent, lux adeo in digitum propagata eſt, hoc fruſto affrictum. — Conuoluuli maioris radices cum aqua poſteaque cum vini ſpiritu infuſae poſteaque in cineres redactae nihil ſalis dederunt, vt itaque ſal alcalinus aquae et ſpiritus ope vna elotus eſſe videatur. — Efficacem forte tincturam antimonii impetrari putat Ill. Auctor, ſi ſulphureo alcalina ſeu media antimonialis maſſa per bonum liquorem anodynum extrahatur.

III. *Diſſertatio de capite mortuo viuificando, cum aduerſariis nonnullis pathologico-practicis, ab* ANTONIO ERNESTO FRICKHINGER *defenſa Erlangae, menſ. Nov.* 1783. Variae remanentiae conſiderantur, quae a peractis variis chemicis laboribus, et igne praecipue tractatis, poſt obtenta ea, quae deſiderabantur, reliqua ſunt. — Sal mirabile artificiale, parandi artificio minus recte inſtituto ſuſpectum eſſe docetur, praeſtare vero ſal mirabile naturale purius et ſalubrius, ſal aperitiuum Fridericianum. In aduerſariis adiectis docetur, mentem etiam ipſam inflammari poſſe, vt ſcilicet pathemate grauiori nec ſemper recta vtiliaque reſpiciente, phantaſia aucta corruptaque, partes menti ſubiectae in materialem inflammationem tranſeant.

Mul-

Multum ad talem ſtatum conferre putat Ill. vir fabulas Romanenſes fanaticas ſenſilitatem nimiam concitantes. — Morbus Gallicus exeunte ſaeculo XV. primum exortus non ſolummodo venereus fuiſſe videtur, ſed compoſitus e morbis variis caſtrenſibus et venereis, vnde tanta eaque contagioſa virulentia nata. — Ad ſerpiginem foemellarum maculasque hepaticas porcellana minus alba cum citri ſucco ſoluta, externe adhibita, ceu abſtergens innoxium, laudatur, quod terream ſalinam mediam indolem habet. Eadem ab aliis teſtaceis cum acido quodam vegetabili ſolutis praeſtari Ill. vir putat. — Orgasmi hypochondriacorum, hyſtericarum ab immoderato liquorum ſpirituoſorum vſu ſaepe oriuntur. — Tuſſi catarrhali ſedem ſaepe larynx praebet, aut aſperae arteriae quaedam pars. Hinc ad eam tantus incraſſantium, emollientium, lubricantium vſus. — Succus citri potusque citratus cardialgiam, ſodam, ventriculi adfectiones alias ſaepe inducit. — Faſciarum, quibus cephalalgia adfecti caput cum leuamine morbi circumducunt, effectus eſt, vt nouam partium reſiſtentiam inducant, eoque modo materiae ſtagnantis diſcuſſioni faueant. — Ad humores inflammatorios, praecipue cum exanthematibus, emplaſtrorum et fomentorum loco, folia recentia vitis viniferae, ariſtolochiae, lapathi, braſſicae, ſambuci, caet. laudantur. — Purpura non omnis a bile oritur, eademque petechiarum eſt ratio. Singularis potius ſaepe ſanguinis et ſeri acrimonia ſubeſt. — Hinc vtique purpura idiopathica datur, a ſanguine prouenìens, a ſymptomatica, ex primis viis proueniente, diligenter diſtinguenda.

IV. *Propoſitionum et meditationum phyſico-medicarum ſylloge a* IOANNE NEFF *defenſa. Erlangae, menſ. April.* 1784. Carum admodum eſt experimen-

mentum, dum aër, magna admodum copia, inflammabilis ex ferri limatura aut Zinco cum vitrioli acido mixtis educitur. Sed minuitur pretium, dum ex residua materie ferri vitriolum, ex materie vero, si zincum fuerat adiectum, album vitriolum paratur. — Crystallos varias, nec easdem semper et vna eademque materie parit ignis, frigus, humiditas. Hinc ex crystallorum forma ad salis naturam conclusio non semper valet. — Phlegma post spiritus vini destillationem remanens oleum verum stillatitium largitur; saporis acris aromatici. Aquis soteriis plurimis praeter vitrioli acidum et ammoniacus sal, nec non communis sal admixtus est. Hinc tales aquas artificio parans iis etiam horum salium partem admiscere debet. — *Siderum*, quod metallum statuit nouum BERGMANNUS, ferri speciem esse contendit Ill. Auctor; de platina vero nondum satis constare putat, vtrum auri species sit, ferro, vel alio quodam corpore addito, vel non. — Auri solutio cum gallarum decoctione mixta purpureum, et demum atrum colorem inducit. — Primitiuus aquae status congelationis eius non est. — Terrae ingentes motus, quos Sicilia, Calabria, Islandia expertae sunt, ab igne materiali eiusque pabulis subterraneis explicantur. — Ossium varia forma fibrosa, lamellosa, fistulosa, spongiosa, petrosa, cum lapidum nonnullorum forma comparatur. — Regulare digestionis et adsumtorum excretionis tempus ex eo quodam modo determinari potest, quod deglutita ex improuiso suo tempore per aluum excernantur. Annulum ex alcis vngula confectum puella circa meridiem deglutiuerat. Eum praeterlapsis exacte XXIV. horis deposuit. — Gallinae aethiopes nigram cutem, albam carnem, ossa, seu potius periostium nigra habent, forte ex periostio et cute continuis. — In pathologicis sectionibus caussae morborum non in visceribus solum, sed in ner-

vis

vis etiam quaerendae ſunt, eorum originibus, diſtributionibus, plexibus, gangliis. — Decurſus morborum ipſaque malignitas adeo a vitae regimine ſaepe pendet. — Maculae cutaneae, aeſtiuae purpureae, petechias referentes, putridam indolem non habent et ſoli bono regimini cedunt. — Exacerbationum in morbis cauſſae forte ab horarum temperie varia, conſueta, ſingulari, nychthemerorum pendent. — Primarum viarum vitia, vt admodum varia in plurimis morbis obuia ſunt, et hinc cauere medicus debet, ne chorda ſemper eadem oberret. — Diaeta ad morbos curandos, mutata debito modo, admodum laudatur. Tutam et iucundam hanc curationem, minusque ſumtuoſam Noſter adpellat. — Crocus vernalis, diuerſo corollae colore gaudens, non reprobandus eſt, genere enim botanico vtraeque ſpecies conueniunt, ſtigmataque cum aqua et vini ſpiritu infuſa ſaturatam tincturam croceam exhibent. — Emetica praeter euacuatorium effectum, et alterantem, concutientem habent. Eundem effectum etiam ſali aperitiuo Fridericiano Noſter tribuit, cui forte *nimia* tribuit. — Diaeta debilium (horum inprimis, qui optimos ſuccos praematuro diſpendio amiſerunt) eodem modo inſtituenda eſt, vt diaeta ſenum. — Dephlogiſticatus aër ad ſanitatem conſeruandam multum non facit, plurimi enim in aëre atmoſphaerico, dum nociuus non admodum ſit, ſenes decrepiti euadunt. Hinc *ſuperfluis* diaeteticis (ſubinde certe noxiis) hic aër adnumerandus, caeterum, ob proceſſum praeſertim, quo elicitur, non damnandus. — Vini potus in eſu piſcium damnandus eſt, magis garum veterum conuenit, quod ex aqua ſalſa, in qua piſces cocti ſunt, paratur, aceto et piperis granis additis. — Reſinae elaſticae loco viſcus aucuparium vlterioribus experimentis probanda

bandum, eligi poterit. — Oſſium raſura vitri contracti acie perfici poteſt. Lima clauorum pedum ſuperficiem duram, vngues male conformatas, dentium eminentiam tollit. Verrucae digitorum ligno arena madida obducto commode laeuigantur. — Odontalgia a dente carioſo laborantes, nec non ii, qui eundem morbum ab aëre ventoſo admiſſo contraxerunt, multum leuaminis experiuntur, ſi gingiuas ſimulque dentem dolentem digitis comprimunt. — Iure abrogati ſunt proceſſus inquiſitorii contra ſagas, tamen non abrogandi proceſſus contra veneficas, maleficas; artes enim magicae, ſaltim nonnullis occultae, tamen proſtare queunt, quibus et prodeſſe et fallere, admodum autem quoque nocere poſſunt. — Vt ſimulati morbi cognoſcantur, diaetam, medicamenta ſeueriora praeſcribere praeſtat. —

V. *Diſſertatio de diebus intercalaribus, cum adverſariis nonnullis phyſico-medicis a* C. CHR. BÖTTGERO *defenſa. Erlangae menſ. Iunio.* 1784. Dantur etiam in chronicis morbis, hydrope, paralyſi, calculo, ſcorbuto, ſcabie, tranquilliores ſtatus et exacerbationes, ſi motus ſpectemus, quorſum etiam omnes feminarum adfectiones pertinent. In criticis diebus ex ſeptenario et impari dierum numero computandis ab omni ſuperſtitione, et rigida adeo temporum et dierum computatione abſtinendum quidem eſſe Ill. Auctor putat, non friuole vero negandum, quae fida experientia et obſeruatio docet, praecipue in morbis ſibi relictis, nec quodam modo turbatis. Sufficit dari, velut in vniuerſa natura, ſic et in morbis, tempora diesque, cum quibus plerumque ſingularia phaenomena eueniunt, medico conſideranda. Dies intercalares a veteribus non ideo adſumti eſſe videntur, vt ſtadium ſeptenarium compleant, quum praecipue ſynonymon;

mon: *prouocatorii* ſuadere videatur, veteres alia de iis ſenſiſſe. Intermedii tamen veteribus inter dies indices et criticos, ſaltim non decretorii fuere, ſed multum abeſt, vt hos dies pro talibus habeamus, in quibus morbi induciae quaedam ſunt, quum in intercalaribus ſymptomata ſaepe peſſima incidant. Omnia autem, quae in febrium decurſu non rite et ex veterum mente eueniunt, inde explicari debent, quod morbi dies ſaepe non rite numerentur. — In primo et ſecundo acutarum ſeptenario dierum intercalarium ratio ſumma habenda eſt, adſtantibus videlicet aegrisque certum a medico ſalutis aut mortis praeſagium ex magnis ſymptomatibus, his diebus incidentibus, efflagitantibus, quod tamen ferri nequit. Superatis autem his ſeptenariis, tam anxiam conſiderationem hi dies non requirunt. Euacuationum in his diebus moderamen ſummum eſſe debet, nulla enim in iis criſis incidit. — Aduerſariorum opuſculo adiectorum argumentum, pro more Ill. Auctoris, varium eſt. Eductorum et productorum in chemicis termini confundi videntur, ſaltim id, quod e corpore impetratur, in eo non eodem modo latuit, quo chemiae ope in conſpectum producitur, ita vt mutatio ſemper fuerit praegreſſa, quae nec ſeparationis, nec eductionis ſolam ideam admittat. — Aër, qui e puluere pyrio producitur exploſione durante, inflammabilis eſſe videtur (alia docuit INGENHOUSIUS.) — Dephlogiſticatus aër a chorda ſemper eadem obererantibus tantopere ad omnes morbos laudatus ad ſingulos caſus certe non conueniet. — Solis eclipſes ob aëris perfrigerium ab iis inductum morbos inducere poſſunt. Lunae eclipſes morbos pariunt ob aërem ab obſeruantibus nocturno tempore corpori improuide admiſſum. — Neceſſe eſt, vt linum et goſſypium diuerſas admodum

dum conſtitutiuas partes habeat. — Lac plantarum admodum varium eſt variosque effectus habet. Singularis energia ex ſaponacearum, ſalinarum partium miſcela emergit. — Praxis eorum, qui ſpecifica, heroica ſubinde, ad omnia adhibent, minime rationalis eſt, empiriſmo fauens. — Ex cerebri, cerebelli, neruorum, oſſium, medullae tremore ſymptomata forte multa oriuntur. — Pedum ingratus ardor omnem fatigationem ſequitur, ſed lentae etiam febris comes eſt. — Opium in India ex papauere etiam albo flore et ſemine capitibusque maioribus paratur. — Iuſcula e cancris iuſculis viperinis ſubſtituenda. — Medicamenta ſpirituoſa diluta aegris dare expedit, concentrata enim ſi cum aqua ſumantur, reſina in iis ſaepe contenta ob aquam admixtam praecipitatur.

VI. *Cogitationes nonnullae circa efficaciam medicamentorum phyſicam, vitalem et medicam, cum propoſitionibus quibusdam chemicis a* IACOBO FRIDERICO SCHALTENBRAND *defenſae menſe Octobri* 1784. Mechanicae vires ad medicamentorum explicationem nullo modo ſufficiunt, ſola hac forte vi tamen agit mercurius viuus. — Aduerſaria chemica adiecta docent, regulum antimonii martialem non ideo martialem dici ſolere, quoniam ferrum contineat, ſed quod ope ferri, cum quo ſulphurea antimonii pars facilius vnitur, paratus ſit. Sal mirabilis Glauberi natiuus ex antimonii regulo ferrato ferrum, quod in eo latuit, extraxit. — Si vllo modo transmutatio metallorum perfici poteſt, perficienda nullo modo ſtanni ope eſt, metalli quippe auro et argento ſpecifice leuioris. — Oleum calcis, quatenus ſolutio concentrata terrae calcareae in acido ſalis communis eſt, frequentius occurrit, ac forte putatur, ſaltim in dilutiori forma. — Offa Helmontii obtinetur, dum calcis oleo tartari per deli-

qui-

quium oleum adfunditur. — Pyrophorus ſulphur neogenitum eſſe videtur ab acido aluminis et inflammabili ortum. — Liquor vini probatorius plumbum in vino contentum non denigrat, niſi recens admodum ſit. Cauſſa nigredinis in volatili reſidere videtur. Forte ex antimonii ſulphureis partibus alius et conuenientior liquor vini probatorius parandus. — Cauſſa, quod corallia rubra a nullo menſtruo penitus ſoluantur, in eo ſita eſſe videtur, quod corallia, praeter terram calcaream, argillaceam etiam contineant. — Dubium adhuc eſt, vtrum ſal ammoniacus Aegyptius hoc modo paretur, vt ſali volatili vrinoſo vitrioli, aut aliud acidum addatur. — Lapides calcarei, ſi ad aedificia adhibentur, incendio erumpente in calcem viuam mutantur. — Efferueſcentia, quae oritur, ſi terrae argillaceae acidum minerale adiicitur, terrae calcareae in illa habitanti falſo adſcribitur. Argilla enim, ſola adfuſa aqua, tumeſcit, ſpumeſcit. —

Index rerum operi additus eſt admodum locuples; nec non catalogi operum, quae hactenus Illuſtris Auctor edidit, ſupplementum.

V.

IOHANNES GOTTLIEB WALTER de morbis peritonaei et apoplexia. Cum tabulis aeneis. Iuſſu academiae regiae ſcientiarum Berolinenſis. Berolini, literis G. I. Deckeri 1785. 92 pag. in 4to. cum quatuor tabulis aeneis ab I. B. G. Hopffer ad naturam delineatis, T. H. Meil ſculptis nitidiſſimis.

Eiusdem libri dimidia pars, diuiſa in media pagina, germanicam verſionem continet, quae titulum habet:

 10-

IOHANN GOTTLIEB WALTER *von den Krankheiten des Bauchfells und dem Schlagfluſs.* —

Noua vtiliſſimeque illuſtrata plurima liber Perilluſtris viri continet, medico practico aeque ac rebus anatomicis et phyſiologicis dedito vtiliſſima.

De peritonaei morbis primum ſermo eſt. Peritonaei membrana penitus ſimplex eſt, nec vt veteres et neoterici quidam putarunt, ex duabus conſtat lamellis. Nullos neruos habet, aſt ſtupendum vaſorum ſanguiferorum numerum. Conuenit cum pleura, eo excepto, quod plura vaſa ſanguinea habeat. Saccum refert, qui aſperam ſuperficiem externam habet, ob celluloſam telam, qua cum partibus aliis abdomen conſtituentibus jungitur, et in infantibus et hydropicis totus detrahi poteſt. Internam ſuperficiem et verum progreſſum et expanſionem peritonaei verbis definire vix licet. Viſcera abdominis omnia inueſtit, eorumque membranam exteriorem efficit, ſerpendo inter omnia viſcera partim ligamenta, partim ſaccos, omentum, meſenterium, conſtituit, adeo, vt, ſi humana arte peritonaeum cum omnibus ſuis proceſſibus atque duplicaturis in vnam latamque ſuperficiem expandere liceret, corporis humani ſuperficiem magnitudine aut referret, aut excederet.

Summa autem peritonaei ſecretio eſt, ob ſtu-
p. 5. pendum vaſorum numerum, quae omnia ſiue adipem craſſum, ſiue halitum ſubtiliſſimum partibus oleoſis remixtum ſecernunt. In naturali ſtatu halitum ſubtilem peritonaeum ſecernit viſcera lubrica humidaque ſeruantem, is vero halitus ſuccusue in praeternaturali ſtatu noxius admodum euadit. Si viſci-

viſcidior, quam in ſtatu naturali, fit, ſiue ſi vaſa peritonaei reuehentia partem tantum aquoſam atque tenuem admittunt, morbi magni oriuntur, viſcerum concretio, ſequioris ſexus ſterilitas, hydatidum generatio.

Tela celluloſa omnis quum ex viſcido tandem inſpiſſato ſucco oriatur, eadem tela ex viſcido et inſpiſſato peritonaei ſucco oriri poteſt, viſcera inuoluens, praeternaturalem in modum connectens, eorum functiones praepediens. Talis viſcerum concretio ſaepius obſeruatur.

Vt homo concipiatur, ouariorum et tubarum p. 8. ſtatus perfecte naturalis eſſe debet. Inducitur hinc ſterilitas, ſi ouaria penitus deficiunt, qui caſus rariſſimus, forte nunquam hactenus obſeruatus eſt. Vidit Noſter, vnico exemplo, in foemina XXXI. annorum alterum ouarium perfecte deficiens. Foetum tamen haec mulier ediderat. — Si externa ouarii membrana e peritonaeo oriunda praeternaturalem in modum craſſa eſt, ouuli foecundationem impedit. Vidit ſaepius Noſter ouaria rugoſa, cicatricibus obducta. Tales foeminae infantes nunquam pepererunt ob craſſam nimis plicatamque ouariorum membranam. Hinc virgines veneri litantes rariſſime foetum concipiunt ob perpetuum verſus internas genitales partes ſanguinis adfluxum, earum irritationem et leuiorem inflammationem, membranarum ouarii craſſitiem praeternaturalem inducentem. Craſſiores forte etiam hae membranae factae ſunt, ſi foemina, vno alteroue foetu enixo, nunquam amplius foetum concipit.

Tubae ſterilitatem inducunt, ſi viſcida materies earum lumina claudit, ſi earum fimbriae telae celluloſae praeternaturalis ope cum ouariis vel alia vicina parte concreſcunt, ſi externa internaque earum apertura praecluditur, vnde hydrops tubarum

ſaepe pendet, caet. Tales mutationes tubarum aliasque in pluribus centenis cadaueribus Illuſtris vir vidit, inprimis in meretriculis, in quibus clauſae ſemper obſtructaeue tubae inuentae ſunt.

p. 14. Hydatidibus origines peritonaeum praebet. Vidit Noſter in foeminae cadauere, cuius abdomen horrendum in modum intumuerat, praeter plurimas aquas, ſteatoma XV. librarum in fundo vteri haerens totumque abdominale cauum replens. Adhaeſit inſuper in vtroque latere coeco inteſtino hydatis ingentis molis, altera quatuor, altera trium librarum, eaeque hydatides maximae fuere a Noſtro vnquam viſae. Oriuntur hae hydatides ex humore peritonaei telam celluloſam membranamque poſtea cauam formante. Vaſa harum hydatidum extremitates vaſorum exhalantium peritonaei prolongatae ſunt. Pleura cum pulmonibus connexa praeternaturalem in modum, iniectio anatomica vaſa nouiter nata a pulmonibus in pleuram tranſeuntia demonſtrat.

p. 17. Proprium peritonaei morbum hydrops aſcites conſtituit. Oritur, ſi vaſorum peritonaei exhalantium extremitates vltimae paullatim ita dilatantur, vt halitus loco, fluidum copioſum, craſſum, ſecernant. Fluidum, ineunte morbo, pellucidum, odoris expers eſt, tunc ſana adhuc abdominis viſcera plerumque ſunt. Dum vero ſanguis corrumpitur, vaſorum lumina ampliora euadunt, fluidum turbatur, odorem foetidum nauſeoſum ſpargit. Subinde tantopere inſpiſſatur, vt puris ſublutei formam induat. Hoc in caſu abdominis viſcera plerumque tumida, indurata ſunt. Haec in aliquot centenis cadaueribus Ill. vir obſeruauit. — Spes eſt fore, vt aeger reſtituatur, dum paracenteſi inſtituta, inodora, limpida aqua profluit. Si viſcida et graueolens eſt, viſcera abdominis corrupta ſunt.

Si

Si in parte aliqua aquoſus tumor naſcitur, aquas etiam in peritonaei regione colligi indicat.

Thoracis cauum, membrana peritonaeo omni modo ſimili veſtitum eſt. Si vaſa huius membranae praeternaturali qualicunque modo dilatantur, pectoris hydrops naſcitur. In cadaueribus pectoris hydrope demortuorum vaſa pleurae dilatata inueniuntur, nec non fluidum, pus referens, pulmonibus et reliquis thoracis viſceribus adhaerens. In eo nec aetas nec ſexus diſcrimen facit. p. 22.

Ob lentam vaſorum dilatationem, pectoris et peritonaei hydrops nullam febrem comitem habent, aliter autem ſe res in puerperarum febre habet, in qua vaſorum peritonaei dilatatio ſubito naſcitur, vaſaque purulentam materiem, imo pus coctum ſecernunt. Hinc puerperarum febris Noſtro ea eſt, in qua, *praecipue poſt mortem*, plus vel minus per vaſa peritonaei ſecretum viſcidum vel tenue et foetidum fluidum in abdomine inuenitur, et hoc ſigno fatalis hic puerperarum morbus, ceu maxime diſtinctiuo, cognoſcitur. Vt autem huius morbi natura perfecte cognoſcatur, vterus quomodo ſtructus ſit, ſcire expedit. Demonſtrauit Ill. vir iam anno 1775. vterum ex vaſis ſanguiferis numeroſiſſimis telaque celluloſa valde elaſtica conſtare. Hanc opinionem plures impugnarunt, WRISBERGIUS inprimis et LODERUS. Diſcuſſis autem excuſſisque aduerſariorum argumentis, vberius docetur et prima figura adiecta illuſtratur, doloribus ad partum vrgentibus ſanguinem quidem per arterias vterinas fortiter pelli, ſed ſtatim in maiores venas tranſire, adeo vt nullum in ſtatu naturali ſanguinis externum profluuium ſubſequatur. Ex tam inſigniter libero arteriarum cum venis et arteriis maioribus commercio Noſter ſingularem plane caſum explicat mulieris Treptouianae, quae, editis ſecundinis, foe-

 tum

tum adhuc in vtero gerebat, obſtetricia arte educendum, nec ante aduentum Illuſtris viri, nec durante partu, duas ſanguinis vncias amiſerat. Obiit tamen puerpera, ob diaetae errores, ſeptimo poſt partum die.

p. 34. Copioſae hae ingentesque vterinae venae cauſſam puerperarum febris in vteri inflammatione poni non permittunt: facillimus enim ſanguinis in venas tranſitus eſt, indeque nulla arteriarum in ramos laterales preſſio ad inflammationem producendam omnino neceſſaria locum habere poteſt. In omnibus etiam muliercularum puerperarum febre demortuarum cadaueribus inflammationem vteri nunquam, *ceu cauſſam morbi*, detexit. Adfuit tantum vteri inflammatio lacerato ab obſtetrice vtero, ſed hac febre puerperarum demortuae non ſunt. — Inteſtinorum et omenti inflammatio in puerperarum febre etiam locum non habet. Copioſiſſimae obſeruationes experimentaque Auctorem noſtrum docuere, inteſtinorum inflammationem rariſſimam eſſe. Oritur autem inteſtinorum inflammatio, ſi interna inteſtinorum villoſa membrana inflammatur, qui caſus dyſentericis frequens eſt. In pluribus autem quam 5500 cadaueribus a ſe perluſtratis veram inflammationem inteſtinorum non amplius, quam quinquies, obſeruauit. Haec vera inflammatio ipſi eſt, quum inteſtina, praeprimis tenuia, paululum intumeſcunt, omnes inteſtinorum membranae craſſeſcunt, et inteſtina ſingularem adſpectum atque colorem praebent fereque anguillam aequant. Taliter adfecta inteſtina odorem ſpargunt, nullis verbis deſcribendum, omni modo teterrimum, ſpiritum praefocantem. Manus talia inteſtina tractantes hunc odoren tam pertinaciter retinent, vt vix intra XXIV. horas ope ſuaueolentium rerum deleri queat.

In

In puerperarum febre vniuerſalis dilatatio atque inflammatio vaſorum peritonaei omniumque eius proceſſuum locum habet, indeque ex peritonaeo pus coctum referens materies exſudat, quam pro lacte translato medici habuere. Hinc membrana inteſtinorum externa a peritonaeo nata materia foetida, viſcida, purulenta circumfuſa, eademque in vteri ſuperficie, ouariis, tubis, pelui, caet. materies. Haec crebriora cadauerum extiſpicia ſaepiusque repetita partim pretioſa experimenta Auctorem docuere. p. 36.

Tabula aenea huic tractationi adiecta prima ſiſtit vterum exſiccatum foeminae hora, poſt partum XXXVI. demortuae, cuius arteriae materia cereacea dura, rubra repletae ſunt. Anaſtomoſes inprimis frequentes diligenter notatae ſunt.

Altera vterum refert foeminae, XXIV hora poſt partum mortuae. Venae diligentius diſtinctae ſunt, vt earum decurſus et cum arteriis coniunctio melius perſpici queat.

Altera libri parte *de apoplexia* agitur. Vario, vt videtur, modo homo moritur, at ſi rem diligentius perſcrutamur, mortis modos tam varios non eſſe perſpicimus. Naturalis certe mortis modus longe ſimplicior eſt modis mortis violentioris. Omnes, qui ad ſenilem aetatem peruenerunt, aut apoplexia, aut remotiſſimarum partium gangraenoſa inflammatione moriuntur, et ex talibus decrepitis decem, nouem apoplexia, decimus vero inflammatione gangraenoſa moritur. p. 43.

Sed in iuuenili et firmata aetate plurimi apoplexia moriuntur. Omnes gibboſi, breue collum habentes, infantes rachitici, pingues homines, potatores, ſuſpenſi, frigore, vaporibus mephiticis ſuffocati, hydrope pectoris, pericardii, cordis vitiis laborantes, qui cor cum pericardio concretum,

valuulas cordis ſciſſas, induratas habent, in febre acuta mente capti et furioſi, epileptici, conuulſionibus epilepticis morientes, tandem omnes, qui literis operam dant, apoplexia necantur.

Hinc ſumma apoplexiae ad mortem concitandam vis. Hinc certum de apoplexia futura plerumque praeſagium. Hinc caſus, vbi apoplexia lethum adfert, vberius explicandi. —

p. 47. Si gibboſa foemina foetum concipit, quilibet ei aut certam mortem, aut difficillimum partum praenunciat. Sors gibboſarum foeminarum et virginum aetate grandium fere ſemper eadem eſt, ridentur, dum coelibem vitam agunt, grauidarum ſortem omnes dolent. Vniuerſale eſt praeiudicium, gibboſarum partum difficilem ſemper eſſe: ſed rem ita ſe non ſemper habere, docet ſpinae dorſalis in gibbis inſpectio, quae vel ab vno ad alterum latus, vel ab antica verſus poſteriorem faciem curuata eſt, ita vt arteriae aortae decurſus curuaturam hanc praeternaturalem ſequi debeat. Illae gibboſae foeminae, quarum ſpina dorſi vt S. latinum curuata eſt, feliciſſimae ſunt, ob cauitates thoracis et dorſi anguſtiores quidem, at tales tamen, vt grauiditatem et partum feliciter vtplurimum ſuperent. Non ſine periculo autem eſt gibboſarum ſtatus, quarum ſpina ab antica verſus poſteriorem faciem curuata eſt, ob anguſtam admodum thoracis et abdominis cauitatem, actionesque thoracis et abdominis cum moleſtia ſuccedentes.

Vterus grauidus abdomen vehementer vrget, pectoris ſpatium anguſtius reddit. Hinc omnes abdominis functiones nec conſuetae ſatis nec celeres ſunt, magna abdominis vaſa ſanguifera comprimuntur, ſanguis ad alias partes, inprimis ad caput propellitur, talisque foemina hoc modo ſenſim ad apoplexiam praeparatur. Pectus anguſtatur. —

Si

Si vero omnes gibboſos generatim contemplamur, omnes maximam lineamentorum faciei ſimilitudinem habent, ac ſi fratres ſororesque eſſent, eandemque, ex eadem progenie prognati, familiam conſtituerent. Ea tantum intercedit differentia, quod alii gibberoſi magis, alii minus macilenti ſint. Omnes anxie ſpirant, ob ſpinam curuatam.

Haec quotidie obſeruamus in his, quorum diaphragma verſus ſupernas partes non vrgetur. Vterus grauidus certe augebit malum, grauidamque gibbam indies in intenſius apoplexiae periculum deducet.

Caute hinc grauidae gibboſae tractandae ſunt. p. 52.
Debili digeſtioni obuiam itur, ſi pauca admodum facileque digerenda nutrimenta ſumunt. Pernicioſa grauidis omnibus nimia alimentorum ingurgitatio eſt. — Difficillimi partus ex peluis foemineae mala conformatione naſcuntur. Sed talia peluis vitia gibbis adeo frequentia non ſunt, ita vt Noſter pluribus gibboſarum apoplexia exſtinctarum cadaveribus inciſis cuiuslibet peluim naturalem et conſuetae dimenſionis detexerit.

Obeſi homines apoplexiae periculum vitant, ſi p. 54.
obeſitatem diminuunt. In maiori vitae diſcrimine potatores verſantur. Qui cereuiſiam potant, obeſum ventrem et pingue corpus habent, vini potatores obeſi raro ſunt, faciem rubicundam, oculos ardentes habent. Aequale in ambobus apoplexiae periculum eſt.

Suſpenſi, aquis ſubmerſi, frigore necati, mephiticis vaporibus ſuffocati homines omnes apoplectici moriuntur. Omne enim, quod cerebrum ita comprimit, vt omnes actiones, cordis motu et reſpiratione exceptis, tollantur, apoplexiam inducit: compreſſio autem cerebri oritur, cum ſanguis per venoſum ſyſtema non tanta celeritate a capite

ad cor reuehitur, quam per arterias ad cerebrum ducitur. In hoc casu non opus est, vt ad pulmones respiciamus. Caussa vero apoplexiae vnica in pulmonibus sita est, si ob motum sanguinis per pulmones difficilem, sanguinis per venas e cerebro descensus praepeditur.

Lis de modo, quo submersi moriantur, nondum nec composita satis, nec explicata est. Omnis res eo redit, vt diligenter inuestigetur, num in pulmonibus et ventriculo submersorum aqua vnquam sit inuenta, et quomodo epiglottis se habeat. Docent viri celeberrimi, hominem viuum in aquam lapsum mortuumque in pulmonibus multum aquae spumantis habere, epiglottidem patere nec asperam arteriam claudere, in ventriculo nihil aquae inueniri, sanguifera vasa hominis viui in aqua mortui nunquam sanguine turgida esse, si vero homo iam antea mortuus in aquam proiicitur, tum in eiusmodi hominibus nunquam aqua spumescens reperitur, atque cerebri vasa quam maxime turgida deprehenduntur. Altera opinio est, quod in pulmonibus hominis in aqua mortui inuenti talis aqua rubicunda nunquam inueniatur.

Occasionem ipse Ill. Auctor habuit magnam submersorum hominum copiam inuestigandi, nunquam vero aquam in ventriculo spumantem nec aquam in pulmonibus vidit, epiglottis se in omnibus eodem modo, vt in caeteris hominibus, habuit, vasa cerebri sanguine turgida fuerunt.

Vt epiglottis asperam arteriam perfecte claudat, semper vis premens quaedam adsit necesse est. Si haec deest, epiglottis ad linguam retrahitur, tanquam ad consuetum suum fixum punctum; quia autem in submersis nec in ore, nec in cauitate narium quidquam inuenitur aquae, epiglottis in statu quietis ab aspera arteria distat. Nec potest aqua

per

per aſperam arteriam in pulmones penetrare, quum epiglottis per aquam laryngi adprimatur et aquae tranſitus in pulmones denegetur.

In aquas autem delapſi iamque perituri in perpetuo ſtatu exſpirationis ſunt. Omnes, qui ſubito cadunt, eo in momento, quo lapſus finitur, anxie exſpirant, duranteque hac exſpiratione nihil in pulmones penetrare poteſt. Inſuper docet experientia, aquae guttam in aſperam arteriam delapſam intenſiſſimam tuſſim concitare, tuſſis autem continua ſubitaneaque exſpiratio eſt. Hinc et hanc ob cauſſam nulla in pulmonibus aqua ſuffocatorum aqua.

Suffocatorum pulmones Noſter cum aſpera arteria ex thorace exſecuit, nec comprimendo pulmones aquae quicquam elicere potuit. Omnes autem pulmones hominum aqua ſubmerſorum tanquam maxima vi inflatos vidit, indeque facile intelligendum eſt, aërem cellulas, ex quibus totus componitur pulmo, dilaceraſſe earumque multas in vnam cauitatem permutaſſe. Si tales pulmones comprimuntur, ſtridens oritur fragor, et rubra parumque ſpumans pituita in bronchiis aſperae arteriae adparet. p. 60.

Modus autem, quo ſubmerſi homines apoplexia necantur, is eſt: Homo in aquam delapſus primo in angore ſubito inſpirabit. Tunc permanentes exſpirationes ſequuntur, omnes muſculi totius corporis conuulſiue contrahuntur, eodemque etiam modo velum palatinum et rimam glottidis dilatantes, contrahentes. Eo modo impeditur, vt nihil aquae per nares ad epiglottidem tranſire poſſit. Glottidis conſtrictores arteriae aſperae aperturam claudunt, aquae penetrationem praepediunt. Nunc aër in pulmonum cellulis incluſus et per corporis calorem magis elaſticus redditus cellulas pulmonum dila-

dilacerat, eos diſtendit. Vidit Noſter pulmones hominum aqua ſubmerſorum caeterum ſanos, quorum cellulae per aërem ita ruptae erant, vt veſicae vrinariae bouinae ſimiles eſſent.

Pulmones tantopere dilatati impediunt ſanguinem per ſyſtema venoſum de cerebro reduci, arteriae et venae cerebri intumeſcunt, cerebrum nervosque comprimunt, apoplexiam inducunt.

Rubra in pulmonibus hominum aqua ſubmerſorum ſpuma ex violenta ſanguinis in pulmonibus circulatione oritur a ſciſſis lateralibus arteriae pulmonalis ramis et ſanguine pituita et aëre remixto. — In aquis ſubmerſi eodem perfecte modo pereunt, quam ii, quos angina iugulauerat, eademque in cadaueribus perfecte obſeruantur.

Si viuus homo in vndis periit, ſanguis illius poſt mortem liquidiſſimus eſt, et ex vena ſecta, aquae inſtar, copioſe profluit, interfecti autem et poſt mortem in aquas praecipitati ſanguis ſpiſſus eſt tardeque et minime copioſe ex ſecta vena profluit. Rationem certi huius omni modo phaenomeni Noſter in principio alcalino volatili ſue ſanguinis ſpiritu ponit, quem aquae in ſanguine praecluſerant, qui vero in auras adductus per plurima euehentia vaſa in his, qui in atmoſphaera moriuntur, auolat.

p. 65. Remedia, quibus ſubmerſis ſuccurritur, non deſcribuntur, monet interim Ill. vir, non ſolum ſuperuacuum, ſed etiam perculoſiſſimum et maxime noxium eſſe hominibus aqua ſubmerſis aërem inflare calidum, quum pulmones iam per ſe admodum aëre diſtenti ſint. Methodus, verbo, ſubmerſos tractandi Ill. viro non arridet. Efficacia et veris cauſſis accommodata remedia adhibenda ſunt.

Aër in pulmones hominum vera apoplexia interfectorum, frigore enecatorum, vaporibus mephiti-

phiticis obnubilatorum, nec non infantum difficili et diuturno partu prognatorum vtilissime inflatur. Sed in horum pulmonibus nullus aër continetur, ipsi pulmones ab omni actione quiescunt, anguli vasorum pulmonalium acutiores sunt, sanguis in pulmonibus quiescit. In hoc casu cerebrum a vi illud premente liberandum est, sanguinis copia minuenda, aër in pulmones inflandus. Aër dephlogisticatus loco atmosphaerici in hunc finem electus maiores atque celeriores effectus producet pluresque in vitam reuocabit, quam ab aëre atmosphaerico fieri solet.

Nocet autem in aqua submersis et suspensis hominibus aëris in pulmones inflatio. In his enim pulmones dilatati, sanguifera vasa distenta, compressa sunt, et sanguinem nec per cauitatem anteriorem cordis ad pulmones, nec per eos ad cauitatem posteriorem cordis defluere sinunt. — Aqua submersis etiam inflatio fumi tabaci per anum nocet. Aër enim elasticus copiose ingestus intestinalem tubum dilatat, premit, thoracis cauitatem, diaphragma sursum vrgendo, angustiorem reddit, et cordis motum non leuat, sed impedit.

Omnibus autem infelicibus, siue aqua submersis, siue suspensis, siue gelu vaporibusue mephiticis necatis sanguis superfluus ex capite deducendus est stagnansque in motum concitandus. Venam eum in finem capitis secamus, quia hoc modo sanguis facillime celerrimeque deduci putatur. Plurimi chirurgi venam pedis eum in finem secant, sed magno errore. Non enim perinde adeo est, quaenam capitis vena secetur, nec minus erroneum, sufficere vnam tantum venam capitis. Plerumque venae iugularis secundae incisio suadetur, aut potius ramorum maiorum venae iugularis internae; quod consilium licet bonum admodum sit, alia tamen

men non negligi debent. Natura ipſa viam a nobis eligendam monſtrat. Incidenda eſt vena iugularis interna externaque in vtroque colli latere, vt per quatuor vulnera abundans ſanguis cerebro educatur. Licet autem nonnulli numerum venarum incidendarum admodum magnum putent, mens tamen Noſtri eſt, venarum ſecandarum numerum augeri adhuc debere. Venae enim iugulares a cerebro quum diſtent, canales ei propiores eligere adhuc placet. Hinc vena facialis interna in vtroque latere, nec non in amborum oculorum interno cantho frontalis et ſupraorbitaria vena incidendae ſunt. Nunc nullus amplius canalis adhuc clauſus Ill. viro notus eſt, omnia ad vitam reuocandam reſerata eſſe videntur. Situs talium infelicium non horizontalis eſſe debet, ſed thorax cum collo et capite in ſitum verticalem ponendus, et deinde cum aqua tepida, ſpongiae ope collum et facies a ſupernis partibus ad inferna confricanda tractandaque.

Motus cordis non incitandus eſt auxiliis arte excogitatis, niſi poſtquam vnciae aliquot ſanguinis e venis inciſis profluxerint. Tunc ad motum cordis reſpiciendum eſt. Optima remedia eum in finem ſunt ſpiritus volatiles ad nares admoti, dorſi et plantae pedis cum pectine ſetaceo frictio, clyſmata ex aceto cum aqua. Si talis homo vitam recuperat, *cephalalgia*, febre, corripitur.

p. 73. De *cephalalgia* plura proponuntur. Tertiam ſanguinis circulantis partem caput accipit. Si etiam dimidia huius pars externas capitis partes petit, ſexta tamen ſanguinis in corpore vniuerſo contenti pars ad cerebrum fertur. Retineri tam magna copia in cerebro non poteſt, hinc pars abundans quouis modo quam citiſſime per venas deducitur. Expedit venas cerebri in internas et externas diuidere.

In-

Internae ſunt, quae ſanguinem a cerebro in ſinus ducunt durae matris, externae, quae ſanguinem a ſinubus in cor reuehunt. Internarum cerebri venarum origines maximo ſtudio inueſtigauit Ill. vir, eo lubentius, quia anatomicorum ſcripta parum luminis hac in re dant. Vt autem hae venae exacte cognoſcantur, praeſtat eas, priusquam arteriae iniiciantur, fluido quodam peculiari colore infecto replere, poſteaque alia materie arterias. Si arteriae primum iniiciuntur, materies facillime in venas tranſit nullo tunc modo diſtinguendas.

Puncta rubra in cerebri medullari ſubſtantia cultro inciſa apparentia veras ſanguineas guttas referunt. Multa eaque feliciter inſtituta experimenta Ill. virum docuere, has guttas tantum venoſum ſanguinem exhibere. — Venarum cerebri internarum duo genera ſunt. Primum ex ſubſtantia medullari immediate oritur, humoremque ſuum in durae matris ſinus continuo profundit. Alterum easdem perfecte, vt prius, origines habet, ſed in progreſſu ſingularem componit illum plexum, quem choroideum adpellant, ex quo maiores venae naſcuntur in durae matris ſinus ſanguinem ferentes. Vnicus tantum communisque duobus ventriculis chorroideus plexus eſt.

In dura matre diligentius exploranda operam p. 78. omnem Ill. vir poſuit. Tres venarum ſpecies habet. Frequentiſſimae ex oſſium cranii interna ſubſtantia proueniunt. Alteram ſpeciem vena menyngea media conſtituit, tertiam venae durae matri propriae. Harum venarum omnium propagationes, ramos, diſtributiones tabula aenea adiecta prima et altera elegantiſſime exhibet.

Magna ſanguinis pars ex ſinubus durae matris per SANTORINI emiſſaria ad partes faciei externas fertur. Eorum inconſtantia tanta eſt, vt inueſtigari diffi-

difficillime poſſint. Optime in conſtantia et inconſtantia, maiora et minora diuiduntur.

Nunc ratio dolorum capitis, et quonam modo apoplexiam praecedant, facile intelligitur. Locus et ſedes dolorum in venis cerebri internis quaerenda eſt. Sinus enim in aequali ſtatu ſemper manent, venae e contra tenerrimae ſunt vnicam tenerrimamque membranam habent. Cumulatim per medullam cerebri, quae commune ſenſorium conſtituit, migrant, et nunc facile intelligitur doloris ab earum dilatatione origo, eo maior fortiórque pro dilatationis et compreſſionis ratione. — In externis cauſſis omnes capitis dolorem creant, quae ſanguinem fortiter commouent.

Haec ad veram apoplexiae theoriam ducunt. Primus apoplexiae modus is eſt, vt durae matris venae diu extenſae medullam tandem cerebralem neruorumque origines ita comprimant, vt fluidi neruei influxus intercipiatur. Secundus modus eſt, ſi venae cerebri extenſae iam dudum ſcinduntur, cerebrique haemorrhagia naſcitur. Talis ſciſſura in choroideo plexu plerumque; refertis ſanguine ventriculis, naſcitur.

Hinc in *tardam* et *ſubitaneam* apoplexia diuidenda. Tardae ſubiecti ſunt ſenes, ſtudiis dediti, potatores, obeſi, omnes aquam in pericardio, aut vitium in corde habentes. — In tarda apoplexia denatorum cerebro ſanguis ſemper extrauaſatus reperitur. — Subitanea apoplexia moriuntur aquis, vel alio modo ſuffocati, conuulſionibus epilepticis, furore demortui. In his venae cerebri vſque ad crepaturam diſtentae reperiuntur. Ex venis cum ſubſtantia medullari ſciſſis ſanguis profluit, in ipſis autem cerebri ventriculis nihil ſanguinis extrauaſati continetur.

Dome-

Domeſtica et cuiuis obuia apoplexiam auertentia ſunt ſtricta diaeta, hirudines et venaeſectio. Omnia, quae ſanguinem ad caput violenter ducunt, vitanda. Omnia, quae ſanguinem venas cerebri distendentem minuunt, contra apoplexiam muniunt, ſed perinde non eſt, quaenam vena incidatur. Praeferenda venae iugularis inciſio. Hirudines, ſi ad oculos applicentur, ſanguinem breuiſſime certiſſimeque ex ſinubus durae matris eliciunt. Hinc ſi medici et chirurgi venarum capitis maiorem cognitionem haberent, pluribus apoplexia auerteretur, pluribusque eadem cognitione curaretur, inprimis ſi emetica, ceu ſumme in hoc caſu noxia, vitarentur.

VI.

IOSEPHI IACOBI PLENK, *chirurgiae doctoris, chemiae atque botanices profeſſoris publici ordinarii in academia chirurgica militari, nec non directoris pharmacopoearum militarium atque chirurgi ſtatus militaris ſupremi*, toxicologia, ſiue doctrina de venenis et antidotis. Viennae, apud Rudolphum Graeffer 1785. in 8vo. 338 pag.

In academiae chirurgicae militaris vſum, vt praelectionibus inſeruiat, liber conſcriptus eſt, nec plurima continet a Cl. auctore cogitata obſeruataue, ſed excerpta potius plurima in aphoriſmos redacta et praelectionibus academicis aptata, quae toxicologorum primarii HIERONYMUS MERCURIALIS, ARDOYNUS, CONRADUS GESNERUS, FRICCIUS, LINDESTOLPE, MEAD, RHEDI, PROGIANI, WEPFERUS, NAVIER, FONTANA, KRAPF, CAEL-

SI, STOERCK, MURRAY, prae omnibus vero GMELINUS, de venenis obſeruarunt literisque prodiderunt. Sola autem venena hominibus deleteria recenſuit, omiſſis iis, quae animalibus lethifera ſunt.

Venenum Cl. viro eſt, quod perexigua doſi corpori humano ingeſtum, aut extus applicatum, vi quadam peculiari morbum grauem vel mortem adfert. Diſtinguitur autem venenum in medicamentoſum et ſemper deleterium, quarum claſſi venena morbida vehementiora, hydrophobicum, peſtilentiale, caet. accenſentur. — Reſpectu indolis principiorum conſtitutiuorum venena diuiduntur a Noſtro in *acria*, *narcotica*, et quidem in narcotico-acria, narcotico-halituoſa, narcotico-mechanica, reſpectu autem ſymptomatum venena habentur inflammatoria, draſtica, conuulſiua, paralyſin inducentia, narcotica, ſuffocatoria, exſiccantia ſepticaque.

p. 13. Diagnoſis autem veneni dati ſumtiue deſumitur ex ſymptomatibus inſolitis velociter incidentibus, ſaburra egeſta alii animali ad deuorandum data, cadaueris inſpectione, maxime autem ex notitia veneni botanica, chemicaue analyſi.

Primum ex animali regno venena pertractantur, venena ex colubris, ex inſectis, vermibus, amphibiis, piſcibus venenatis ex morbo animalis caeterum non venenati. Colubrorum venenatorum ſpecies XXVI. recenſentur. — Noſcuntur ſerpentes venenati, quod in ſuperiori mandibula, praeter dentes omnibus ſerpentibus communes, adhuc duobus longioribus pro lubitu ſerpentis exſerendis vel retrahendis dentibus, exiguo foramine pertuſis, gaudeant. Venenum ipſum autem eſt humor nulla acrimonia chemica praeditus, inodorus, pinguedinis recentis ſapore, quem ſub ipſum morſum in vulnus per dentes demittunt. Effectus veneni ſerpentum omnes ad ſubitaneam inflammationem, putre-

putredinem et ſpaſmos redeunt. Anticolubrina ſpecialia ad ſerpentum morſus ſpecifica ſunt *radix mungos*, quae in morſu Naiae et aliorum colubrorum Aſiaticorum profuit, *Senegae* radix, quae in crotalophoris et colubris Americanis, nec non in cherſea ſpecifica eſt, forſan et polygalae vulgaris et amarae radix, in ſimili caſu tentanda, *ſerpentariae Virginianae* radix, quae ad morſum crotali Boiconinga valet, *ariſtolochiae anguicidae* radix, cuius ſuccus ſerpentes adeo inebriat, vt impune tractari manibus queant, magna autem doſi datus eos ſub conuulſionibus necat, *lignum colubrinum*, *ophioxylum ſerpentinum*, *folia fraxini*, quae in morſibus colubri cherſeae et Beri ſpecifice laudantur, *vomicae nux*, quae ad naiae morſum laudatur, *alcali volatile*, *ſuccinatum*, quod ad morſum viperae gallicae, *radix gentianae luteae* et *mercurius gummoſus*, qui ad morſum viperae Italicae laudatur, *ſal culinare*, *oleum oliuarum*, *belladonnae folia*, *radices*. Quum autem antidota certis ſerpentum ſpeciebus accommodata tantum dentur, patet, auctorum circa ea diſſenſum hoc tantum componi poſſe modo, vt medicinae ſerpentum venenis contrariae ſecundum ſerpentum ſpecies diſtinguantur (quam tamen opinionem, nullis certis experimentis comprobatam, valde dubiam cenſemus).

Colubri ſecundum terras, quas incolunt, diviſi ſunt. Americani primum pertractantur, terra autem, quam incolunt, ſpeciatim, quod iure taxandum eſt, non deſignatur, ita vt de crotalo horrido v. g. tantum dicatur, quod in America, non autem notetur, vtrum in meridionali, an ſeptentrionali parte habitet.

Locum etiam in venenorum ex animalium claſſe habent aranea domeſtica, aranea tarantula, vbi tamen muſicae vis ad eius morſum denegatur, pulex penetrans, culex pipiens, apis mellifica. Vt au-

tem modum, quo Noſter ſua pertractat, lectores melius cognoſcere queant, capitulum de *aranea*
p. 46. *domeſtica* transſcribere placet.

„Aranea domeſtica L. *die Hausſpinne.*

Habitat in feneſtris domuum non diligenter purgatarum. Vis noxia Araneae punctura inflammationem cauſſare dicitur. Nondum vero experimentis fide dignis euictum, araneas cum cibo vel potu deglutitas venenata cauſſaſſe ſymptomata.

Antidota. Inflammatio ab araneae punctura ſpiritu ſalis ammoniaci aut eſſentia caſtorei illita ſanatur.

Virtus medicata. Plebs tela araneae ſanguinem e vulnere ſiſtere et fumo telae accenſae haemorrhoides dolentes diſſipare ſibi ſolet.“

Ranae bufonis vrina et ſuccus lacteſcens verrucarum dorſalium venenatus cenſetur. — Gymnoto etiam electrico inter venena animalia locus eſt, quum tamen, praeter electricitatem ab eo aliis communicatam, nil periculi inferat, quod fere etiam de raia torpedine valet. Oua etiam putrida, rancida pinguedo, putridae animalium carnes venenis adſcribuntur. (carnes boum, ſi ſub inſigni ſolis aeſtu corporis motum admodum vehementem experti ſunt, poſt eumque ſtatim mactantur, admodum venenatae imo, mortiferae ſunt, de his vero nulla habet Noſter) — Rabies canina non arcetur, dum vermiculus ſublingualis catulis exſcinditur. Mercurialibus medicinis ad hunc ex morſu morbum praecauendum ſumma, licet non certa ſemper, vis eſt. Dandus autem interne mercurius gummoſus Noſtri eſt, externe vero vulneris ambitus vnguento mercuriali deligari debet. Dedit ſummo cum ſucceſſu Cl. vir feminae a rabido cane demorſae per ſex ſeptimanas quinque e mercurio gummoſo pilulas vulneraque vnguento digeſtiuo cum Neapolitano mixto deligauit. Optime forſan effica-

efficaciſſimeque aquae metus auertitur, ſi methodo mercuriali diaphoretica, diuretica, antiſpaſmodica, coniungitur. Hinc pilulae ex mercurio gummoſo, cantharidum puluere, belladonnae foliis, camphora et moſcho admodum proficuae ſunt. (Nos in XV. a rabidis canibus demorſis mercurialem curam vnguenti ope ſummo cum ſucceſſu inſtituimus. Poſtea, quum anagallidis herba admodum laudaretur, aegris anagallidem interne, mercurium externe, dedimus. Vſi ſumus etiam ſubinde cantharidibus, non neglecto tamen mercuriali vnguento, quod ſpem noſtram nunquam hactenus fefellit et omnes admorſos a canina rabie efficaciſſime praeſeruauit.) Virus varioloſum, morbilloſum, febris ſcarlatinae, ſcabiei, venereae luis, plicae Polonicae, cancri, leprae, peſtilentiae, morborum putridorum pertractantur. Putredinis antidotum acetum perhibetur.

Venena vegetabilia in narcotica acriaque diſtinguuntur, fungi venenati medium inter haec locum occupant. Peculiaris etiam venenorum vegetabilium glutinoſorum claſſis ſtatuitur. De hyoſcyamo nigro notandum eſt, quod folia ſiccata, ſi fumus eorum ex fiſtula, qua ad tabacum vtimur, hauritur, temulentiam ſummam ſtuporemque inducant. Paris quadrifolia adeo venenata non eſt, vt a quibusdam, ipſoque adeo auctore Noſtro perhibetur. Baccarum ad furunculos admodum dolentes externus vſus eximius eſt. Vim ſopientem et emollientem ſummam habent. — Laurocerafi foliorum infuſio in obſtructione hepatis, et cataplaſma e foliis et farina in tumoribus ſcirrhoſis egregios effectus praeſtitiſſe dicitur. Lac, in quo laurocerafi folia cocta ſunt, pro gargariſmate in angina pituitoſo-inflammatoria exhibitum prodeſt et mucum viſcidum copioſe educit. —

p. 80.

p. 114. *Hippomanis Mancinellae* ſola exhalatio innocua penitus eſt. Experimenti cauſſa ſub vmbra huius arboris tribus horis degens cum ſociis Celeb. IACQUIN, nil mali inde ſenſit. — Coculi Indici venenis adnumerantur, quum tamen, ipſo Cl. Auctore adſerente, nulla obſeruatio proſtet, quae hos fructus hominibus eſſe venenatos probaret. — Experimentorum, quae IUNGHANSIUS, V. Cl. circa vomicam nucem inſtituit, nulla mentio eſt. — Fungi ſuſpecti generatim cenſentur omnes, qui odorem tetrum, ſaporem acrem habent. Caeterum nec ex colore, nec ex ſtipitis habitu, nec ex ſuperficie, nec ex induratione ſub coctura, certum venenatae qualitatis criterium. In quibusdam adeo, vt in agarico integro et lactifluo nec botanicus character ad veneni indolem detegendam valet. Coqui a ſingulo agarico, quem praeparant, fruſtillum dentibus decerpunt, acrimoniaque in eo deprehenſa, fungum abiiciunt. — Succus agarici muſcarii cimices necat. — Mala ſymptomata, quae poſt radicum paſtinacae vſum ſubinde obſeruari ſolent, annoſae et antiquae nimis radici tribuuntur. (magis ea aliis radicibus paſtinacae intermixtis tribuiſſemus, inprimis quum radices autumnali tempore, foliis a frigore iam corruptis, aut primo vere effodiantur.) Tiliae grana vim ſumme purgantem habent; (maxime vtique venenatam; *vidimus* ex pilularum granis ſex a chirurgo, puero quatuor annorum propinatis, quae maxima ex parte ex his granis conſtiterunt, mortem intra ſex horarum ſpatium, nullo remedio auertendam. Pater pueri grana duo earundem pilularum ſumſit et a nimia purgatione fere iugulatus eſt.) Rhois toxicodendri vires venenatae non adeo magnae ex Noſtri mente ſunt; ſed tam magnae ſunt, vt, dum quis anum folio ex hac arbore caſu decerpto detergeret, in partium harum

tum gangraenam lethiferam incideret. (Scilla maritima his, qui in ſcindenda, praeparanda ea, inprimis dum recens eſt, occupantur, digitos exedit. Vidimus inflammationem ſatis intenſam partium verendarum a manus, quae ſcillam tractauerat, contactu oriundam) — Euphorbiae ranunculique admodum copioſe pertractantur. Cornuto ſecali cauſſam morbi ſpaſmodico-conuulſiui Cl. auctor tribuit, nec non necroſeos cerealis; nullis tamen propriis obſeruationibus fretus. Lac antidotus maxime efficax habetur. Viſcum aucuparium venenis etiam accenſetur, licet venenata eius qualitas nondum conſtet. Non eſt tamen, vt dubitemus, quin, ſi quis hunc viſcum maiori copia deglutiret, ponderis ſenſatio, cardialgia et alia ſymptomata exſpectanda ſint, praeſertim quum canes certe necentur, ſi picis ſubliquidae, qua ſutores vtuntur, quantitatem haud valde magnam ingerant. — Marina ſpongia ventriculo per fruſta in- p. 217.
geſta turgeſcendo, putreſcendo, et pylorum obſtruendo nocet. Puella XIV annorum a ſua matre ſeuerius tractata in eum melancholiae gradum incidit, vt intra biduum integrum manipulum ſpongiae vulgaris in minuta fruſta decerptum ſenſim deuoraret. Intumuit ventriculus, inanes vomendi conatus experta eſt, omnium ciborum faſtidio capta, anxia et ſubdelira fuit. Dato illico vomitorio gluten putridum cum integris fruſtis ſpongioſis euomuit et conualuit. (Mechanicum venenum vegetabile eſt, in animalibus inprimis tenerioribus inteſtinalem tubum perfecte praecludens eoque modo mortem inferens. Satis frequens oeconomorum in Saxonia mos eſt mures ſpongia cum lardo aut butyro frixa necandi. Eligunt in eundem finem etiam laneum impile in fruſta diſciſſum et cum butyro frixum.)

p. 221. Tranſitus a vegetabilibus venenis ad mineralia eſt. Generalioribus paucis de iis praemiſſis, venena mechanica, terrea, acida, alcalina cauſtica, metallicaque pertractantur. Mechanicis venenis etiam *fuligo camini Anglicana* adſcribitur, nec praeclaram ſane rerum chemicarum cognitionem probat, partim quod Cl. Auctor hanc fuliginem mechanicis venenis adſcribat, quum tamen peculiari acrimonia gaudeat, partim etiam quod plurima aperte falſa de hac fuligine tradiderit. Sed vt ipſi lectores videant, in quam ridiculos errores probi caeterum doctique viri incidant, dum praecoci cura feſtinantique calamo libros ſcribunt, locum adponam:

„*Fuligo camini Anglicana.*

„*Fuligo ſplendens caminorum in Anglia. Engli-*
„*ſcher Ofenrus.*

„VIS NOXIA. Vlcus cancroſum ſcrotale caminorum purgatoribus in Anglia familiare ex fuligine ſcroti plicis adhaereſcente naſcens, labem inſanabilem in partes genitales inque ipſa ima ventris viſcera transmittens inducit.

„ANTIDOTUM. Exciſio loci cancroſi in ſcroto.“

Ex POTT, V. Cl. obſeruationibus haec omnia deſumta ſunt. Sed quis vnquam fuligini Anglicanae hanc vim tribuit, quae certe omni fuligini propria eſſet, ſaltem omni caminorum fuligini, in quibus carbones foſſiles cremantur? Quis ſplendenti fuligini vnquam hunc morbum tribuit, a fuligine magis volatica, quae fuligini ſolidae, ſplendenti adhaeret et a camini purgatore deuerritur, ſine dubio oriundum? Cancroſi demum loci exſtirpationem ne POTTIUS quidem tam generatim praecepit. —

p. 234. Vitrioli albi ſolutio, egregium ad aphthas oris, roſaceo melle adiecto, medicamentum eſt.

Si

Si quis auri definitionem ſcire auet, is Plenkium adeat. *Aurum natiuum* L. ex eius mente metallum perfectum eſt, ex *auri calce* et phlogiſto conſtans. (Plurima aliquoties dicta iam publice ſunt de Vindobonenſium famoſis rerum definitionibus, quas in praelectionibus proferunt, riſu magis excipienda, quam credenda; verum dum talia in *impreſſis* libris legimus in academicarum praelectionum vſum conſcriptis, facile ad credendum inducimur et has definitiones fictis adnumerandas non fuiſſe. Naſum definiiſſe ſic dicitur profeſſor anatomes: *eſt pars media in facie, habens duo foramina et ſeptum cartilagineum.*) Argenti eadem perfecte definitio eſt, mutandis tantum mutatis — P. 339.

Cupri criterion ex Noſtri mente ſpiritus ſalis ammoniaci eſt, qui cuprato cibo vel medicamento inſtillatus ſapphirino colore cuprum prodit. (At quanta in chemicis Optimo viro deſint, allegatae iam definitiones probant. Longe aliae dantur experimentorum rationes, ſi cupri ſuſpicio adeſt.) Ab interno cupri vſu plane abſtinendum eſſe Noſter putat; ſed licet certum ſit, cuprum in corpore humano ſub qualicunque forma venenatos effectus edere, certum tamen etiam eſt, plures epilepticos iam ſale ammoniaco cuprato et aliis medicinis, quarum compoſitionem cuprum ingreditur, ſanatos eſſe. Sufficit vtique probatorius liquor ad plumbum cognoſcendum vino admixtum, DELIO etiam V. Ill. in aduerſariorum quarta parte, nuper monente *) ſed recenter paratus eſſe debet. — Oleum ricini ad morbos a plumbo oriundos efficaciſſimum eſt. — De ſtanno in puluerulenta grana redacto ad taeniae ſpecies quasdam ſpecifico altum apud Noſtrum ſilentium eſt, qui ſtanni raſuram tantum commendat.

*) Vid. Comment. noſtror. ſupra p. 625.

dat. — Mercurium gummoſum ſuum vbique Noſter laudat, alii vero vnguentum mercuriale praeferunt.

p. 280. *Halituoſorum venenorum* titulo halitus acidorum mineralium, aëris fixi, alcalini, phlogiſtici, putridi, metallici, terrei et vegetabilis comprehenduntur. Omnia haec venena maxime in pulmones agunt, aſphyxiam vel ſuffocationem inducendo. — Aër in cubiculis orphanotrophiorum a ſiccatione linteorum ab vrina infantum conſpurcatorum teterrimum ſpargit odorem vrinoſum, qui oculos rubefacit et tuſſim inducit. Inde forte infantum febris miliaris, aphthoſa et necroſis buccarum atque genitalium, qui morbi in orphanotrophiis ſordidis tot neonatorum rapiunt.

Cloacarum halitus vini aceto ad IANINI mentem emendandus eſt; ſed recentiores Gallorum obſeruationes docuere, hanc medicinam parum ad haec effluuia valere. Interiere adeo foricarii, dum in cloacas deſcenderent a IANINO pro innoxiis declaratas. Odores demum plurimi pertractantur, animales, vegetabiles, grati, aromatici, quos mortem aliquando aut ſymptomata morbida intuliſſe conſtitit.

p. 335. Appendice venena, quorum indoles hactenus ignota eſt, pertractantur, aqua Toffana, ſucceſſionis puluis, et venena quaedam, quibus Indiae et Americae incolae tela inficere ſolent.

Toffana aqua ex arſenico cryſtallino in larga aquae copia per ſimplicem coctionem ſoluto conſtare putatur. (Similia, ſed alia tamen ſimul docuit de eadem aqua venenata PYL, V. Cl. in promtuario ad medicinam forenſem, cuius opuſculi cenſura in commentariis noſtris legitur *). Succeſſionis puluis ex-

*) Vol. hui. Part. III. pag. 388.

ex ſaturni ſaccharo et arſenici particula conſtare putatur: alii tamen venenum plumbi ſolummodo praeparatum eſſe adſerunt. Index libro ſatis bonus additus eſt *).

VII.

Opuſculi ſcientifici di FEL. FONTANA. in Firenze. 1785. per Gaetan. Cambiagi in Lipſia apreſſo Gleditſch. 8. p. 219.

Continet hoc volumen praeter fragmentum alterius epiſtolae quinque litteras, a Celeb. Auctore ad alios atque alios amicos datas.

Prima, Duci DE CHAULNES inſcripta, de reſpiratione agit. Aërem inflammabilem ſine periculo mortis pulmone penitus et lente euacuato vix ter potuiſſe ab ipſo inſpirari; eſſe autem, quemadmodum aërem, quem vocant phlogiſticatum, per ſe inſontem, niſi inſpiretur; aërem autem fixum veri veneni vices agere; non meris phyſicis, quas appellant, dotibus, aërem vitae ſuſtinendae inſeruire: Animalia, aëri communi incluſa, eodem temporis ſpatio mori, quo moriuntur, ſi aër ex aequis partibus communis atque inflammabilis, aut ex aequis partibus communis ac phlogiſticati mixtus ſit; animalia igitur aëri inflammabili aut phlogiſticato incluſa non mori huius aëris vi, ſed defectu aëris communis; reliqua autem, ſi dephlogiſticatum exceperis, aëris nomine venientia, ſua natura eſſe lethifera; ab aëre fixo, ſi dephlogiſticato immiſceatur, animalia manifeſte pati, et motibus voluntariis exercendis imparia reddi; alia aëris genera, dum inſpirentur, p. 1.

* Idem liber in chirurgorum vſum etiam germanice prodiit, titulo: *Toxikologie oder Lehre von den Giften und Gegengiften. Wien, bey Gräffer. in 8v. 1 Alph.*

tur, in ſuas partes diuelli, eoque ipſo magis adhuc nocua fieri: Principio vitali non orbari per reſpirationem aërem, corruptum enim phlogiſticis effluviis aërem agitatione in aqua facta ad ſuam reuerti ſalubritatem; aërem phlogiſto ex pulmonibus exeunte in phlogiſticatum conuerſum ſua natura eſſe innocuum; aërem exſpiratum funeſtum eſſe, eo quod aërem fixum pulmonum ſibi immiſtum habeat, et phlogiſton ex pulmonibus exhalans, quod ex atmoſphaera aërem fixum praecipitet. Tantum abeſſe, vt inſpiratio ab exſpiratione non excepta ſanguinis per pulmonum vaſa motui obſtet, vt potius pulmones aëre inflati ſanguinem tanto facilius transmittant. Aërem phlogiſto iam onuſtum phlogiſton ex pulmonibus adſcendens ſuſcipere non poſſe, ideo ſupprimere reſpirationem; Phlogiſti accumulationem in ſanguine impediendam eapropter eſſe, quia muſculorum irritabilitatem minuat.

p. 21. Altera ad Clariſſ. ADOLPH. MURRAY Vpſaliam
p. 124. data, cum duabus appendicibus. Nouas primo Suecorum naturae ſcrutatorum opiniones ponderat. In experimentis cum 37 muribus, 452 auibus et 179 cuniculis indicis captis vidit, aërem his animalibus campanae ſupra argentum viuum poſitae incluſis circumfuſum ad $\frac{1}{30}$-$\frac{1}{23}$ minui, tanto magis, quanto diutius inſpiratus ab animalibus fuit, magis adhuc, et ad quartam vſque partem, ſi cum aëre dephlogiſticato capta fuerint experimenta, aëris fixi maiorem gigni copiam, quam quidem volumen aëris imminutum ſit; incrementum aëris in nonnullis periculis obtingens ab aëre pulmonibus animalium incluſo deriuat, ab aëre, pilis et plumis ſemper adhuc adhaereſcente; phlogiſton igitur ex pulmonibus egredi, nequaquam ab iis reſorberi: In omnibus his tentaminibus imminutionem voluminis et cor-

corruptionem aëris aequo pede progredi; aërem, in quo candela arserat, multo minus et volumine diminutum et deprauatum deprehendit: aërem, in quo sanguis recens supra argentum viuum calefactum stetit, volumine vix imminutum, vix corruptum vidit, nisi concussus fuerit sanguis, siue communis sit, siue dephlogisticatus; in altero potius experimento posterior volumine creuerat, prior minus; alteruter multo magis deprauatus erat, et ex parte in aërem fixum conuersus. Moueri autem dum in pulmonibus aërem contingit, per sanguinem autem non deprauari modo aërem, sed praeter eam, quam semper continet aëris fixi copiam, $\frac{1}{5}$ adhuc ad minimum admisceri, non ergo solum phlogiston, sed vna cum eo aërem fixum exire ex pulmonibus; hunc nequaquam omnem ex solo phlogisto cum aëre commisto nasci, aëris fixi vtique perparum contineri in sanguine; ideo non subito mori animalia inclusa, posse tamen egredi, quamuis nulla opitulante affinitate. Aër quoque inflammabilis aeque ac phlogisticatus volumine crescit, si diu sanguinem contingit, magis adhuc, si cum eo concutitur; omne tamen incrementum in aëre fixo sic generato atque admisto positum est. Transspiratione insensili aërem communem notabiliter non phlogisticari; nimis parcam phlogisti copiam per alias vias e corpore egredi, exire igitur per pulmones; aërem inflammabilem, multoties etiam a cuniculis campanae mercurio impositae inclusis, inspiratum, in suis quidem experimentis inflammabilem indolem nunquam exuisse. Animalia, quae, capite tamen libero, sacco incluserat, aëre fixo, inflammabili aut phlogisticato referto, neutiquam periisse.

Altera huius epistolae pars spectat opinionem, quam Sueci physici habent de generatione caloris atque

que aëris dephlogiſticati, de reductione calcium metallicarum et de decremento, quod aëris ſpecies reſpirabiles a phlogiſto patiuntur: Dum calx mercurii ſola ignis vi in ſtatum metallicum reuertitur, nullam fieri caloris decompoſitionem; quod in eo labore prodit, non eſſe, niſi aërem dephlogiſticatum, qui, quum argentum viuum in calcem abiret, ipſi adhaeſit; vix vllam metalli calcem omni ſpoliatam eſſe principio inflammabili, eapropter nobilium metallorum calces tam facile in ſtatum perfectum redire. Multa experimenta, quae manifeſte oſtendunt, in inflammatione corporum nihil aëris dephlogiſticati ſuo cum phlogiſto coitu in calorem conuerſi hac noua forma trans vitrum euadere; pondus certe exactiſſima libra examinatum ſemper idem manſit poſt refrigerium, quamuis, dum calebant adhuc vaſa, decreuiſſet. Ex carbone, quem ardentem in aqua frigida exſtinxit, aërem inflammabilem obtinuit, alia atque alia aëris genera, prouti in hoc vel illo liquore exſtinxerat.

Tertia pars huius litterae aërem fixum, quem in atmoſphaera haerere, multi exiſtimant, examinat. Aërem fixum, modo experimentum ſupra argentum viuum inſtituatur, ab aëre nitroſo ne hilum quidem minui; non ergo eſſe aërem communem, quod, ſi aër fixus in aqua ſoluitur, ſemper remanet, non tamen ſemper eadem copia, maiore, ſi aër fixus diu aquam contingat: videri igitur produci, dum aër fixus ab aqua abſorbetur; idem accidere, ſi aër fixus a quocunque corpore contingente volumine decreſcat; phlogiſton igitur, quo ne aqua quidem careat, partem aëris fixi, qui cum ea concutitur, leuiter, ſit venia verbo, phlogiſticare; hanc ideo ab aqua abſorberi non poſſe; ex eo concludit, aërem fixum in ſtatum aëri communi propinquum deuenire poſſe. Magnam quidem continuo

tinuo aëris fixi in noſtra hac tellure euolui copiam; ſed magnam quoque ſingulis momentis abſorberi, praeſertim ab aqua; aërem fixum ponderoſiorem eſſe communi; non erga ſuſpenſum eſſe (ſolutum tamen) poſſe in atmoſphaera, quod Cl. Auctor obſervationibus quoque atque experimentis nonnullis probare tentat: aquam ſucco heliotropii tinctam toties et diu cum aëre communi concuſſam nunquam rubeſcere; aëris etiam alias ſpecies, ſi concuſſione in aqua facta innoxiae fiant, et phlogiſti emanatione inficiantur, aërem fixum exhibere, cuius antea ne veſtigium quidem monſtrauerint; aërem igitur fixum, quem communi inhaerere putent, demum gigni; calcem aliasque terras et ſalia cauſtica, ſuo quoque, quo non carent, phlogiſto partem aëris communis ſibi proximam in fixum commutare. Acidum nitroſum in aërem fixum, phlogiſticatum et communem diuulſit Cl. Auctor. Alia etiam acida in aërem conuerti poſſe. Nimis parcum adhuc eſſe numerum experimentorum, quibus lucis et plantarum vis aëris vitia corrigens adſtructa fuerit; conditione vnica, quae vegetabilia natiuo ſtatui magis appropinquat, mutata, plantas, quae luci expoſitae ſaluberrimum exhibere debebant aërem, ſuppeditare nocentiſſimum: Corpora illa organica, ex quibus aquae purae innatantibus aër dephlogiſticatus emanet, non eſſe plantas, ſed animalia ſimplicia, quibus etiam tremellam accenſet Cl. Auctor; dari ergo etiam animalia, quae ſole illuſtrata aërem dephlogiſticatum porrigant. In prima huius epiſtolae appendice alium atque alium, quo aëris aliae atque aliae ſpecies pollent, aër dephlogiſticatus, phlogiſticatus, inflammabilis, nitroſus, fixus, vitriolicus, aër ſalis marini, fluoris mineralis, alcalinus, arſenicalis, hepaticus, ille denique, quem ſtanni in aqua regis ſolutio eructat, elaterem definit

nit Cl. Auctor; alium adhuc esse aërem, qui adscendit, dum platina in aqua regis dissoluitur, a reliquis non vna nota discrepantem. Altera appendice de soliditate et fluiditate corporum differit Cl. Auctor. Vim expansivam calori inhaerentem oppositam; vi attractionis partes corporum alias ab aliis remouere, et causam praecipuam esse fluiditatis; liquores vel ponderosissimos, sublatis impedimentis externis, in auras dissipari; esse igitur vim illam expansiuam superiorem vi attrahenti, neque inferiorem grauitate liquorum; aëris ergo alias atque alias species aliasque materias volatiles sola pressione externa, quae vim expandentem grauitate superiorem limitabat, sublata, ex corporibus egredi; fluidum igitur corporum statum esse accidentalem, eo quod insigne frigus omnia fluida in solida convertat, excepto aëre, cui consolidando maius quam in aliis requiratur frigus; esse illam vim expandentem praecipuam caussam, cur corpora in vapores abeant: Vim vaporum a magna caloris immisti copia proficisci, quae singularem corporum indolem sequitur; vapores ideo tam facile posse comprimi, quod non superanda sit, nisi vis illa expansiua. Elateris sui tenacissimas esse omnis aëris species, si supra argentum viuum asseruentur; eas etiam, quae alias ab aqua non absorbentur, absorberi, modo aqua priuetur omni natiuo suo aëre, aut illae diu satis huic superstent; principium, quod elaterem ipsis in ipso frigore conseruet, non esse nisi phlogiston; hoc enim inhaerere omnibus, aëri nitroso ita, vt penitus saturatus sit; aërem inflammabilem non vt aërem corporibus inhaerere; latere alterum, quod in illo cum phlogisto coniunctum sit, principium; flammam esse operationem chemicam, qua continuae fiant aëris dephlogisticati in atmosphaera haerentis, et phlogisti ex corporibus com-

combuſtibilibus eliſi decompoſitiones et compoſitiones; ignem electricum veram eſſe flammam; omnes, quas flamma, mutationes corporibus inferre et ab iis pati; phoſphoros etiam non lucere tantum, ſed ardere quoque. Magna ignis copia, quae reliquis partibus vnita illius cum aqua connubium deneget, perfundi aërem dephlogiſticatum; aërem nitroſum tam facile phlogiſto ſuo orbare, quod in hoc laxius adhaereat, quam in aëre inflammabili.

Tertia epiſtola ſimiliter ad Ducem DE CHAULNES ſcripta thermometra et calorem ſpectat: Multum laudat thermometra cum tubo octo-decem pollices longo et bulbo, cuius diameter lineam aequat, ob eximiam ſenſilitatem; argentum viuum conſpicuum adhuc eſſe, ſi partes thermometri gradibus conſignatis oppoſitae poliantur. Thermometra, quorum tubus 3-4 pedes longitudine aequat, quamuis duo tantummodo thermometrorum conſuetorum, ſed ſingulos in 2000 partes diviſos conſignent; alia binos gradus congelanti aquae, alia binos gradus bullienti aquae proximos, licet Cl. Auctor fateatur, ambos iſtos terminos parum fidos eſſe; alium atque alium eſſe aquae bullientis calorem pro alia atque alia exhalationis intenſitate, ignis ad vaſa applicatione, aëris in aquam et vaſa actione, vaſis ipſius craſſitie: Calorem prunarum et flammae trans glaciem et corpora pellucida, quae facile funduntur, non ſenſibiliter propagari, propagari autem calorem ſolis; ſi thermometrum glaciei immerſum ab omni parte cingatur carbonibus, argentum viuum incluſum in altum ſalire, non ſalire, ſi ab vna tantum vel altera parte cingatur. p. 156.

Quarta epiſtola Clar. GIBELIN data nouum remedium veneno viperae oppoſitum examinat, et fluidum filis neruorum primitiuis incluſum adum- p. 171.

brat: Nonnullis agnis et cuniculis a vipera morſis ſe ſpiritum cornu cerui tantopere celebratum in venam iugularem iniecisſe, mortuos tamen eſſe: Ruſticos Ferrarienſes vulneri a vipera inflicto terram imponere, et ſaluari, non ſanari tamen morbum, niſi mere ſit internus: Quum inter duo vitra cryſtallina microſcopii ope flocculum cylindrorum neruoſorum primitiuorum oculis vſurparet, materiem glutinoſam, elaſticam, pellucidam animaduertit, quae aqua non ſoluebatur, et in granula minima rotunda rubro ſanguinis globulo 4 - 5ies minora diſſiliebant, quorum immenſa copia cum ſumma celeritate per cylindros illos decurrebat; eſſe ergo illos cylindros veros canales, et granula illa forſan principium motus animalis.

p. 184. Quinta epiſtola ad Clar. DARCET data luem ouium, taenias, ſtructuram lentis cryſtallinae, et origines vaſorum lymphaticorum pertractat. Erat in illo morbo qui multum accedit ei, quem in noſtra Germania appellamus *das Drehen*, non raro magna pars cerebri deſtructa; inuenit etiam ſemper in cerebro veſicas, refertas innumeris et ſaepius viuis adhuc vno fine firmiter adhaerentibus, in liquido natantibus corporibus oui figura conſpicuis, veris papillis ſuis inſtructis hydatidibus, quas noſtri etiam Germani norunt, tanquam cauſſam iſtius morbi. Diſſerit de hydatidibus in abdomine aliorum animalium, praeſertim cuniculorum, a ſe deprehenſis. Exempla, vt putat, neruorum regeneratorum. Lentem cryſtallinam ex cylindris minimis ſolidis, pellucidis, parallelis et arcuatis contextam eſſe. Fila illa tortuoſa, toties a ſe obſeruata, vera quaſi ſtamina eſſe vaſorum lymphaticorum.

p. 210. Accedit adhuc fragmentum litterarum ad fratrem ab Ill. Auctore datarum, quae lucem, flammam, calorem, phlogiſton ſpectant. A luce ſolari corpora

pora magis pellucida et ſubtilia non calefieri, vix calefieri corpora alba et opaca, et non niſi ea, in quibus retinetur: Flamma calefieri corpora vel maxime pellucida; a flamma exterius vitro applicata calces metallorum ignobilium vitro contentas non reduci; calore expelli ex corporibus phlogiſton, et penetrari omnia corpora; phlogiſto excludi ex corporibus calorem; ipſam ſcintillam electricam in ſpatio aëre vacuo diſparere.

VIII.

Giornale per ſervire alla ſtoria ragionata della medicina de queſto ſecolo.

i. e.

Diarium inſeruiens hiſtoriae ratiocinanti medicinae noſtri ſeculi. Venet. apud Paſquali. 4. Vol. I. 1783. p. 500.

Princeps quidem operis finis eſt, vt, quos ſcientiae ad medicum pertinentes noſtro aeuo, exterorum praeprimis opera, faciant progreſſus, gentilibus Auctorum innoteſcant; ſed exteris etiam, quorum intereſt, quid apud Italos in emolumentum ſcientiarum fiat, quae noua detegantur, quae opiniones valeant, quae hypotheſes fingantur, ſcire, optime inſeruire poteſt; ea enim eſt operis ratio, vt Auctores enarrent, quicquid in aliis atque aliis ad medicinam ſpectantibus diſciplinis, anatomia, phyſiologia, ſiue, vt Auctores loqui amant medicina theoretica, medicina practica, chemia medica, et chirurgia alii atque alii Illuſtres Viri praeſtiterint, nunc ſuccinctam operum, quae ediderunt, epitomen ſuggerendo, adiecto nonnunquam, modeſto ſemper, iudicio, nunc generatim tantum-

modo doctrinae ſtatum recentiorem, nominatis tamen, qui de eo praeſertim meruere, viris, commemorando.

Comprehendit primum hoc volumen numeros, vti quidem ſectiones appellant Cl. Auctores, duodecim, in quibus ſingulis dictis modo ſcientiis paginae ſuae deſtinantur, addito ad finem articulo, qui miſcellanea continet: Ita e. g. articulus poſterior epitomen experimentorum clinicorum ab Ill. HOMIO captorum ſubminiſtrat, praemia ab Ill. Medicorum Academia Pariſina expoſita, exponit, AKERBERGI de vſu corticis ſalicis in febribus intermittentibus, et Cl. ANIOU de radice caryophyllatae vulgaris diſſertationem; Acta Academiae ſcientiarum Diuionenſis et Vpſalienſis nec non Medicorum Pariſinae et phyſicae italicae; SAXTORFI nouam haemorrhagias vteri poſt partum tractandi methodum; MARIGUES de formatione et diuerſis vitiis calli in fracturis oſſium naſcentis, DE ROUSSEL disquiſitionem de variolis; MURRAYI progr. de tinea capitis; GASTELLIER de ſpecificis, aliaque recenſet, non raro etiam extracta ex aliis diariis inſerta: Ita ſectio anatomica de vaſis lymphaticis per nouem faſciculos agit, et quae recentius, HEWSONII praeſertim induſtria, in ea doctrina inuenta ſunt, commemorat; in reliquis GENNANI de ſtructura cerebelli; VARNIER de irritabilitate pulmonum; AD. MURRAYI de ſenſibilitate oſſium morboſorum; SABATIER de motu coſtarum; THOURET tractatus de naturali oſſium cranii in recens natis formatione; VICQ D'AZYR de ſtructura organi auditus in auibus perſtringens.

Sectio phyſiologica refert, quae recentius in explicando calore animali praeſtitere Ill. KIRWAN, BLACK, LESLIE, CULLEN, FOURCROY, CRAWFORD et VOLTA, quae Ill. ROSA de expanſili in arte-

arteriis dominante vapore ſcripſit, et quae huic doctrinae fuerunt oppoſita a Viris Celeberrimis MOSCATI, LANDRIANI et CARMINATI, ex iis, quae hactenus inuenta ſunt, aliarum atque aliarum aëris ſpecierum in corpus humanum influxum oſtendit, (in qua recenſione ex aliis memorabilibus id tantum notamus, noſtros etiam auctores dubitare, an aër inflammabilis idem ſit cum phlogiſto, et cum aliis putant, aërem inflammabilem, qui, dum metalla acidis ſoluuntur, ſurgit, neque ex his, neque ex illis, ſed ex aqua hac via decompoſita, prodire).

Sectio medicinae practicae dicata, quae recentius praeſertim de epidemiis, in primis Ill. ROSA, de meteorologia ad rem medicam et ruralem applicata, Clar. RETZ, de inoculatione peſtis ac variolarum B. VAN SWIETEN et Clar. SAMOILOWITZ, de variolis naturalibus et prauis inoculationis effectibus MACQUARTI et ANDRIAE, Cl. AZZOGUIDI, Medicus Pariſinus, de lue venerea recens natorum, SIMONS de ſanatione gonorrhoeae, ANDRY de rabie canina diſſeruerunt, enarrat. Sectio chemica analyſin et productionem artificialem aquarum mineralium, et B. BERGMANI, et Cl. GIOANETTI inprimis de hac doctrina merita, COMETTI de mixtione tartari emetici cum cortice chinachinae et BERGMANI de tartari emetici praeparatione conſilium deſcribit: ſectio denique chirurgica POTTII, RICHTERI, SCHMUCKERI, KOELPINI de vulneribus capitis, eorumque ſanatione, prioris quoque de fiſtula lacrymali, et cataracta, LUDWIGII denique de ſuffuſionis per acum curatione tractatum exponit.

Sufficit ſumma horum capita indicaſſe, quum de omnibus atque ſingulis paſſim in his noſtris commen-

mentariis egerimus, pluraque ab Auctoribus Cl. ex iisdem excerpta sint.

IX.

L'art de connoitre et d'employer les medicamens dans les maladies, qui attaquent le corps humain, par M. DE FOURCROY. à Paris. 1785. in 8. 2 Volum.

i. e.

Ars cognoscendi et adhibendi medicamenta in morbis, qui aggrediuntur corpus humanum, auct. DE FOURCROY. Paris. 1785. 8. Vol. I. Sect. I. quae generalia materiae medicae comprehendit p. 450. vna cum praefamine p. XXIV. Vol. II. Sect. II. continens therapiam generalem p. 390.

Sunt haec duo volumina quasi prodromi amplioris multo operis, quo in quatuor similia volumina partito Cl. Auctor primo historiam medicamentorum simplicium ex regno tam minerali, quam vegetabili atque animali, petitorum, tum medicamentorum arte chemica, postea medicamentorum arte, vt vocant, Galenica paratorum, denique modum ac praecepta in medicamentis componendis et praescribendis obseruanda, siue, vt vulgo loquuntur, artem conscribendi formulas tradet.

Primum, quod coram habemus, volumen in historia materiae medicae illustranda, in diiudicandis, qui eodem tramite praegressi sunt Cl. Auctorem, medicis, inter quos tamen POERNERUM, MELLINUM, LOESECKIUM, MURRAYUM, LINNEUM, (quem tamen alio in loco nominat) eiusque Commen-

mentatores, aliosque non recenſitos eſſe dolemus, in enarrandis aliis atque aliis medicorum, vti quidem audiunt, ſectis, in tradenda medicamentorum ſecundum ſaporem, odorem, indolem chemicam, efficaciam in corpus animale partitione, in demonſtranda hiſtoriae naturalis, chemiae, et potiſſimum obſeruationum in aegris ipſis inſtitutarum ad dignoſcendas remediorum virtutes neceſſitate, in commemorandis obſtaculis huic artis ſalutaris parti oppoſitis et mediis, quibus tolli illa poſſunt, verſatur.

Diuidit Cl. Auctor materiam medicam in materiam medicam ſtricto ſenſu ſic dictam, quae medicamenta tantummodo ſimplicia (et cruda) tractat; in chemiam medicinalem, quae (Auctoris ſenſu, noſtro enim amplior eſt eius ambitus) medicamenta arte chemica confecta complectitur, et in pharmaciam proprie ſic dictam, quae in medicamentis ad ſui praeparationem nulla arte chemica indigentibus verſatur. Diſcrimen medicamenti ab alimento et veneno, quomodo et quibus in caſibus vtrumque poſterius medicamenti vices gerere queat. Diuiſio medicamentorum ſecundum naturae regna, ex quibus petuntur; poſtea in euacuantia atque alterantia; reliqua diſcrimina in aliis pariter ſcientiae compendiis notata. De hiſtoriae naturalis, eiusque partium, de chemiae et obſeruationum ad ſtabiliendam materiam medicam vtilitate multa diſſerit, eo certe aequus et noſtra laude digniſſimus auctor, quod non pro more multorum medicorum requirit, vt iuuenis medicus, cui breuiſſimum plerumque tempus ad ſolidam doctrinam ſibi comparandam praefixum eſt, omnem illarum ſcientiarum quaquauerſum patentem campum emetiatur, omnia earum fata, ſyſtemata, ſectas, omnes de iis meritos viros noſcat, ſed id tantummodo ex vnaquaque depromat, quod ſuo fini accommoda-

 tum

tum eſt. Merita recentioris chemiae de arte medendi; verae eius prae antiqua praerogatiuae, in quam ſolam, quae contra eius in medicina vſum dicta ſunt, quadrant; reliqua enim non probant niſi imperfectionem omnium ſcientiarum humanarum: Nimiae et nimis vniuerſales remediorum in ipſis medicorum illuſtrium ſcriptis, quantum damni intulerint arti medendi. De ratione, qua facultatem medicamentorum cognitam ſibi reddiderint homines. De arte medicamentaria apud Aegyptios et Graecos, apud Arabes, qui reliquis plura praeſtitiſſe perhibentur, apud Germanos, Gallos, Heluetos, Hiſpanos, et reliquae Europae magis ſeptentrionales incolas. Ab vſu venenorum medicos dehortatur Cl. Auctor in eo certe nimium timidus, tum quod euentus, niſi ſemper, tamen aliquando conceptae reſpondit ſpei, tum quod multi dantur morbi, conſuetis certiſſime et lenioribus remediis non domandi: De noxis polypharmaciae in progreſſum ſcientiae ipſius redundantibus. De actione medicamentorum generali. De forma, pondere medicamentorum, aggregatione particularum, caloris gradu, ſapore acri, pingui, ſtyptico, acido, amaro, viſcoſo, ſalſo, aquoſo, ſicco, nauſeoſo, odore camphorato, narcotico, aethereo, acido volatili, alcalino volatili, fragrante aromatico, alliaceo, foetido, vinoſo, nauſeoſo, quid ad efficaciam medicamentorum faciant, et quomodo ex iis determinari ratio efficaciae poſſit. Pondus tamen medicamentorum tantum conferre ad eorum efficacitatem, quantum quidem ſibi perſuadere videtur Cl. Auctor, multopere dubitamus. Quod aggregationem ſpectat, quinque ſtatus diſtinguit, durum aut ſolidum, mollem, liquidum, vaporis, atque aëreum, ita vt corpora ex altero in alterum tranſire poſſint: quomodo virtutis ſalutaris ratio at-

que

que intenſitas ab hoc ſtatu pendeat: De vſu aëris fixi multa ſibi pollicetur; multa medicamenta eo tantummodo adeo eſſe efficacia, quod facile in aërem reſoluantur. Exemplum puellae ſeptem annorum, quae balneo nimis calido immerſa poſt horam mortua eſt. Noxae, ex abuſu potuum calidorum promanantes, aliae alias inſequentes: Laboribus immortalis BOERHAAVII in tractandis neruorum morbis recentiorum opera parum acceſſiſſe. Veriſimile putat Auctor, in figura vltimarum particularum, ex quibus conſtant corpora, diſcrimen ſaporis poſitum eſſe: Omnem ſenſationem, quam alia corpora ſua praeſentia aut contactu cum quocunque organo corporis humani excitant, ad ſaporem refert, ſecundum quem medicamenta in quatuor diſpeſcit tribus, primae adſcribendo illa, quae non in guſtus tantum organon, ſed in omnem fibram viuam violenter agunt, ſiue cauſtica, alteri, quae non manifeſte in cutem agunt, in lingua tamen ſaporem excitant, tertiae, quae neque in cutem, neque in linguam ſenſibilem effectum edunt, ſed ventriculo recepta, in hoc valde manifeſte agunt (qualia v. g. plura antimonialia); quartae denique ea, quae, nequaquam alteratis ſenſuum organis, in ſolum neruorum ſyſtema ſenſibile agunt. Recenſus medicamentorum, ſecundum ſaporem diſpoſitorum, cum virtutibus vnicuique tribui competentibus. De odore tanquam fonte virtutis medicamentoſae. Spiritum rectorem mari acidae eſſe indolis, omnium ſtirpium phlogiſto imbutum, quod ex eius in aërem circumfuſum efficacia eluceſcit: Odorem narcoticum vel ſuaueolentiſſimis vegetabilibus eſſe admiſtum, et aufugato grato illo odore ſupereſſe. De actione chemica medicamentorum extrinſecus adplicitorum, ventriculo ingeſtorum, in vaſa iniectorum, exemplis illuſtrata. De partitione medica-

mentorum ſecundum indolem eorum chemicam. De actione medicamentorum generali, ratione habita partis, cui adplicantur, alia videlicet, ſi cuti, alia, ſi ſenſuum adplicantur organis, alia, ſi ventriculo, alia ſi per reſpirationis organon ingerantur, alia, ſi telae celluloſae, alia, ſi vaſis iniiciantur. Nullum aërem infeſtum penetrare in ipſos pulmones poſſe, ſed conſtringendo glottidis rimam ſibi ipſi introitum praecludere, niſi aëris atmoſphaerici partibus quatuor aut duodecim miſtus ſit. De ratione vires medicamentorum nouorum cognoſcendi; examinandae ſcilicet ſunt eorum dotes externae et chemicae, comparanda ſunt cum aliis, cum quibus in his dotibus conueniunt, inſtituenda ſumma cum circumſpectione in corpore humano ipſo pericula. De mediis, quibus materia medica perfici vlterius poteſt; opus eſt exacta omnium corporum medicinalium, ex hiſtoria naturali petita deſcriptione, ſuperſtructa ſanis principiis inueſtigatione chemica, et ſollicita medici effectus, quos in corpore humano exſerunt, obſeruantis, attentione, vt alterius medicamenti effectus ab efficacia alterius, medicamentorum actionem ab eo, quod vires naturae efficiunt, diſcernat, formam et modum exhibendi medicinam pro re nata variet, et ſi quidem medicamenti cuiusdam, ipſi nondum ex aſſe cogniti, vires explorare velit, id ſolum exhibeat.

Secundo volumine Auctor primo generalia therapiae praecepta et doctrinam de indicationibus dilucide ſatis exponit. Diſtributio medicamentorum, ſecundum eam, quam in corpus animale exercent, efficacitatem, primo in rationalia, i. e. ea, quorum modum agendi nouimus, et ſpecifica; haec iterum abeunt in ſpecifica partium et ſpecifica morborum. Sub prima igitur claſſe militant alterantia, et euacuantia; ſub priore tribu alterantia ſolidorum,

dorum, 1) relaxantia, 2) condenſantia, 3) ſtimulantia, 4) ſopientia; alterantia fluidorum 1) diluentia, 2) demulcentia, 3) abſorbentia. 4) depurantia, 5) incraſſantia, 6) attenuantia; alterantia ſolidorum et fluidorum ſimul 1) refrigerantia. 2) calefacientia. Poſteriori tribui accenſentur 1) emetica, 2) purgantia, 3) diaphoretica, 4) diuretica, 5) errhina, 6) ſialagoga, 7) expectorantia, 8) galactopoea, 9) ſpermatopoea, 10) emmenagoga, 11) ſanguinem euacuantia. Alterius claſſis priori tribui, quae ſpecifica partium complectitur, annumerantur 1) cephalica, 2) ophthalmica, 3) odontalgica, 4) otalgica, 5) becchica, 6) cordialia, 7) ſtomachica, 8) hepatica, 9) vterina; alteri autem tribui 1) antepileptica, 2) antapoplectica, 3) antiphlogiſtica, 4) febrifuga, 5) antiſeptica, 6) antipyica, 7) antiſpaſmodica, 8) antihyſterica, 9) alexipharmaca, 10) antiloimica, 11) antihydropica, 12) antihydrophoba, 13) antilactea (antilaiteux), 14) antidyſenterica, 15) antirhachitica, 16) antiſcrophuloſa, 17) anticancroſa, 18) antiarthritica, 19) antiſcorbutica, 20) antipſorica, 21) carminatiua, 22) lithonthriptica, 23) vulneraria. Tertiam denique claſſem conſtituunt remedia chirurgica 1) emollientia, 2) reſoluentia, 3) repercutientia, 4) diſcutientia, 5) maturantia, 6) digeſtiua, 7) ſuppurantia, 8) ſtyptica, 9) detergentia, 10) deſiccantia, 11) agglutinantia, 12) inflammantia.

Quae ſingulis ſuis claſſibus, ordinibus, tribubus, diuiſionibus adſcribuntur medicamenta, nunc amplius deſcribit, et breuiter diiudicat Auctor, ita tamen, vt plerumque potiora tantummodo deſignet, et paucis ſingularum diuiſionum virtutes, noxas atque vſum oſtendat: De malis, quae ſtimulantia illa acria naribus immiſſa cauſſantur; ſtimulantibus etiam annumerat roborantia et adſtringentia; qua quidem in re et a vulgato loquendi apud medi-

medicos vſu, et a ſua ipſius definitione diſcedere nobis videtur; duo enim haec poſteriora motum fibrae iuſto lentiorem et debiliorem emendant, ſed mediate, quod aliis etiam fieri medicamentis poteſt, quae nemo ſtimulantium tribui adſcripſerit, pro alia ſcilicet atque alia lentoris et debilitatis cauſſa; multa etiam videmus inter roborantia relata, quae aut inertia vel certe ſuperflua putamus, v. g. ſantalum citrinum, confectio de hyacintho, aut ad ſtimulantia, quae in neruos potius, quam in fibram carneam efficacia eſſe nobis perſuademus, v. g. Apices meliſſae, flores aurantiorum, dianthi etc. Fateri praeterea oportet, nos non perſpicere, quare ad eſſentiam horum remediorum fortem requirat odorem, et ea de cauſſa inodora quidem, verum efficaciſſima amara vegetabilia excludat. Sanambae corticem mere adſtringere, burſam paſtoris eadem virtute gaudere vix concedat, qui prioris in fluxibus alui egregias vires attento animo conſiderauerit, et poſteriorem nullum cum ferri ſolutionibus exhibere atramentum expertus fuerit. Cynogloſſo facultatem narcoticam abiudicat capta obſeruatio, et praeter binas lactucae ſpecies, alias ſtirpes lacteſcentes ex gente cichoracearum narcotica vi pollere, nobis quidem, ſi vera experimenta conſulimus, non conſtat; cur napellum ab aconito, quaſi aliam plantam, diſtinguat Auctor, nos latet; certe noſtra aetate ex vniuerſo aconiti genere ſolus napellus in officinis proſtat aut verus, aut putatitius: Similiter nos fugit, quare longum nobis exhibeat terreorum, acida abſorbentium catalogum, plurimorum ex animalibus petitorum, et optimum, quod vnquam, ſi talia indicantur, haberi poteſt, magneſiam albam puta, praetermittat, quae etiam non diluta, forma ſicca exhiberi abſque periculo poteſt, neque vnquam parietibus ventriculi atque inteſtinorum adhaeres-

cit,

cit, neque ſubſequente laxante opus habet, neque, ſi quidem vſta rite fuerit, ea mala cauſſabitur, quae euolutus ex id genus corporibus aër fixus excitat. Borraginis et anchuſae folia, lumbricosque terreſtres depurantibus accenſeri, mirabuntur nobiscum lectores.

Tanquam potentius incidens commendat Auctor ſal ex connubio acidi ſalis communis cum terra calcarea aut magneſia alba natum; attenuantia enim in aperientia, incidentia et fundentia diſpeſcit. Inter emetica (potiora tamen modo recenſere ſecum conſtituerat Cl. Auctor) vitrum et hepar antimonii, mercurius vitae, mercurii vitriolum, quae tamen ſummopere violenta remedia a Medicis noſtri aeui, niſi cicurata, non propinari, ſperamus. Leniora emetica ipſis grauidis, natura nonnunquam ipſa indigitante, conducere poſſe; eorum, quae ex antimonio parantur, potentiam acidis vegetabilibus non acui. Quatuor laxantium aluum genera, virtutis intenſitate inter ſe diuerſa. Inter diaphoretica multa ſane obſoleta, ſuperflua, imo inertia. Expectorantia diſpeſcuntur optime in demulcentia, ſtimulantia atque incidentia: Cephalica non in caput ſolum, neque prae aliis partibus, ſed in omnia agere corporis humani et ſolida et fluida, rectiſſime monet Cl. Auctor; ab vſu arſenici et viridis aeris in cancro cordate dehortatur; quae experimenta eum mouerint, vt mercurium, quem vulgo appellant praecipitatum per ſe, valde acrem pronunciet, non videmus. Herbas, quas veteres in vulneribus ſanandis interne adhibuerunt, ea vi nequaquam carere: Calculos vrinarios alios ab aliis quam diuerſiſſimos eſſe.

X.

Rapsodien der philosophischen Pharmakologie nebst einer Anleitung zur theoretisch-praktischen Chemie und einer Tabelle über die Experimental-Pharmacie von I. I. BINDHEIM. *Berlin bei Aug. Mylius.* 1785. 8. *S.* 212.

i. e.

Rhapsodiae pharmacologiae philosophicae cum institutione chemiae theoretico-practicae et tabula pharmaciae experimentalis.

Quamuis pharmacopoeis potius, quam medicis et physicis, destinatus sit hicce libellus, in veritatibus antiquis inculcandis versetur potius, quam in nouis inueniendis, nostra censura tamen nequaquam indignum putamus; eo certe laudem sibi meruit Auctor, quod pharmacopolas excitat, vt ipsi de vlteriore artis suae perfectione a primis disciplinae incunabulis cogitent, neque, qui, proh dolor! plurimorum adhucdum mos est, seruiliter iis inhaereant, quae ab aliis aut docti aut iussi sunt. Praemittit Auctor aliqua historiae pharmaciae fragmenta; in qua cur PLINII aeuum 216 annis Saluatoris nostri in orbem aduentui anteponat, nos equidem ignoramus, nisi quis typographicus error irrepserit, quod magis adhuc in nomine diui nostri HIPPOCRATIS apparet, quem Gallorum ad instar HYPOCRATEM salutare mauult. Merita Germaniae de pharmacia; naeui et vitia pharmacopoliorum, quae enarrare omnia, non huius est loci; de sanatione eorum: de officiis pharmacopoeorum, et de vulgari institutione atque educatione, siue, vt vocant, disciplina; de optimo pharmacopoeos educandi modo,

do, de curſu (*conditioniren*) pharmacopoeorum; de ſubſidiis ad formandum bonae frugis pharmacopoeum, inter quae praecipue exactiſſimum laborum, et quae in iis eueniunt, diarium, exemplis etiam illuſtratum, et lectionem bonorum librorum in artis commoda exaratorum ſuadet: exempla aliquot pharmacopoeorum, alterius animi dotibus, moribus, artis ſuae amore et amplificatione illuſtris, alterius oppoſitae plane indolis. Notae boni pharmacopolii, cum fragmentis conſiliorum in viſitandis iis commendandorum; ad examinanda ea nec modum vulgarem, neque aliquot tantummodo horas ſufficere. De optima forma menſae, in qua medicamenta a medico praeſcripta componuntur. De notis, quibus argentum viuum, mercurius dulcis, mercurius ſublimatus corroſiuus albus, mercurius praecipitatus ruber et albus, cinnabaris, ſulphur antimonii, antimonium diaphoreticum, magneſia alba, lac ſulphuris, ſal ſuccini, cryſtalli tartari, et quod ex iis paratur ſal eſſentiale, ſalia media, extracta, eſſentiae virides, ſpiritus ſalis ammoniaci cum calce viua paratus, aurum et argentum obducendis pilulis adhibitum, acetum, ſyrupus violarum, gummi guaiacum, olea aetherea, caſtoreum, moſchus, plantae variae, vtrum genuina ſint, an aliis atque aliis adulterata, dignoſci queat.

Sequuntur egregia de pedantismo pharmaceutico, eius cauſis et diagnoſi, de aurifica inſania, eiusque therapia, et prophylaxi monita, exemplis illuſtrata; literae pharmacopoei ad filium eiusdem tribus, quibus optima vitae inſtituendae praecepta tradit.

Altera ſectio compendium chemiae tradit; doctrinam de aqua et mediis illam explorandi, de aëre eiusque ſpeciebus, de ſalibus et terris, de p. 131.

phlo-

phlogiſtis, de metallis, et poſt ſingula capita experimenta atque operationes, quae cum iis inſtitui poſſunt et debent, enarrat. Chartam fernambuci decocto tinctam in caeruleum, curcuma tinctam in rubrum colorem vergere vtique, colorem ſuum in hos poſteriores penitus commutare nequaquam, vidimus; quum violarum ſyrupum ad detegenda alcalia longe ſenſibiliorem eſſe infuſo lacmus conſtet, bene praeparatum et ſollicite a fermentatione praemunitum neutiqaum ex reagentium claſſe excludimus; ab eius vireſcentia ſola ad alcali concludere, non profecto prudentis eſt chemici. Vtique aëris nomen mereri omnia fluida pellucida, elaſtica, ſubtiliſſima et leuia, quae in frigore etiam maximo aëris formam conſeruant. Inter acida mineralia nullam eius, quod in lapide ponderoſo inuenere SCHEELIUS et BERGMAN, inter animalia nullam eius, quod in chryſalide bombycis mori, et bombyce ipſa nuperius detexit Cl. CHAUSSIER, ſiquidem proprii generis ſit acidum, iniicit mentionem: Magneſiam ab omni alia terra liberam cum nitri et ſalis communis acidis vtique in cryſtallos coire non deliquescentes, D'ISJONVALII experimenta monſtrant: Terram gemmarum propriam dari valdopere dubitamus. Illuſtriſſ. Comitem A SICKINGEN platinam absque additamento liquaſſe, nos equidem latet; hepate ſulphuris non ſolui iſtud metallum obſeruauit MARKGRAF, et perparum modo, Cl. LEWIS. Calx plumbi, quae mercatoribus noſtris *Bleyweiſs* audit, non eſt vlterior illius, quae *Schieferweiſs* dicitur, praeparatio, ſed potius adulteratio cum creta.

Accedit tandem definitio pharmaciae, et ſcientiarum adfinium, ac tabula, qua omnes operationes pharmaceuticae vno intuitu ſiſtuntur.

XL.

XI.

Versuch einer vollständigen Abhandlung über die scharfe mit kaustischem Salze gesättigte Tinktur des Spiessglaskönigs und ihrer grossen Heilkräfte, nebst der Art aus andern Metallen und Salzen ähnliche Tinkturen zu bereiten, von I. CHR. C. DEHNE. *Zwote verbesserte und viel vermehrte Auflage. Helmstädt bey Kühne.* 1784. 8. *p.* 376.

i. e.

Tentamen completi tractatus de acri caustico sale saturata reguli antimonii tinctura et insignibus eius viribus, cum modo ex aliis metallis et salibus similes tincturas parandi.

Prodit vtique hoc tentamen et assiduum artis chemicae exercitium et magnam Auctoris cum aliis aliarum etiam aetatum nostro aeuo forsan nimium neglectis libris familiaritatem, et potissimum indefessum studium, perfectiori atque faciliori eius tincturae fabricatione aliis etiam proficiendi: Quod multis aliis eius generis scriptoribus contigit, accidet fortassis nostro quoque Auctori. Cui tot tantasque impendit operas, tincturae ipsum nimium tribuere, clamabunt multi.

In octo sectiones dispescit hunc librum Cl. Auctor. Prima sectione indolem tincturae antimonii p. 16. acris, et causam denominationis exponit; heic alia etiam apud Paracelsum eiusque coaeuos et adseclas obuia nomina et variationes in modo parandi recenset; ambigua valde lilii PARACELSI synonymia.

Sectio secunda historiam eius tincturae, et mo- p. 23. dum, quo ab aliis a tribus retro seculis parata fuit,

 tradit,

tradit, verbis eorum huic libro inſertis, et iudicio atque interpretatione ſaepius annexa, quae pleris-que certe lectoribus quam gratiſſima erit; ſi in prae-paratione eius caſu quodam carbonum fruſtula in crucibulum cadant, tincturam inde ſemper fieri de-teriorem, quamuis LUDOLFUS illud artificium prae-ſcribat, (poſſet tamen color tincturae eo artificio au-geri, ſi nitro iam omnis acidi experte fruſtula vix antequam igne eximatur crucibulum, iniiceren-tur, ita vt calcem vix contingere, adeoque non in regulum reſtituere poſſint.)

p. 65. Sectione tertia Auctor numeroſiſſima eaque multi-plici modo variata experimente ad parandam ſibi iſtam tincturam inſtituta magna cum cura comme-morat: Quum ex praeſcripto pharmacopoeae Bran-denburgicae parare eam vellet, neque acrem obti-nuit, neque rubram: Digeſtionem non in vaſe aper-to, ſed in cucurbita ſuperimpoſito alembico et ad-ligato excipulo clauſa ſuſcepit; vt omne ingratum ab vnguinoſo euitaret, regulum cum nitro liqua-tum in conuum fuſorium creta intus affricata muni-tam effudit: Cauſſae, cur nitrum conficiendae huic tincturae potius conducat, quam alcali fixum, etiam cauſticum: Cautelae in liquanda maſſa et adfunden-do vini ſpiritu obſeruandae; lacteſcentiam huius ſpiritus eo momento, quo maſſae adhuc feruidae adfunditur, non eſſe nuncium nequaquam fallacem bonae tincturae; melius eſſe, nitrum candenti iam in crucibulo regulo ſenſim ſuperingerere, quam ſta-tim ab initio cum regulo miſtum in crucibulum in-iicere, et vt primum noua eius portio immiſſa fuit, operculo contegere; ſpiritum vini ſemel rectifica-tum alcoholi praefert Cl. Auctor, eo quod ille plus ſoluat atque extrahat, quam hoc; alcohol tamen exhibere tincturam magis ſaturatam (haec ſibi con-tradicere nouis quidem videntur). Quod prima

por-

portione ſpiritus vini non ſoluitur, alteri tingendae et ſua acrimonia perfundendae adhiberi adhuc poſſe: Diuturniori fluxu, quem tamen vel optimi venis ferriuginoſis nullibi variegati catilli vix vltra 4 horas ſuſtinent, et acriorem reddi magisque ſolubilem maſſam, et pulchrius coloratam tincturam, quoniam tum maior particularum ignearum copia ingrediatur. Nimiam nitri adiectam copiam non nocere, quod nitrum ſuperfluum adeoque non in alcali conuerſum, ſpiritu vini non ſoluatur, aut ſi in ſemel rectificatum tranſierit, refrigerio ſponte delabatur, nihil ergo eius in tincturam ingredi poſſit: Nihil intereſſe, ſiue depuratum ſit nitrum, ſiue non, niſi nimis impurum ſit; etſi regulus iam quinque partes nitri, quae parandae pro tinctura maſſae ſufficiunt, abſorpſerit, et quinta pars iam multo lenius efferbuerit, quam priores, ſextam tamen iniectam ab arroſo crucibulo non raro denuo ebullire: A receſſu aëris fixi, atque ingreſſu phlogiſti (quod Cl. Auctor ſaepius cum materia ignis pura confundere videtur) cauſticum fieri alcali.

Sectio quarta agit de partibus tincturam conſtituentibus tum ex aliorum, tum ex propria ſententia: Neque in fluido, neque in ſpiſſiori tincturae ſedimento, modo per chartam griſeam traiecta fuerit, regulini aliquid latere; quod colorem violarum in viridem conuertat tinctura, non probare adhuc, quod ſit alcalina. Ab adfuſis acidis mineralibus atque aceto et incaleſcebat tinctura et fumabat, et, a prioribus quidem, in maſſam offae Helmontii aemulam coibat; nullus exhalabat, dum haec adfundebantur, ſulphuris odor, neque aut metallum aut ſulphur fundum petebat. Quod autem in fundum praecipitabatur, non erat niſi ſal medius ex adfuſo acido et alcali cauſtico natus; acidum nitri et ſalis communis, licet per ſe non fumantia, p. 103.

 ſichar-

si charta, iis humectata, vitro hanc tincturam recenter tenenti imponebatur, fumabant; aliquid eiusmodi monstrabat etiam acetum, quod olim spiritum aeruginis appellabant; hoc etiam phaenomenon a phlogisto (alcohole vini) ex tinctura perpetuo exhalante deducit Cl. Auctor; acido nitri multum inhaerere phlogisti (vulgari vtique, non tamen ad essentiam acidi pertinet); vapor aquae vulgaris et destillatae, lixiuii alcalini, aquae calcis acidis exceptus visibilis similiter factus est, nequaquam tamen vapor spiritus vini, oleorum aethereorum et naphthae: Vetusta et negligenter asseruata tinctura cum acidis efferuescit. Id etiam, quod spiritu per destillationem abstracto de tinctura remanet siccum nosocomiis bellicis campestribus egregie commendat Cl. Auctor, non tamen nimis exsiccandum, nec negligenter asseruandum esse; destillatione tam diu continuata, donec residuum penitus siccum et ex nigro cinereum esset, sal remansit summopere causticum, et cum aqua forti non efferuescens quidem, verum vehementer incalescens ac fumans, vini spiritum non amplius rutilo illo colore tingens; ab oleo eius per causticum alcali extracto et quasi adusto proficisci eum tinctum; hinc nec spiritum oleo suo e. g. abstrahendo de magna alcali copia orbatum, nec alcali non causticum vnquam exhibere bonam tincturam: Ex tinctura cum sapone alicantico commista aceto instillato dulce aliquid saccharinum impetrauit Cl Auctor et in oleo supernatante, et in reliquo liquore; causticum salem principem esse tincturae partem, eumque cum oleosa spiritus vini parte in speciem saponis coire, qui et tincturae colorem, et sali maiorem solubilitatis gradum largiatur; metalli ipsius aut sulphuris ne hilum quidem in esse.

Sectio

Sectio quinta enarrat tentamina Cl. Auctoris eandem tincturam cum aliis aut salibus aut metallis conficiendi: Quid alii iam fecerint; Quo maius metalli sit specificum pondus, eo magis causticum fieri, quod cum eo in igne tractatur, alcali; nimis laxe adhaerere calci in regulo antimonii. Eo ipso, quod alcali siue cum calce siue cum metallis fusum igneas particulas sibi adsciscens acrius fit, elucescit, non in salem neutrum abire, qui mitior esse debebat, quam alcali, ex quo gignitur, non ergo acidum ex igne imbibere. Tinctura similis cum plumbo parata, partibus constituentibus aeque ac reliquis attributis cum tinctura antimonii acri penitus conueniens: Nitrum fixum et alcali vegetabile etiam post iteratam et diuturnam in igne liquationem nunquam saturatam eam et adeo acrem exhibere cum spiritu vini tincturam, quam nitrum cum metallo fusum suppeditat. p. 188.

Sexta sectione ruborem suae tincturae explicare conatur Cl. Auctor ex phlogisto, et aliorum etiam asserta in suam sententiam trahit. p. 248.

Septima sectione vires suae tincturae, morbos, in quibus prodest, ex aliorum et propria experientia enumerat, et casibus sedecim longius enarratis confirmat. Vbi laesio in oesophago, ventriculo, intestinis adest, vbi partes istae muco suo denudatae sunt, aut huius ipsius medicamenti diuturno vsu denudantur, vbi putrida acrimonia humores obsidet, eius vsum nocere: Egregie resoluere, et vrinam pellere, in hypochondria, cachexia, cacochymia, atrophia, arthritide et affinibus ei rheumatismis, erysipelate, febribus quartanis, hydrope, oedematibus, acido debellando, asthmate pituitoso, doloribus vrethrae in gonorrhoicis, mira praestare, paucis eius guttis cum multa aqua sumtis; lue, praesertim scabie, ozaena, aliisque vlceribus et symptomatis venereis laborantibus mul- p. 275

tum leuaminis ea tinctura attulit Cl. Auctor. Perparum tincturae acris antimonii colorem tincturae ex floribus papaueris rhoeados extracti in violaceum, maiorem illius copiam instillatam in viridem conuertere colorem.

p. 365. Octaua denique sectio acrem antimonii tincturam cum caustica B. MEYERI comparat.

Numerosarum, quae salutarem meloës proscarabaei in sananda rabie canina efficaciam ostendunt, obseruationum cum orbe litterato communicandarum spem gratissimam nobis facit Cl. Auctor.

XII.

Betrachtungen über die Gährung und die dadurch erhaltenen Producte und Educte, von G. F. I. V. P*. *Halle.* 1784. *bei Hendel.* 8. *p.* 88.

i. e.

Consideratio fermentationis, et eorum, quae per eam obtinentur, productorum atque eductorum.

In eo potissimum versatur Auctor, vt doctrinam de fermentatione a Cl. WIEGLEB nuperius stabilitam impugnet, et dubiis, quae hic contra acidum sacchari tanquam natura sua succis dulcibus inhaerens mouit, respondeat, quod quidem negotii et modeste et mascule agit.

In corporibus fermentationi opportunis chemica analysi non reperiri nisi aëreum acidum, phlogiston, acidum, tum terram, alcali volatile et fixum; haec ergo remotas esse partes constituentes corporum, in fermentationem pronorum, et tria quidem priora necessario requiri; in omni fermentatione segregata corporum simplicia principia in se inuicem dissolui; conditiones, quas fermentatio, vt fiat, poscit;

poſcit; phaenomena fermentationis; media, quibus arceri, et quo minus progrediatur impediri poteſt; ſaccharum eapropter in fermentationem vinoſam et acetoſam procliue eſſe, quoniam principia ad eam mutationem neceſſaria maiore longe copia contineat, quam quidem alia, v. g. plurima animalia, quae dominante et tanta copia partes ad putredinem neceſſarias continent, vt citiſſime in putredinem ruant, antequam priores fermentationis gradus animaduertantur. Nullum dari argumentum, quod vini ſpiritum ante fermentationem corporibus iam ineſſe demonſtret; ſaccharum quocunque modo tractatum ne guttulam quidem eius exhibere; extricari et ſiſti tamen ſenſibus materias longe ſubtiliores, aëris v. c. varias ſpecies, artificiis chemicis poſſe; in fructibus vini ſpiritum olentibus fermentationem iſtam iam inchoaſſe; eſſe vini ſpiritum ex aliis materiebus conflatum, in has igitur diuidi, ex his iterum componi poſſe; habere in ſe phlogiſton, aquam et ſacchari acidum, poſterius toties iam in dulcificato, quem vocant, nitri ſpiritu, ſi praeſertim alcohol, quod adhibetur, ex ſpiritu a vinaceis abſtracto natum ſit, conſpectum; haerere autem tantopere inuolutum phlogiſto, vt, quamuis magna ſatis copia adſit, guſtui tamen ſeſe non manifeſtet; non comparere, ſi alcohol, quod cum nitri acido commiſcetur, a tartari ſale deſtillando abſtractum fuerit, et cauſtico ſale tandem penitus ex vini ſpiritu abſtrahi poſſe; alcohol, dum ardet, neque fumum, neque fuliginem eructare, neque carbonem relinquere, non ergo continere poſſe oleum, quod alias, etſi tenerrimum ſit, illa eructet, hunc relinquat, neque magnam eius inflammabilitatem indubium olei inhaerentis eſſe indicium; phoſphorum et alia ardere, licet nihil olei contineant; aetherem fumo et fuligine, quam, dum comburi-

 tur,

tur, emittit, nitrofum etiam carbone, quem relinquit, ab alcohole vini toto coelo differre, non ergo effe oleum ex hoc feparatum, neque cum aqua denuo commiftum alcohol vnquam efficere; tanta etiam copia nonnunquam obtineri, vt fuperet copiam adhibiti alcoholis; absque acidis impetrari non poffe, et fingula acida fuum in aethere conferuare proprium characterem; fi difcrimen illud aetheris a nonnullis tantummodo acidi particulis penderet, his fegregatis aetherem cum aqua in alcohol redire debere, fi vera fint, quae Cl. WIEGLEB propofuit; aetheris ab oleis aethereis differentiam in alia partium conftituentium, phlogifti praefertim, proportione fitam effe, praeter quod partes aqueas et acidum fortiffimum contineat; acidi partem, quae mixtionem aetheris non ingreditur, cum reliqua fpiritus vini aqua in acidum debilius et phlogifto onuftum coire, et cum parte certe acidi facchrini, in vini fpiritu latentis, coniungi, cuius altera forfan pars ad aetherem accedat; nitrofi, et ipfius vitriolici aetheris praeparationem id luculentiffime monftrare; acidum facchari in alcohole haerens et nimia aqua dilutum, et iufto parciori copia adeffe, quam vt aetherem efficere queat: Ad gignendum aërem inflammabilem acido femper opus effe: Acidi nitrofi magnam partem in parando aethere hunc ipfum ingredi, aliam forma aëris inflammabilis auolare; mirum igitur non effe, Clar. WIEGLEB in illo labore magnam acidi nitrofi iacturam feciffe; Quod ex drachmis duabus cum dimidia refidui gummi externo habitu mentientis affufo nitri acido acidi faccharini drachmas tres obtinuerit, ab aqua, qua illo fale ad cryftallorum formam opus eft, vnice prouenire; phlogifton expulfum nullam vel perexiguam ponderis iacturam facere: Phaenomena diuturni illius laboris, ex quibus Clar. WIEG-

LEB

LEB acidum facchari non effe, nifi nitri acidum phlogifticis fpiritus vini partibus modificatum, ftatuerit, longe facilius alio modo explicari poffe; magnam naphthae copiam inflammabilis aëris fpecie aufugiffe, et quum nihil amplius fupereffet alcoholis, cum quo nitri acidum recens in naphtam abire potuiffet, non potuiffe non naphtham iam generatam eo acido deftrui, et acidum ipfum in phlogifticatum nitri acidum, aut in aërem nitrofum commutari; refidua igitur continuiffe debilius nitri acidum cum acido facchari, quod recenti nitri acido denuo adfufo phlogifto fuo denudatum, cryftallorum forma comparebat: Fixam acidi saccharini indolem nequaquam pro nitri acido, tanquam parte eius conftituente militare, quae fatis volatica, magis adhuc, fi phlogifto inquinetur, fit; cryftallorum figuram fimilem debile pro indole et origine fimili effe argumentum; inaequalis, quae ex vini fpiritu impetretur, acidi faccharini copiae cauffam et in fpiritu ipfo fibi non femper fimili, et in modo, quo acidum illud extricatur, delitefcere: Deftillatione fpiritus vini in apparatu pneumatico nullum prodire acidum aëreum, falem etiam caufticum ab eo infufo nequaquam mitefcere; quod vinum adhuc aëris fixi contineat, in deftillatione fpiritum ipfum praecedere; aërem fixum remotam tantummodo et inuolutam effe fpiritus vini partem, quippe in acido facchari inuentum; deflagrando demum aëris formam induere: Ex eo, quod arte ex phlogifto, aqua, et facchari acido conflari non poffit fpiritus vini, neutiquam fequi, quod natura in fermentatione ipfa non ex his componatur; ex eo, quod alcalia plantis, antequam ignis in eas agat, inhaereant, non debere idem concludi de fpiritu vini, qui manifefte fit compofitus, et in fuas dirimi partes poffit. Aërem

 fixum,

fixum, fermentatione extricatum, elaſticum ſuum ſtatum caloris materiae debere, quae etiam, dum per acida expellitur, licet magis tecte, agat; nunquam talem, qualis exit, corporibus inhaerere: Acetum non eſſe niſi acidam vini partem nunc denudatam, et probabiliter ſacchari acidum partibus mucoſis et phlogiſto aliter modificatum, quod Auctor ex recentioribus Cl. HERMSTAEDTII experimentis acidum ſacchari ſpectantibus oſtendit. Cauſam fermentationis in attractione diuerſorum, quae corpora conſtituunt, principiorum ſimplicium, et proportione eorum, et mutua huius attractionis actione ponit; vt primum aequilibrium huius attractionis tollitur, noua naſcitur aliarum particularum ad alias ratio, nouae attractiones, nouae igitur compoſitiones, ſolutiones, ſeparationes: Princeps cauſa, quae aequilibrium tollit, eſt calor, gignendo (ex aëre dephlogiſticato et phlogiſto generari, dubitat Auctor) aëri fixo neceſſarius, quo expulſo reliquarum etiam partium inter ſe vincula laxantur, mixtio mutatur, et nouarum attractionum vi phlogiſton cum aqua et acidi ſaccharini portione in ſpiritum ardentem coit, qui ſi partibus ſaccharinis et mucoſis, nondum penitus decompoſitis, vnitus remaneat et partem eliſi aëris fixi denuo imbibat, vinum conſtituit, in quod ſi calor et aër agere pergant, omni aëre fixo et vini ſpiritu abacto liberum nunc prodit acidum, ſiue acetum; adfuſum deteriori vino vini ſpiritum eapropter melius reddere acidum, quod vappeſcentiae obſtet: Quid aqua, calor, aër in fermentatione ac putredine agant: Prouti ſaccharum in plantis ad fermentationem vinoſam et acetoſam, ita gelatinam in animalibus ad putredinem facere, qua phlogiſton praeſertim extricatur; vnde aër, in quo corpora putreſcant, ex phlogiſticato, inflammabili et fixo compoſitus ſit.

XIII.

XIII.

Lettere estemporanee sopra alcune curiosità fisiologiche.

i. e.

Dissertationes epistolares de memorabilibus quibusdam corporis animalis phaenomenis. Vol. I. MDCCLXXXII — LXXXIV. (Desideratur loci, quo impressum est opus, et bibliopolae nomen. Paginae singulae cuiusque epistolae seorsim numeris suis inscriptae sunt.) Vol. II. MDCCLXXXIV. pag. 320.

Auctor libri est Cl. ROSA, Professor Mutinensis.

I. Epistola Ima ad IOS. GARAMPI sedis Apostolicae in imperiali curia legatum. Agitur de arteriarum plenitudine, quam negat Auctor, sententiam veterum pneumaticorum amplexus, qui spiritum cum sanguine pauco per arterias distribui statuebant. Argumento autem vtitur, arteriarum in nuper mortuis animalibus vacuitate, venarumque parum aucta post mortem capacitate, quae scilicet tanta non sit, vt sanguinem omnem arteriis nuper plenis elapsum recipere potuerit. Spiritum vero, qui repleat arteriarum inanitatem, facili experimento manifestari posse confidit; arteriae nempe vtrinque ligatae et ex animali viuo resectae sub antlia pneumatica dilatatione. Addit porro, duplicem esse huius spiritus materiem, alteram ex aëre pulmonis exilitatem subintrante haustam, cui *vaporis animalis expansilis* nomen fecit; alteram, subtilissimum sanguinis halitum, quam *veram materiem animalem* (*materia animalizzata*) vocat. Eundem p. 3-18.

dem ſpiritum, vitae et caloris principium omnisque ſecretionis aliorumque negotiorum, quae in animali viuo geruntur, miniſtrum et effectorem eſſe ſtatuit.

p. 1-40. II. Epiſtola ad NICOLAUM PECCI, Imperatoris conſiliarium intimum: Arteriarum in cadauere anguſtiam et inanitatem opinioni ſuae fidem facere contendit. Sanguinem enim, niſi forte in cordis vicinia, in arteriis haud deprehendi, neque iſtas, eam quam in viuo corpore habuerant amplitudinem, niſi in ſideratis vel deliquio animi oppreſſis, conſeruare. Praeterea, cum auctore ipſo HALLERO quarta tantum ſanguinis totius pars arteriis contineatur, fieri non poſſe, quin poſt mortem inanes maneant. Nullum humorem tanto cum impetu ex arteriis inciſis viuorum animalium prorumpere, quanto ſanguis effluere ſoleat; neque huius rei rationem perſpicue poſſe intelligi, niſi vaporem expanſilem vaſis illis ineſſe credas, quo quidem admiſſo, frigoris ſimul, odorum, terroris ſubtilium venenorum, ſanguinisque retropreſſi effecta pateant. Sanguis ex viui animalis arteria in antliae pneumaticae campanam intromiſſus confeſtim in ſpumam ſubtilem mirumque in modum mobilem conuertitur. In veſicam vacuam immiſſus ſanguis ex bouis arteria carotide, illam magno cum ſtrepitu explebat, motumque ciebat ſingularem ab humoris feruentis aeſtu plane diuerſum: ipſa veſica, ſanguinis aliqua parte euacuata, conſtricto fune obturata in aqua feruida denuo intumeſcebat. His experimentis Auctor haud exiguam vim, ad id, quod vult, demonſtrandum ineſſe confidit. Arteriam ligatam ſub filo etiam pulſare, Galenumque haud feliciter ligatae arteriae immobilitate contra Eraſiſtrateos pugnaſſe exiſtimat; qua quidem in re non modo in omnium obſeruatorum fidem iniquus eſſe, verum etiam occupato

pato praeiudiciis animo ad experimenta propria acceſſiſſe nobis videtur. Venas ideo non pulſare autumat, quod arteriae, antequam cum illis committantur, vaporem expanſilem iamiam dimiſerint.

III. Epiſtola ad ANTONIUM GREPPI, Imperatoris conſiliarium, Ord. St. Stephani Equ. p. 1-120.

Pulſus, quem *vacuum* dicere ſolent medici, arterias viuas ſanguine non ſemper plenas eſſe oſtendit; plenae ſi eſſent, Noſter plethorae verae et apparenti, continuae et tranſitoriae locum nullum fore exiſtimat. Addit, ipſum ſanguinis circuitum, plenis arteriis, cogitari haud poſſe. Haemorrhagias nonnunquam, quadragenis etiam ſanguinis libris amiſſis, toleratas fuiſſe, vita ſuperſtite; plus etiam ſanguinis per artem in vaſa ſubmitti poſſe, quam illa natura ſua contineant. —

Adiecta eſt huic epiſtolae experimentorum XCIII ab auctore captorum expoſitio. p. 30-120.

IV. Epiſtola ad Marchionem GERARDUM RANGONE. pagg. 168.

Quod ſanguis ex arteria viui animalis prorumpens in aëre ſeſe expandat, vapori animali tribuendum eſſe cenſet: quod autem nulli alii humori hoc accidere contendat, in eo profecto nimius eſſe nobis videtur. Sanguinem aërem, cui exponitur, non abſorbere — ipſum tamen vaporem animalem aerem dephlogiſticatum eſſe reſpiratione hauſtum ſanguinique admiſtum, cuius etiam receſſu ſanguinem coagulari oporteat. Lienem eo conſilio datum eſſe animalibus, vt hepati ſanguis arterioſus ſuppetat. Per membranas vaſorum ſerum tranſſudare haud poſſe. Vaporem ex ſanguine adhuc calente ſurgentem, acerrimum eſſe, nareſque vehementer rodere; illo abacto ſanguinem congrumari. Aë-

rem

rem cum animali materie iunctum vaporis animalis speciem induere et ex elastico in expansilem converti: positam in eo esse respirationis identidem iterandae necessitatem, cui nisi satisfiat, sanguinem in ipsis suis vasis coagulari. In calidi sanguinis animalibus, in ipsis etiam frigidis, quibus simplex cor datum est, sanguinem dextri lateris, ab eo, qui ad sinistrum cordis latus appulit, semper haud parum colore pariter ac calore differre, non aliam ob rationem, quam ob vaporis animalis in sanguine ad cor accedente inopiam, et factam in illo, qui recedit a corde, restitutionem. Sanguinis eam partem, quae, coagulatione perfecta, fluida manet, vel maximo calori expositam plane non coagulari, tarde admodum, aqua feruente temperatam; caeterum glutinosam naturam in illo humore desiderari. Cruorem lymphamque et serum in sanguine solius vaporis animalis beneficio coniuncta inuicem esse atque mixta; subtracto illo vapore, partes illas a mutuo nexu discedere. Calce viua in aquam coniecta, pisces necari; cum illa nempe ad se rapiat aërem alendae piscium vitae necessarium. Quatuor modos esse nexus vaporis illius cum sanguine, aliquam eius partem sanguini penitus inhaerere, alteram interpositam tantum esse, tertiam in venis saturationem quasi sanguinis efficere; quartam denique in arteriis abundare. In defectu vaporis animalis causam et rationem esse positam mortis in corrupto aëre praecipitis, viriumque oppressarum et sanguinis dissoluti in morbis malignis. Animalia calido sanguine praedita, calorem aquae feruentis aestu maiorem tolerare ideo, quod phlogiston attrahant, illoque aestum temperent: cum contra frigidi sanguinis animalia, gelu glaciale ferant, excusso protracta fame phlogisto. Tandem in ipso gelatinae animalis tremore, partiumque varia-
rum

rum animalium ſubſultibus et intumeſcentia, vaporis ſui expanſilis argumentum eſſe opinatur. In peripneumonico pulſum ſeſe obſeruaſſe narrat, qui medici tangentis manum ita feriebat, vt aëre arteriae ineſſe videretur.

Adiecta eſt enarratio experimentorum (XCIV-CXXVIII) in viuis animalibus captorum, de quibus, ne prolixitate nimia taedium excitemus lectoribus, hoc quidem loco exponere nolumus. p. 107.

V. Epiſtola ad Comitem CARLI. pagg. 320.

Quod ſemina terrae commiſſa germinent, illud non vi quadam mechanica, ſed vitalis principii quaqua verſus ſeſe expandentis impulſu effici Cl. Auctor contendit. In metallis ſolo igne in calcem verſis iterumque metallicam naturam induentibus aetheris virtutem quam maxime conſpicuam eſſe; eundem etiam aëre, ſalibus, meteoris igneis et aquoſis, omni denique materia, quibus agri ſtercorari ſolent, contineri. Dura amygdalarum aliorumque hoc genus fructuum putamina, non aliam ob cauſam intus laeui eſſe ſuperficie, niſi ob continuam preſſionem vaporis expanſilis, cauum corticem replentis. In farinae mucilagine vaporem iſtum aethereum plantarum ſucco nutritio admiſceri; perfici autem vtriusque partis coniunctionem in lactis ſanguinisque lympha coagulabili. Auium pennas, quadrupedumque cornua, dentes et pilos tanta tamque velocia incrementa vix capturos eſſe, niſi humor elaſticus mobiliſque in illis continuo turgeret. Marinorum animalium miram ſtupendamque foecunditatem aetherei aëris halitui, cuius ingentem copiam ex aqua hauriant, tribuendam eſſe. Numeroſos medullae ſpinalis neruos naturam non eo conſilio frigidis animalibus dediſſe, vt ſenſus, ſed potius, vt motus facultas in corpore latius pateret. Vitale

p. 11. p. 19. p. 31.

tale principium non animalibus tantum plantisque ineſſe, verum communem quaſi illius penum terram aëremque et aquam eſſe, atque ex his in corpora organica vitam omnem dimanare. Sanguinem autem in animalibus principii vitalis vehiculum eſſe, eoque ſenſu a ſacris ſcriptoribus animae
p. 67. domicilium in ſanguine poni. Hinc fieri, quod animalia nullius praeter ſanguinem humoris iacturam aegrius ferant. (Magis tamen laedi nobis videntur ab aliorum humorum ſecretorum, ſeminis praeſertim, parua etiam copia factis, profuſionibus.) In nigro ſanguinis colore deminuti principii vitalis argumentum eſſe. Vitam phyſicam principii vitalis per ſanguinem in corporis inſtrumenta actione ſuſtineri, hac vero ceſſante illam quoque exſtingui.

p. 98. Experimenta porro profert auctor, quae ſibi perſuaſerint, vitam neruis vaſisque iugularibus ligatis non deleri continuo, dummodo ſpiritum du-
p. 114. cendi facultas ſuperſit. Primae reſpirationis in animali nuper nato neceſſitatem non a ſuctionis conſuetudine, quod HALLERO placuit, verum a vitalis principii penuria, quam ſupplere ingrato ſenſu cogitur animal, proficiſci. Partum ipſum ab eadem cauſa promoueri, ipſiusque fetus viribus magis, quam alienis, abſolui. In ſuffocatis animalibus non vitam, ſed viuendi tantum potentiam (vitalità) ſupereſſe. Sanguinem in ipſis vaſis noxio vaporum halitus electricitatis et variorum venenorum efficacia coa-
p. 142. gulari. Fibram ſanguinis lympham eſſe cum aethere ſ. principio expanſili intime iunctam, partemque efficere animalis nobiliſſimam (*la parte più animalizzata*). Plantas et inſecta, quae in aëre homini noxio viuunt, ex illo eodem modo, quo piſces ex aqua, dephlogiſticatum aërem attrahere. Eandem eſſe vbique in omnibus corporibus viuis et organi-

ganicis principii vitalis naturam; modos tantum ob organorum varietatem diuerſos.

Cl. MOSCATIUS in libro quodam nuper edito *) contra nonnulla Cl. ROSAE placita inſurrexerat. Quem vt refutaret, ſuamque opinionem aduerſus illius dubia tueretur, noſter in reliqua huius epiſtolae parte vehementer laborauit, neque ſemper continere ſe potuit, quin aduerſarium paullo acerbius, quam doctos viros decet, proſequeretur. Miratur inprimis, MOSCATIUM, cum ab initio ſanguinem venoſum ab arterioſo differre negauerit, nihiloſecius coloris, ponderis, caloriſque diuerſitatem in vtroque ſanguine agnouiſſe. Negat porro, bilem, lac et vrinam in ſpatio aëre vacuo ſpumeſcere, niſi adhuc caleant. Sanguinem ſine vapore animali p. 177.
humorem aequabilem et *vniformem* haud fore addit.
Denſitatem arteriarum non permittere ſanguinis p. 213.
ſerique per illarum latera transſudationem. Hinc aquoſi humoris in magnis corporis caueis collecti parvam tantum in cadaueribus inueniri copiam, quae quippe, ſi plurimum humoris ſit, quatuor libras non excedat. Neque vero humorem iſtum per vaſorum poros exprimi, ſed tribuendum potius eſſe ſangui-

*) Oſſervazioni ed eſperienze ſul ſangue fluido e rappreſo, ſopra l'azione delle arterie; e ſu' liquori, che bollono poco riſcaldati nella macchina pneumatica, del Prof. P. MOSCATI. Milano 1783. 8. 132 pag. Non defuerunt etiam alii, iidemque acutiſſimi viri, qui Cl. ROSAE placitis offenderentur, eaque maſcule impugnarent. Eminent inter hos, Cl. LANDRIANI, epiſtola breui nouam illam, ſeu potius reſtauratam et exornatam Eraſiſtrati opinionem aggreſſus; et Cl. CARMINATI Profeſſor Ticinenſis, qui promulgato libello, cui titulus eſt; *Riſultati di ſperienze e oſſervazioni ſu' vaſi ſanguigni e ſul ſangue.* Paviae 1784. 4. (vid. c. n. Vol. hui. p. 489.) fidem experimentorum a Cl. ROSA factorum vehementer infregit.

ſanguinis ad relaxata vaſa appulſui. Arterias ſine contractione inaniri, easdemque ſanguinis motum non magis, quam fluminum alueos aquas, conci-
p. 253. tare et impellere. Idem illud principium, quod omnis motus vitaeque in corpore cauſa ſit, exhalatione ſua, muſculorum diſſectorum cordumque ex animalibus euulſorum tremores, vteri grauidi poſt mortem contractiones indeque contingentes mortua matre partus, digeſtionem denique in nuper vita defunctorum inteſtinis efficere, neque ab ipſa partium vita et efficacia, verum potius a vitalis vaporis adhucdum ſuperſtitis emanatione, motus illos omnes pendere.

Taediofum foret, Auctorem per ſingula ſequi, omnesque illius cum MOSCATIO rixas, et argumenta ſubtilia vndique corraſa, quibus dimicat, exponere, praeſertim cum MOSCATII liber ad manus non ſit, quem comparare cum Noſtri placitis
p. 305. neceſſum foret. Perorata tandem ſua cauſa, tantum abeſſe addit, vt MOSCATII dubiis ſua de *principio animali expanſili* opinio labefactetur, vt potius illis ipſis ſtabiliatur magis et confirmetur, ſperandumque eſſe, vt ſententia iſta, ſi eodem modo dubitare pergat aduerſarius, omnium eruditorum ſuffragia ferat. Quod quidem nos, vti non admodum pertimeſcimus, ita nec ſperamus; fateamur enim neceſſe eſt, vehementer nos dubitare de omni contentionis iſtius vtilitate; nec videre nos, quid faciat magnopere ad naturam vitae animalis explicandam, vtrum illius cauſa in vapore animali expanſili, an vero, in illo, quod alii crepuerunt, fluido neruco, an denique in alia quacunque materie collocetur. Scilicet haec omnia *rationem et modum* haud explicant, *quo fiat*, vt illud, quodcunque velis, principium, motum omnem ſenſumque efficere poſſit. Vim quandam eſſe, quae corpus

pus viuum impellat, vſus quotidianus docet; experimenta in viuis mortuisque animalibus capta, phaenomena et conditiones ſenſus motusque patefaciunt: hoc vnum neque declarant, neque, vt putamus, declarare vnquam poterunt, quid *in ſe ipſa* ſit vis illa, quaque in materie reſideat. Bene itaque profecto cum medicis naturaeque ſcrutatoribus ageretur, ſi hoc obtinere a ſe poſſent, vt tandem otioſam illam quaeſtionem derelinquerent, et naturae veſtigia premere, quam vltra illam ſapere, mallent.

XIV.

Noua phyſico-medica.

In conſeſſu Academiae regiae ſcientiarum *Pariſinae* publice habito die 12 Nou. 1785. haec geſta ſunt.

Academia praemium 1080 librarum Gallic., decernendum feſto Paſch. 1784., ei propoſuerat, qui optime reſpondiſſet huic quaeſtioni: quibus modis ſummum perfectionis gradum attingere poſſit tota molendinarum aquae ope actarum machinatio, inprimis interiores ipſarum partes etc. etc. (*de perfectionner la conſtruction des Moulins à eau; ſur-tout de leurs parties intérieures, etc. etc.*) Sed cum tractatuum hoc de argumento ſcriptorum nullus academiae ſatisfeciſſet; quamuis nonnulli ipſi admodum adriderent; eandem quaeſtionem denuo propoſuit, vt anno 1785 praemium illud decerneret. Iam admodum gaudet, non fruſtra dilatam fuiſſe praemii diſtributionem. Etenim qui, cum primum quaeſtio illa propoſita fuiſſet, eum libellum miſerat, qui admodum academiae probaretur, notatum his verbis: *Scilicet vt poſſem* etc.: idem li-

belli iſtius tale ſupplementum cum academia nunc communicauit, vt praemium promiſſum tulerit. Eſt autem DRANSY, vir mechanices peritiſſimus.

Praeterea academia laudandum cenſuit alium libellum de eodem argumento ſcriptum, notatumque hac voce: *Machinarum ſtructori tam theoria quam vſu opus eſt.*

Deinde de praemio in hunc conſeſſum dilato, et dicato optimae ſolutioni quaeſtionis, quae naturam et cauſas morborum, quibus conflictantur opifices pileorum, concernit *); actum eſt.

Iam qui ſcriptiones antea cum academia communicauerant, ſupplementa miſerunt, in quibus inprimis placuit his verbis notatum: *l'amour des hommes derivé de l'amour de ſoi eſt le principe de la juſtice humaine.* In eius auctorem, HENRICUM ALBERTUM GOSSE, Geneuenſem, chemices ſcientia clarum, praemium collatum eſt. Idem anno 1783 praemium tulerat; cum quaeſtionem, quae cauſae ſint morborum, quibus obnoxii ſunt ii, qui metalla inaurant, quaeque ſit optima ratio arcendi iſtos morbos, optime excuſſiſſet.

Inter ceteras commentationes laudem plurimam meretur notata his verbis: *Aurum alios capiat, merces mihi gratia veſtra eſt.* Rogat academia ipſius auctorem, vt eam vna cum ſupplementis publici iuris faciat.

Iam academia hanc quaeſtionem propoſuit: quibus modis ſanitas eorum, qui colores terunt, poſſit defendi a morbis, qui illos frequenter adoriuntur, cum proficiſcantur ex ipſo eorum labore. (*La recherche des moyens par leſquels on pourroit garantir les broyeurs des couleurs des maladies qui les attaquent fréquemment, et qui ſont la ſuite de leur travail.*)

*) Vid. comm. noſtr. Vol. XXVI. p. 172.

travail.) Vult academia, vt iſtud opificium terendorum colorum accurate deſcribatur, vt diligens recenſio fiat variarum materierum, quas tractant illi homines, item miſtionum, quas facere debent, denique noxiorum effectuum ſaepe inde oriundorum. Inprimis petit, vt viri docti ſummam curam conuertant ad excogitandas rationes, quibus fieri poſſit, vt opifices ab omni periculo tuti ſint, ita tamen, vt ne impediatur tritura colorum accurata et perfecta. Sperat academia, fore, vt in reprehenſionem virorum doctorum incurrant vulgares iſtorum hominum officinae, vt quae ſint et anguſtae admodum et refertae rebus noxias particulas exhalantibus, et aëri imperuiae. Praemium erit librae Gallicae 1080, aut, ſi magis placuerit, moneta aurea eiusdem pretii, dabiturque in conſeſſu publico poſt feſtum Paſch. 1787. habendo, cuius anni exeunte Ianuario libelli miſſi ſint neceſſe erit.

Plures libelli miſſi fuerunt iſtam quaeſtionem ſpectantes, quam academia propoſuerat cuiusque optimam ſolutionem praemio 2400 librarum Gallic. anno 1783 concedendo ornatum iri declarauerat: quae ſit ratio et ſimplicitate et vtilitate commendatiſſima magnam ſalis marini copiam ita decomponendi, vt inde educatur alcali, ſalis marini baſis, idque purum liberumque ab omnibus particulis acidis aliisue, quodque non carius veneat, quam quod ex alcalinis ſalibus peregrinis in Galliam vehitur. Nullus tamen praemio dignus habitus eſt. Itaque academia edixit differri a ſe praemii diſtributionem ad annum vsque 1785. Necdum inter libellos denuo miſſos inuentus eſt, qui ipſi prorſus ſatisfaceret, adeo vt iam tertium eadem quaeſtio proponatur. Ante initium Septembr. 1787. tractatus ſunt mittendi, qui in conſeſſu publico, feſto paſch. anni 1788 habendo, diiudica-

 bun-

buntur. Academia etiam hanc quaeſtionem propoſuit: quae ſit methodus optima tractandi hiſtoriam mineralogicam agri aut regionis. (*Expoſer les principes de la meilleure méthode d'après laquelle les obſervateurs devroient étudier et décrire l'Hiſtoire mineralogique d'un canton ou d'une grande Province.*) Petit, vt, quam quis in libello ſuo commendauerit methodum, ea in ipſo libello vtatur ad concinnandam agri, etiam admodum exigui, hiſtoriam mineralogicam. Praemium erit 1500 librarum Gall. Mittendae ſunt ſcriptiones ante initium Febr. 1787. Praemium dabitur feſto Paſch. 1787.

Praemiis decretis legerunt ſecretarius elogium aſtronomi clari, WARGENTIN, qui academiae Holmienſis a ſecretis fuit: BROUSSONET commentarium DAUBENTONI ſcriptum ſuper methodo lanas Galliae meliores reddendi: ſecretarius elogium Comitis DE MILLY: FOUGEROUX tractatum ſuper vtilitate aedificiorum ad ſiccanda grana aptorum: ſecretarius elogium CASSINI DE THURI: DE FOURCROY commentationem de modo ſeparandi aëris hepatici ſulphurisque ab aquis mineralibus: BROUSSONET commentationem de dentibus hominum comparatis cum dentibus brutorum carne et frugibus veſcentium.

Academia ſcientiarum imperialis *Petropolitana* in conuentu publico, die 7 Ian. habito, praemium quaeſtioni phyſicae, *de ſaxorum natura, montiumque aetate* *) dicatum, tribuit tractatui Germanico, cuius Auctor eſt Cl. CAROLUS HAIDINGER, Muſeo Caeſareo Vindobonenſi Adiunctus.

In annum 1787 hanc quaeſtionem propoſuit Academia:

Poſito, Cometam telluri adeo propinquum venire, vt mutuus influxus ſentiatur; definiatur 1) *quaenam inde*

*) Vid. comm. noſtr. Vol. XXV. p. 552.

inde in motu telluris oriturae ſint irregularitates; 2) *quaenam in oceano hinc enaſcentur phaenomena;* et 3) *quanam via quodlibet corpus, influxu facto, curſum ſuum continuaturum ſit.* Quaeſtiones, cognitis legibus et tempore, mittantur ad Academiae ſecretarium Cl^um^ EULER.

Academia Theodoro-Palatina *Manhemienſis* ad quaeſtionem de *montium natura* **) anno 1783 propoſitam, e miſſis tractatubus duos delegit, qui, etſi quaeſtionem non omnino ſoluebant, tamen praemio digni viſi ſunt. Tractatui germanico cum ſymbolo: *Es wird gefragt, ob man in Bergen etc.* viginti numi aurei; Gallico autem, cum epigrapho: *L'homme avide de fortune ſe trompe ſouvent en la recherchant*, triginta aurei tributi ſunt. Auctores horum tractatuum, ſi hoc iudicio academiae ſe ſubmittere volunt, eapropter ad Secretarium academiae ſcribant, nominaque ſua profiteantur: alias enim ſchedulae inapertae manebunt.

Eadem academia in annum 1787. hanc quaeſtionem propoſuit: Quaeritur, quum electricitas ad remedia irritantia pertineat, an non eadem merſi, ſuffocati et alii mortui viſi reſuſcitari poſſint, et an aliis hactenus vſitatis antecellat, et quaenam, hoc in caſu, tutiſſima facillimaque ſit methodus eiusdem applicandae? Optat academia, vt ad hanc quaeſtionem reſoluendam idonea inſtituantur experimenta, hominibus et animalibus apta.

In annum 1789 hanc dedit iam nunc quaeſtionem: *Danturne in plantarum claſſe dioecia* LINN., *plantae femineae, quae ſine coitu, ſ. polline antherarum non foecundatae, ſemina perfecta et germinantia pariant?*

*) Vid. com. noſtr. Vol. XXVI. p. 348.

Optat academia, vt plantae non ſolum nominibus Tournefortianis et Linneanis diſtincte indicentur, ſed vt etiam vis ſeminum plantarum non foecundatarum prolifica et germinans, vel eorundem ſterilitas, obſeruationibus certis et omnino ſatisfacientibus experimentis demonſtretur, atque extra omne dubium ponatur.

Regia ſocietas Scient. *Göttingenſis* in conſeſſu, menſe Novembris anni MDCCLXXXV. habito, praemium quaeſtioni de applicatione regularum mathematicarum ad altitudinem barometro definiendam *) tribuit Cl° HENNERT, Profeſſori *Traiecti*, et declaravit, ſe menſe Nou. 1787. praemio ornaturam eſſe optimam huius quaeſtionis mechaniſmum ſecretionum animalium ſpectantis ſolutionem: *praecipue experimentis et obſeruationibus declarare, quales liquorum in organis ſecretorum partes iam in maſſa ſanguinis ante factam ſecretionem praeſentes ſint, quid ſtructura organorum ſecernentium diuerſa ad illas partes ſeparandas conferat, qua in re diuerſitas organorum conſiſtat, quibusnam naturae viribus dirigatur, et ſub quibus conditionibus et cauſis, in diuerſo valetudinis ſtatu, mutetur.*

Sed quaeſtiones ad oeconomiam ſpectantes has propoſuit, quas, cum hac vice ſimul medicam cognitionem earundem reſolutio exigat, hic repetere iuuat: vnam iam antea propoſitam, de cuius ſolutione menſe Iulio 1786. ſententiam feret, quae huc redit: *quibusnam rationibus in pagis Saxoniae inferioris excitari poſſint ruricolae ad iuſtum munditiei ſtudium, vtpote quod maximam vim habeat in ipſorum ſanitatem, alacritatem atque mores.*

Altera, de cuius ſolutione menſe Nou. 1786. iudicabit, talis eſt: *cum plerorumque pagorum ſitus atque*

*) Vid. comm. noſtr. Vol. XXVI. p. 348.

atque indoles nec commoda ſit, et obnoxia multis periculis, et ſaepe peſſundet incolarum ſanitatem, cum talis ſitus atque indoles tolli poſſit facile, vbi incendia graſſata ſunt: vult ſocietas, vt doceatur, 1) *quaenam ſit optima ratio, pagos deflagratos reaedificandi;* 2) *quid ſit faciendum, vt talem rationem ſequamur; quibus in quaeſtionibus ſoluendis non tam ad ſingulorum aedificiorum, quam ad totius pagi exſtructionem, reſpiciendum eſt.*

Qui has quaeſtiones optime ſoluerint, accipient duodenos ducatos; tractatus quarta hebdomade ante tempus diiudicationi ipſorum dicatum miſſi ſint oportebit.

Cognita eſt lis inter Ornithologos, praeſertim inter ADANSONUM et BARRINGTONUM, circa migrationem Hirundinum, quorum prior eam defendit, atque aſſerit, ſe *Hirundinem ruſticam* Europaeam Senegalli vidiſſe atque ſecum ex Africa reportaſſe; alter vero rationibus multis, neque ſpernendis, demonſtrare annititur, Hirundines per hiemem in noſtris regionibus remanere, atque cryptis et fiſſuris terrae rupiumque ſeſe abſcondere, atque eadem, qua aliae aues, ratione egelidae ac rigidae ſub terra hibernare. Etenim probabile videtur, Hirundines, quas ADANSONUS Senegalli vidit, fuiſſe vel cum *H. Senegallenſi*, vel cum *H. Melba* LINN. vnius ſpeciei, vt ideo in eo ADANSONUS erraſſe videatur, quod duas ſpecies a ſe diuerſas pro vna eademque habuerit. Nouis ideo obſeruationibus ad hanc litem componendam opus eſt: nam Hirundines, quas Adanſonus ſecum ex Senegallo retulit, et muſeo regio Pariſino immiſit, ibidem periiſſe videntur, ſaltim ſciſcitantibus non oſtenduntur. Forte quoque ex naturali dilatatione harum ſpecierum in re dubia certi quid intelligi po-

teſt: quaeritur igitur. „Quousque verſus Auſtralem telluris regionem *Hirundo ruſtica*, rectricibus, exceptis duabus intermediis, macula alba notatis, LINN. obſeruata fuerit: et quoad verſus Septentrionem *Hirundo Senegallenſis* et *H. Melba* ſeſe extenderint?“ Quicunque obſeruationes hac de re inſtitutas nobiſcum atque per hos commentarios cum orbe litterario communicare voluerit, is certe grates atque plauſum Phyſicorum promerebit.

Similiter etiam, vtut fabuloſa, tamen a multis vera habita ſpecies hybrida ex boue et equo ſeu aſino, curatiorem diſquiſitionem promereri videtur, atque optandum eſt, vt vir fide dignus, vel hoc hybridum animal omnino eſſe fictitium, doceat, vel is, qui ipſis ſuis oculis coitum foecundum atque partum viderit, hoc animal curioſius quoad formam, et alias proprietates deſcribat, ac, ſi fieri poſſit, partium externarum et internarum delineationem publici iuris faciat. Speramus etiam, vel breuem, ſed certam hac de re nobiſcum communicatam relationem lectoribus noſtris gratiſſimam fore.

Regia ſocietas ſcientiarum Göttingenſis anno 1785. his viris aucta fuit: in *ſociorum* numerum recepti ſunt CL. FR. A REDEN, metallifodinis Clausthalienſibus praefectus: FR. H. W. A TREBRA, metallifodinis Zellerfeldenſibus praefectus vicarius; FR. U. TH. AEPINUS, imperatrici Ruſſicae a conſiliis ſtat., et eques ordinis St. Annae; CAR. Comes A SICKINGEN; PH. FR. Baro A DIETRICH, correſpondens academiae regiae ſcientiarum Pariſinae: in *correſpondentum* numerum L. FR. B. LENTIN, M. D., poliater Lüneburgenſis; MARSIL. LANDRIANI, Mediolani degens; M. MEDERER, Prof. Chirurgiae et artis obſtetr. Friburgenſis, regi Poloniarum a conſiliis aulae corporiſque cura; P. M. A. BROUS-

SONET,

SONET, M. D., prof. veterinar. Parisinus; IO. SIBTHORP, M. D., prof. botanic. Oxoniensis; BLAS. MERREM, prof. Physices et mathemat. Duisburgensis.

Eodem anno H. A. WRISBERG, prof. anat. Götting. Regi magnae Brit. consiliarii aulici titulo ornatus est.

G. FR. HILDEBRANDT, M. D., quem Göttinga doctorem hucusque habuit, Brunsuicum arcessitus est, vt ibi Anatomen doceat.

Quem Polonia iam possidet, GE. FORSTER, Halae Saxonum ab ordine medicorum die 21. Sept. tulit doctoris medicinae dignitatem atque iura, cum ordini exhibuisset dissertationem de plantis esculentis insularum Oceani australis.

Mortui sunt:

Cl. IUVET, M. D. Consiliarius medicus, aquarum Borboniensium soteriarum director, Collegii medici Nanceiani aliarumque societatum litterariarum socius.

Die 8. Nou. *Brunswici* FR. H. BRÜCKMANN, M. D., filius illius BRÜCKMANNI, qui duci Brunswicensi a corporis cura est, natus 27 annos.

Die 8. Decembr. *Brunswici* IO. PHIL. DU ROI, medicus aulicus, 45 annos natus

Mediolani die 21. Decembr. IO. BORSIERI, professor Ticinensis.

Anno 1785 exeunte *Vpsaliae* I. G. WALLERIUS, 77 annos natus.

Cl. VICQ D'AZYR, propediem in folio maiori editurus est *Traité d'anatomie et de Physiologie*, Parisiis apud *Didotum Seniorem*. Cura atque studium Auctoris illud opus omnibus numeris absolutum atque

atque perfectiſſimum pollicetur. Accuratam corporis humani deſcriptionem ſuppeditabit Auctor Cl. et tabulas niditiſſime aeri inciſas a Cl. BRICEAU, qui apparatum anatomicum ſcholae veterinariae delineare conſtitutus eſt, et ſecundum naturam omnia corporis humani organa aeque ac animalium repraeſentabit, quibus explicationes perſpicuae ac ſuccinctae adiicientur, et tandem mechaniſmi et functionum omnium organorum explicatio addetur. Tabulae aeri inciſae prodibunt in quaternionibus ſex, cum breuibus dilucidisque explicationibus. Deſcriptio vero organorum his tabulis inſeruiens, et disquiſitio functionum eorumdem ſeorſim prodibunt, et vnaquaeque collectio conſtabit duodecim libris Gallicis. Quilibet ſuum poteſt profiteri nomen, ſi lubeat hoc opus egregium ſibi comparare, apud Dr. BRICEAU, et Librarios *Didotum* Seniorem, *Barois* Iuniorem, *Auguſtins* et *Chereau*, mercatores Lutetiis Pariſiorum. Illud ipſum opus approbante Academia regia ſcientiarum et ſocietate regia medica cum priuilegio typis deſcribetur, et primus faſciculus calendis Nouembris 1785. prodiiſſe dicitur.

XV.

Continuatio Indicis librorum phyſico-medicorum, qui anno 1781 prodierunt.

Anweiſung zur Bienenzucht für alle Gegenden von I. L. CHRIST. *Frankf.* 8.

EIUSD. *Unterricht v. d. Landwirthſchaft und Verbeſſerung des Feldbaues. Frankf.* 8.

A Treatiſe on the Gonorrhoea, By P. CLARE. London. 12.

De-

Deliciae Cobresianae, I. PR. COBRES *Büchersammlung zur Naturgeschichte.* I. 2. *Theil. Augsburg.* 8.

Mémoire sur le Regime végétal des gens de mer. Ouvrage Posthume de feu Mr. de Courcelles — publié par le Chev. DE LA COUDRAYE. Nantes. 8.

Account of the prisons and hospitals in Russia, Sweden and Denmark, by W. COXE. London. 8.

Die neusten Entdeckungen in der Chemie, gesammelt von D. L. CRELL. I*ter Thl. Leipz.* 8.

Chemisches Iournal, entworfen von Dr. L. CRELL. *VI. Theil. Lemgo,* 8.

Bibliotheca chirurgica, in qua res omnes ad chirurgiam pertinentes ordine alphabetico, ipsi vero scriptores, quotquot ad annum vsque MDCCLXXIX. innotuerunt ad singulas materias, ordine chronologico exhibentur, adiecto ad libri calcem auctorum indice studio et opera STEPHANI HIERONYMI DE VIGILIIS VON CREUZENFELD. Vindobonae. Vol. I et II. 4.

AX. FR. V. CRONSTEDT *Mineralgeschichte über das Westmanländische und Dalekarlische Erzgebirge, auf Beobachtungen und Untersuchungen gegründet, nach dessen Handschrift aus dem Schwedischen übersezt von I. G. Georgi, zum Druck befördert von D. I. C. D. Schreber, mit einer Kupferpl. Nürnberg.* 8.

PH. A. CUNTZ *Nachricht von den Wirkungen und dem Gebrauche des Dorf-Geismarischen Gesundbrunnens. Cassel.* 8.

Dictionnaire des merveilles de la nature; par M. A. I. S. D. 2 Vol. in 8. à Paris.

Anémométre proposé aux amateurs de météorologie — — — par Ch. DE DALBERG. Erfurt. 4.

A brief

A brief Hiſtory of the late Expedition againſt Fort San Iuan, ſo far as it relates to the Diſeaſes of the Troops; together with ſome Obſervations on Climate, Infection and Contagion; and ſeveral of the Endemial Complaints of the Weſt Indies. By THOMAS DANCER M. D. London. 4.

Analyſe de l'eau minérale d'une fontaine ſituée rue de Carmer à Saint-Pol en Artois faite par L. I. DECROIX, Boudin. 8.

Ragionamento fiſico chirurgico ſopra l'effetto della Muſica nelle mallattie nervoſe da LUIGI DESBOUET. Livorno. 8.

Traité des Eaux minérales de Chateldon, de celles de Vichy et de Hauterive en Bourbonnois etc. Par M. DESBREST — — A Moulins et à Paris. 12.

Reflexions ſur la ſection de la ſymphyſe des os pubis, ſuivies d'obſervations ſur l'emploi de l'alcali volatil' dans le traitement des maladies véneriennes; par M. DESGRANGES. à Lyon. 8.

I. L. F. DIEZ progr. de irritabilitate quaedam. Gieſſ. 4.

Tracts on Inoculation, written and publiſhed at St. Petersburg in the year 1768, by command of her Imperial Majeſty, the Empreſs of all the Ruſſias: with additional obſervations on Epidemic Smallpox, on the Nature of that Diſeaſe, and on the different Succeſs of the various Modes of Inoculation. By the Hon. Baron T. DIMSDALE. London. 8.

MATTH. DOBSON *Abh. über die mediciniſchen Kräfte der fixen Luft. a. d. Engl. Leipz.* 8.

DOMINICETTI Medical Anecdotes of the laſt thirty years, illuſtrated with Medical Truths. London. 8.

Mé-

Mémoire ſur les ſymptômes et le traitement de la maladie vénerienne dans les enfans nouveau-nés. Par M. DOUBLET. à Paris. 12.

Du déplacement des Mers. Par M. DUCARLA. Geneve et Paris. 8.

DUCASSE Traité de Vapeurs. Sens, 12.

Medical commentaries. A View of the lateſt Discoveries in Medecine and Medical Philoſophy. By ANDREW DUNCAN. For the Year 1780. London. 8.

DUNCAN Heads of Lectures on the Theory and Practice of Medicine, the ſecond édition. Edinburgh and London. 12.

Obſervations ſur la rage; par M. DUPPERRIN. à Bourges. 4.

DÜWERGE *Abh. über die Mittel, die Gegenſtöße in menſchlichen Körper zu entdecken und ihre Folgen zu verhüten, aus den Fr. von* K. G. MORIZ. *Leipzig.* 8.

Beyträge zur Naturgeſch. der kleinſten Waſſerthiere in den Gewäſſern in und um Danzig, von I. C. EICHHORN, *mit* 8 *K. Berlin und Stettin.* 4.

An Account of the Nature and Medicinal Virtus of the principal Mineral-Waters of Great Britain and Ireland, and of thoſe moſt in repute on the Continent. By I. ELLIOT, M. D. London. 8.

The Medical Pocket-Book, by the ſame. London. 12.

Abhandlung über die Bruſtbräune von C. F. ELSNER. *Erſter Verſuch. Königsberg.* 8.

Specimina medica. Auctore CAR. CHR. ENGEL, M. D. accedit Sylloge Epiſtolarum P. G. WERLHOFII ſelectiora quaedam conſilia continentium. Berol. 8.

Labo-

Laboratorium chymicum. Auct. GUSTAV AB ENGESTRÖM. Holmiae. Tom. I. (vid com. nostr. dec. III. Suppl. p. 720.)

ESPERS *europäischer Schmetterlinge IVtes Heft. Erlangen.* 4.

De varietatibus specierum in naturae productis disquisitio philosophica. Sect. I. Auct. EUG. IO. CHPH. ESPER. Erlang. 4.

I. FABRICIUS *Betrachtungen über die allgemeinen Einrichtungen in der Natur. Hamburg.* 8.

EIUSD. species insectorum exhibentes eorum differentias specificas, synonyma auctorum, loca natalia, metamorphosin, adiectis obseruationibus, descriptionibus. Tom. I. Hamburg et Kilon. 8.

Remarks on the Influence of Climate, Situation, Nature of Country, Population, Nature of Food, and Way of Life, on the Disposition and Temper, Manner and Behaviour, Intellects, Laws and Customs, Form of Government, and Religion, of Mankind. By W. FALCONER, M. D. London. 4.

Verzeichniß des vom sel. Doctor und Kreisphysico FELDMANN *zu Neuruppin nachgelassenen Naturaliencabinets. Berlin.* 8.

G. F. FELLER Ep. de enematibus atque noua fumum tabaci inflandi methodo. Lips. 4.

I. H. FISCHER diss. inaug. de cerebri eiusque membranarum inflammatione et suppuratione occulta. Götting. 4.

Traité sur le Vénin de la Vipere, sur les Poisons américains, sur le Laurier cerise, et sur quelques autres Poisons Végétaux, avec des Observations sur la Structure primitive du corps animal, etc. par Mr. FELIX FONTANA. Voll. II. 4.

Von Verbesserung der Lohgärberei, v. IOH. REINHOLD FORSTER. *Nebst der Uebersetzung einer Vor-*

einer Vorschrift Leder lohgar zu machen, nach einer neuen Art. Halle. 8.

GEORG FORSTERS *strödde Underrättelser om Capitaine* COOKS *sista Resa och olyckeliga död i Söderhafwet* ANDREAS SPARRMAN. *Stockholm.* 8.

Indische Zoologie oder systematische Beschreibungen seltener und unbekannter Thiere aus Indien mit 15 *illuminirten Kupfertafeln. Nebst einer kurzen vorläufigen Abhandlung über den Umfang von Indien etc. von* I. R. FORSTER. *Halle. Fol.*

Beyträge zur Völker- und Länderkunde, herausgeg. von I. R. FORSTER *und* M. C. SPRENGEL. *Erster Th. Leipzig.* 8.

The principles and practice of Midwifery. By EDWARD FOSTER. M. D. completed and corrected by IAMES SIMS. M. D. London. 8.

A Complete Collection of the Medical and Philosophical Works of I. FOTHERGILL. with an Account of his Life; and occasional Notes; by I. ELLIOT. London. 8.

Leçons élémentaires d'Histoire Naturelle et de Chymie, par M. DE FOURCROY. 2 voll. Paris 8.

Observations sur la nature les causes et le traitement de la fievre lente ou hectique, Par M. FOURNIER. à Dijon. 8.

An Addreſs to the Nobility and Gentry of both Sexes; on the great and good Effects of the Universal Medicine of the ancient Magi; being the grand and inviolable Secret of Masonry. By S. FREEMAN, M. D. London. 8.

G. F. C. FUCHSII commentatio de dracunculo Persarum siue vena Medinensi Arabum. Ienae. 4. *(vid. com. nostr. dec. III. suppl. 4. p. 661.)*

Neues Magazin für die Liebhaber der Entomologie, v. I. C. FÜESSLY. I *Heft. Zürich.* 8.

Archiv der Insektengeschichte, *von* I. C. FÜESSLY. I *Heft. Zürich.* 4.

The young Gardener's best Companion etc. etc. By S. FULLMER. London. 12.

Theoria Magnetis, explicauit M. GABLER — cum I. tab. aen. Ingolst. 8.

Catechisme sur les morts apparentes, dites asphyxies, ou Instruction sur les manieres de combattre les differentes especes de morts apparentes, par demandes et par réponses, fondée sur l'experience, et mise à la portée du peuple; imprimé et publié par ordre du gouvernement. Par M. DE GARDANNE. à Paris. 12.

G. M. GATTENHOF. diss. inaug. Inflammationis therapia, resp. A. I. VARNHAGEN. Heidelberg. 4. (*vid. comm. n. Vol. XXV. p.* 683.)

C. W. I. GATTERERS *Abhandl. vom Nutzen und Schaden der Thiere, nebst den vornehmsten Arten, dieselben zu fangen und die schädlichen zu vermindern*, I *B. von den Säugthieren. Leipz.* 8.

Some Observations on the present Epidemic Dysentery. By FRANCIS GEACH — — Lond. 8.

I. C. GEHLER Progr. quatenus aër in pulmones haustus vitam alat disquirens. Lips. 4.

Eiusd. Progr. de ruptura perinaei in partu cauenda. Ib. 4.

Eiusd. progr. de variis aërem corruptum emendandi mediis. ib. 4.

Voyage dans les mers de l'Inde, fait par ordre du Roi à l'occasion du Passage de Venus sur le disque du Soleil — — par M. LE GENTIL — Tome 2. Paris. 4. avec fig.

C. A. GERHARD *Versuch einer Geschichte des Mineralreichs.* I *Th. mit* 10 *K. Berlin.* 8.

L. A. TH. GIESEKE diss. Animaduersiones in genus et species haemorrhagiarum secundum Systema

Cl. Vi-

Cl. Virorum BOISSIER, SAGAR, et CULLEN. Götting. 4.

Agri Romani hiſtoria naturalis tres in partes diuiſa ſiue methodica ſynopſis naturalium rerum in agro Romano exiſtentium a PHIL. ALOYS. GILIJ concinnata. P. I. Regn. animale. T. 1. Ornithologia, in qua de priore auium claſſe. Romae. 4. cum tabb. aen.

Saggio di Storia Americana, o ſia Storia naturale, civile e ſacra de' regni e delle provincie Spagnuole di Terra - ferma nell' America meridionale, deſcritta dall Abate FILIPPO SALVADORE GILIJ. Tomo 2. Roma. 8.

Hiſtoire naturelle de la france méridionale, par M. l'Abbé GIRAUD-SOULAVIE. Tomes IV. à Paris. 8.

Beyträge zur Naturgeſch. und Bergpoliceywiſſenſchaft in 4 Abhandlungen von F. G. GLAESER. *Leipzig.* 8.

D. I. G. GLEDITSCH'S *Einleitung in die Wiſſenſchaft der rohen und einfachen Arzneymittel nach phyſikaliſch - chemiſchen und mediciniſch - praktiſchen Gründen. 2ten Theils 2ter Abſchnitt. Berlin und Leipzig.* 8.

Des Hrn. Baron von GLEICHEN *genannt Rußworm Abhandlung vom Sonnenmikroſkop, etc. Nürnberg.* 4.

I. F. GMELIN *Einleit. in die Pharmacie. Nürnb.* 8.

D. CHR. GOTTWALDTS *phyſikaliſch - anatomiſche Bemerkungen über die Schildkröten, aus dem Latein. überſ., mit* 10 *Kupfert. Nürnb.* 4.

GOULARD'S *Sammlung merkwürdiger Fälle, welche in die Anatomie, Pharmaceutik, Naturgeſchichte u. ſ. f. einſchlagen. Nebſt einigen geheimen Nachrichten der berühmteſten Aerzte. A. d. Franz. überſ.*

überſ. Erſter und zweyter Theil. Frankfurt und Leipz. 8.

Some obſervations on the Origin and Progreſs of the Atrabilious Conſtitution and Gout. By W. GRANT. London. 8.

Diätetiſches Wochenblatt für alle Stände von D. GRAUMANN. I *Theil. Roſtock.* 8.

C. G. GREDING Epiſtola de primis variolarum initiis earumque contagione virulenta. Lipſ. 4.

Vermiſchte medicin. und chirurg. Schriften von Lic. I. E. GREDING, *Altenburg.* 8. (vid. com. noſtr. Vol. XXV. p. 24.)

Zoophylacium Gronouianum, exhibens animalia quadrupeda, amphibia, piſces, inſecta, vermes, molluſca, teſtacea et zoophyta, quae in muſeo ſuo adſeruauit, examini ſubiecit, ſyſtematice diſpoſuit atque deſcripſit L. TH. GRONOVIUS Faſciculus 3. Lugd. Bat. fol. (MEUSCHENIUS indicem congeſſit)

T. GRUBERS *Briefe hydrographiſchen und phyſikal. Innhalts aus Krain an I. Edl. von Born. Wien.* 8.

GRÜNER diſſ. inaug. ſiſtens hiſtoriam oſteoſteatomatis maxillae feliciter curati. Ienae. 4.

Eiusd. diſſ., de febre puerperarum reſp. G. F. C. FUCHS. Ienae. 4.

Eiusd. diſſ. inaug. de vſu acidorum et ſaponis Hiſpanici in febribus acutis, praeſertim inflammatoriis, reſp. *Krüger.* ib. 4.

Eiusd. diſſ., de Anthropophago Bercano Sectio prior hiſtorica, reſp. *Iacobi.* ib. 4.

Färbe - und Blaichbuch, zu mehrerm Unterricht, Nutzen und Gebrauch für Fabrikanten und Färber 3ter und letzter Band. Ulm. 8. (Auctor eſt IEREMIAS ELIAS GÜLICH.)

Atlas

Atlas minéralogique de la France, entrepris par ordre du roi par M. GUETTARD et MONNET. Prémiere partie. à Paris. fol.

Cerebri neruorumque historia corporis humani anatome repetita Auct. D. I. G. HAASIO — Lipſ. 8. *(vid. c. n. Vol. XXV. p. 238.)*

C. CHR. HAASE diſſ. inaug. ſiſtens cauſas difficilis deglutitionis. Götting. 4.

I. C. HAKEN diſſ. inaugur. de febre ſcarlatina. Göttingae. 4.

ALBRECHT VON HALLER'S *Grundriß der Phyſiologie für Vorleſungen. Nach der vierten Lateiniſchen, mit den Verbeſſ. und Zuſ. des Hrn. Prof.* WRISBERG *vermehrten Ausgabe aufs neue überſ. u. mit Anm. und einem dergl. Verzeichniſſe verſehen von D.* K. F. UDEN. *Zween Theile. Berlin.* 8.

EIUSD. *Beyträge zu Beförderung der Geſchichte und Heilung der Krankheiten. Aus deſſen Sammlung praktiſcher Streitſchriften in einen vollſtändigen Auszug gebracht und mit Anmerkungen verſehen von D.* L. CRELL. *Erſter Band. Berlin und Stettin.* 8.

A Treatiſe of Midwifery etc. By A. HAMILTON — London. 8.

Oeuvres complettes de Mr. le Chev. HAMILTON etc. commentées par Mr. l'Abbé GIRAUD SOULAVIE. Paris. 8.

A Philoſophical and Experimental Enquiry into the firſt and general Principles of Animal and Vegetable Life: likewiſe into Atmoſpherical Air, etc With a Refutation of Dr. Prieſtley's Doctrine of Air: Proving, by Experiment, that the Breathing of Animals, Putrefaction, etc. do not phlogiſticate, but dephlogiſticate the Air; and that the office of that eſſential Organ, the Lungs, is not to diſcharge Phlogiſton to the Air,

but to receive it from the Air. By R. HARRINGTON — London. 8.

J. I. HARTMANN diſſ. de Gangraena. Erfurt. 4.

C. A. HARTWIG commentatio de chemiae ad medicinam faciendam neceſſitate. Lipſ. 4.

Diſſertatio med. de anthropophago Bercano. Auctor FR. G. A. I. DE HATZFELD, M. D. Ienae. 4.

I. ST. HAUSMANNS — — *Anzeige ſeiner zu haltenden Vorleſungen von Michaelis* 1781 *bis* 1782. *nebſt einer kurzen Beurtheilung der hawkinsſchen Methode, den Blaſenſtein zu operiren. Braunſchweig.* 8.

An Addreſs to the King and Parliament of Great Britain, on the important Subject of preſerving the Lives of its Inhabitants, by Means which, with the Sanction and Aſſiſtance of the Legiſlature, would be rendered ſimple, clear, and efficacious to the People at large. With an Appendix, in which is inſerted a Letter from Dr. Lettſom, to the Author. By W. HAWES, M. D. — — To which are ſubjoined, Hints for improving the Art of reſtoring ſuſpended Animation: and alſo for adminiſtering dephlogiſticated Air in certain Diſeaſes, and particularly in the preſent Epidemic — termed Influenza. Propoſed (in a Letter to Dr. HAWES) by A. FOTHERGILL, M. D. London. 8.

An Account of a Method of preſerving Water at Sea from Putrefaction, etc. By TH. HENRY. London. 8.

J. C. G. HENZE *Entwurf eines Verzeichniſſes veterinariſcher Bücher, und einzelner Abhandlungen, die dahin gehören. Göttingen und Stendal.* 8.

Beſchreibung des Silberſchmelzproceſſes zu Neuſohl in Ungarn mit Beylagen, zum Behufe der Anfänger und

und Reisenden, herausgeg. von B. F. HERMANN. *Wien.* 8.

B. F. HERMANNS *Reisen durch Oesterreich, Steyermark, Kärnthen, Krain, Italien, Tirol, Salzburg und Baiern im I.* 1780. *in Briefen an den Hrn. Hofr. v. S. in M. Wien.* 8. 1*tes und* 2*tes Bändchen.*

HIPPOKRATES *Werke. Aus dem Griech. übers., und mit Erläuterungen von D.* I. FR. K. GRIMM, 1 *Band. Altenburg.* 8.

An affectionate Tribute to the Memory of the late Dr. I. FOTHERGILL. By W. HIRD, M. D. London. 4.

Gartenkalender auf 1782, *herausgegeben von* C. C. L. HIRSCHFELD. *Kiel und Dessau.* 8.

Clinical Experiments histories and dissections. By FRANCIS HOME. Lond. 8.

FRANZ HOME *Clinische Versuche, Krankengeschichte und Leichenerëffnungen. Leipz.* 8*maj.*

An Essay on Fire. To which is annexed an Appendix: by C. R. HOPSON, M. D. Lond. 8.

HOUSTOUN vid. supra p. 548. *Reliquiae* etc.

Neue leichte und sichre Heilungsart des Steins, Scorbuts, Podagra, u. s. w. und Vernichtung der im menschlichen Körper entstehenden Würmer, von N. HULME, *a. d. Engl. ins Lateinis. übers. von* I. INGENHOUSZ, *nunmehro ins deutsche übers. von* I. LIPPERT. *Wien.* 8.

Naturgeschichte des Niederdeutschlands etc. von I. W. K. A. *Freiherrn* VON HÜBSCH. 1 *Theil mit* 7 *ausgem. K. Nürnberg.* 4.

HUNGERBYHLER de oleo ricini medicamento purgante et anthelmintico praestantissimo, cum icone. Friburg. 8.

A Treatise on Sympathy. By SEGUIN HENRY JACKSON, M. D. London. 8.

J. K. G. IACOBSONS *technologisches Wörterbuch. 1ster Theil. Berlin.* 4.

N. I. IACQUIN selectarum stirpium americanarum historia. T. I. II. Viennae. fol. max.

N. I. IACQUIN Miscellanea austriaca ad botanicam, chemiam et historiam naturalem spectantia. Vol. 2. Viennae. 4. (*Vol. I. vid. comm. nostr. Vol. XXIII. p.* 241.)

Icones plantarum rariorum, editae a N. I. IACQUIN. Vindob. fol.

Voyages metallurgiques par M. G. IARS. à Paris. 8. T. II. av. fig.

Physiological Disquisitions or discourses on the natural philosophy of the elements. By WILLIAM IONES. London. 4.

An Inquiry into the State of Medicine, on the Principles of Inductive Philosophy. With an Appendix; containing Practical Cases and Observations. By ROBERT IONES, M. D. London and Edinburgh. 8.

EYLES IRWIN *Esq. Begebenheiten einer Reise auf dem rothen Meer, auf der arabischen und ägyptischen Küste, ingl. durch die thebaische Wüste. Mit Landcharten und Kupfern. Aus dem Engl. übers. Leipzig.* 8.

Versuch eines Lehrbuchs der Forstwirthschaft. Zum Gebrauche der Vorlesungen auf der Kameral hohen Schule zu Lautern. Von IOHANN HEINRICH IUNG. *Mannheim und Lautern.* 8.

Institutionum medicinae practicae, quas auditoribus suis praelegebat IO. BAPT. BURSERIUS DE KANILFELD, Vol. I. de febribus. Praemitt. comment. de inflammatione. Mediol. 4.

KEMME, diss. inaug. de notione gangraenae et sphaceli, resp. F. W. L. M. GROSCHOPP. Halae. 4.

J. S. KERNERS *Handlungsprodukte aus dem Pflanzenreich. Erſtes Heft. Stutgart. fol.*

N. A. I. KIRCHHOFS *Beſchreibung einer Zurüſtung, welche die anziehende Kraft der Erde gegen die Gewitterwolke, und die Nützlichkeit der Blitzableiter ſinnlich beweiſt. Hamburg und Leipz.* 8.

Mineralog. Briefwechſel und andere Aufſätze für Freunde der Bergwerkswiſſenſchaften, herausgegeben von P. E. KLIPSTEIN. 2. *B.* 1. *Heft. Gießen.*

KLIPSTEIN *mineralogiſche Briefe. Gieſſen.* 4tes *St.*

Oſteologie oder Beſchreibung der Knochen des menſchl. Körpers, zum Gebrauch der ſich in der Zergliederungskunſt übenden, von C. E. A. KNACKSTEDT. *Braunſchweig.* 8.

Beiträge zur Inſektengeſchichte von A. W. KNOCH. *Erſtes Stück. Leipzig.* 8.

O. H. KNORRE diſſ. inaug. de prognoſi in hydrope. Göttingae. 4.

B. G. KNOTHE diſſ. inaug. Sylloge obſeruationum quarundam chirurgicomedicarum. Lipſ. 4.

I. C. F. KOEPPE diſſ. inaug. de pelui foeminea metienda. Lipſ. 4.

Vorleſung über die Experimental-Phyſick entworfen von CHRIST. GOTTL. KRAZENSTEIN. *Vierte Auflage. Kopenhag.* 8.

Mediciniſche Beobachtungen. Erſtes Heft. (*von D.* F. C. KREBS). *Quedlinburg.* 8.

Beſchreibung einer Rindviehkrankheit und der geringen Kenntniß auf dem Lande; gezeichnet von TH. A. G. KRÜGER. *Eiſenach.* 8.

Oekonomiſche Encyklopädie etc. von D. I. G. KRÜNITZ. 22 *und* 23 *Theil. Berlin.* 8.

WENZEL TRNKA VON KRZOWITZ *Geſchichte der Wechſelfieber. Aus dem Lat. überſ. Erſter Band. Von den Wechſelfiebern überhaupt. Helmſtädt.* 8.

C. G. KÜHN diff. Specimen I. de philofophis ante Hippocratem medicinae cultoribus, ad Celfi praef. Lipf. 4.

L'Art de feigner les Pieds etc. par M. LAFOREST. Paris et Verfailles. 12.

I. N. *Edlen* VON LAICHARTING *Verzeichniß und Befchreibung der Tyroler Infekten. Erfter Theil, käferartige Infekten. Erfter Band. Zürch.* 8.

I. A. LAMMERSDORFF diff. inaug. Hiftoria de filicum fructificatione. Göttingae. 4.

*D*iffertation fur les avantages de l'allaitement des enfans par leurs meres; ouvrage qui a été couronné par la faculté de médecine de Paris, dans fa féance publique le 9 Decembre 1779. Par M. LANDOIS. à Geneve; et fe trouve à Paris, in 8.

D. CHR. A. LANGGUTH Progr. de cura, qua respubl. profequi debeat rem obftetriciam. Sect. I. Viteberg. 4.

I. W. LANGSDORF — *Ausführlichere Abhandl. von Anlegung, Verbefferung und zweckmäffiger Einrichtung der Salzwerke* —— *2 Theile. Mit* 10 *K. Gieffen.* 4.

PHIL. PICOT DE LAPEIROUSE de nouis quibusdam orthoceratitum et oftracitum fpeciebus differtat. figuris aeneis illuftrat. f. Defcription de plufieurs nouvelles efpéces d'orthoceratites et d'oftracites, lat. et gall. Erlang. fol.

A General Synopfis of Birds. By I. LATHAM. London. 4.

Die Elektricität aus medizinifchen Gefichtspunkten betrachtet. Eine von der Akademie zu Lyon gekrönte Preisfchrift des Abt BERTOLON DE ST. LAZARE. *A. d. Franzöf. überf. von* F. A. WEBER. *Nebft einem Anhang vom Gewitter und Gewitter-Ableiter. Bern.* 8.

I. G.

I. G. LEONHARDI Progr. Aërologiae physico-chemicae recentioris primae lineae. Lipf. 4.

Obfervatt. Medicinam, Chirurgiam et Artem obftetriciam fpectantium Decas I. Auctore C. N. LEPPENTIN. Hamburg. 8.

I. K. LESSEK *kluger und vorfichtiger Förfter. Augsburg.* 8,

I. N. A. LEUTHNERS *praktifche Paftoral-Arzneykunde. Nürnberg.* 8.

H. P. LEVELING *anat. Erkl. der Original-Figuren von* A. VESAL., *fammt einer Anwendung der Winslowifchen Zergliederungslehre, in 7 Büchern. Ingolftadt. fol.*

Obfervations fur l'allaitement des enfans, dans lefquelles on indique plufieurs précautions également intereffantes pour la mère et pour les enfans, foit pendant, foit après l'allaitement; précautions au moyen defquelles on évitera un grand nombre d'inconvéniens auxquels on s'expofe, fi on les néglige. Par M. LEVRET, à Paris. 8.

Magazin für das Neuefte aus der Phyfik und Naturgefchichte, herausgegeben von LICHTENBERG. *1 B. 1ftes und 2tes St. Gotha.* 8.

Verhandeling over de Slangen en Adders, die in het Landfchap Drenthe gevonden worden door Mr. VAN LIER. Amfterd. Gröning. 4.

I. D. LINDENBERG obferuatio de-partu laboriofo. Gieff. 4.

Des Ritters CARL VON LINNE' *Lehrbuch über das Naturfyftem, fo weit es das Thierreich angeht, in einem vollftändigen Auszuge der Müllerifchen Ausgabe, mit 20 K. Nürnberg.* 8.

Caroli A LINNE' — diff. Methodus mufcorum illuftrata. Upfal. 4.

A Sy-

A Syſtem of Vegetables, translated from the thirteenth Edition of the Syſtema Vegetabilium of the late Profeſſor LINNEUS, publiſhed by Dr. MURRAY, and from the Supplementum Plantarum of the preſent Prof. LINNEUS. By a Botanical Society. London. 8.

CAROLI A LINNÉ termini botanici claſſium methodi ſexualis generumque plantarum characteres compendioſi: recudi curauit primos cum ſuis definitionibus interpretatione Germanica donatos P. D. GIESEKE. Hamburgi. 8.

LODER Progr Nonnullae arteriarum varietates. IENAE. 4.

Eiusd. Progr. III. de vaginae vteri procidentia. Ienae. 4.

De la Pulmonie, de ſes ſymptômes, de ſes cauſes, de ſes différences, et de ſes curations; par M. IEANNET DE LONGROIS. Paris. 12.

Eſſai ſur les alimens, pour ſervir de Commentaire aux Livres diététiques D'HIPPOCRATE. Nouv. Ed. corrigée et augmentée. 2 Vols. Paris. 12. (Par M. LORRY. (*vid. c. n. Vol. XXVI, p.* 139).

Phyſikal. und moral. Briefe über die Geſchichte der Erde und des Menſchen, von I. A. DE LÜC. *Erſter B. Aus dem Franz. mit einiger Abkürzung überſ. Leipzig.* 8.

Anleit. zur Erziehung und Wartung aller in Teutſchland in freier Luft zuziehenden Obſt und Fruchtbäume und Fruchtſträucher, von LUEDER. *Lübeck.* 8.

I. A. LUGT diſſ. inaug. de temperamentis. Göttingae. 4.

LUTHER, diſp. ſiſtens theſes quasdam ex partibus quinque medicinae medico ſcitu neceſſariis, reſp. I. I. HARTMANN. Erfurt. 4.

Voll-

Vollständige und auf Erfahrung gegründete Anweisung, die Thermometer zu verfertigen nebst einer Kupferplatte, von I. I. LUZ. *Nürnb. gr.* 8.

Experiments and Obſervations made with a View to point out the Errors of the preſent received Theory of Electricity, and which tend in their Progreſs to eſtabliſh a new Syſtem, on Principles more conformable to the ſimple Operations of Nature. By I. LYON. London. 4.

Farther Proofs that Glaſs is permeable by the Electric Effluvia, and that the Electric Particles are poſſeſſed of a Polar Virtue etc. etc. By the ſame. London. 4.

Sigl. MACQUER Elementi di Chimica Teorica e pratica, Traduzione dal franceſe. Venezia. 8.

P. I. MACQUER *chymiſches Wörterbuch, oder allgemeine Begriffe der Chymie nach alphabetiſcher Ordnung, aus dem Franzöſ. nach der zweyten Ausgabe überſ. und mit Anmerk. und Zuſätzen vermehrt von D.* I. G. LEONHARDI. 1 *Th.* 2 *Th.* 3 *Th. Leipzig.* 8. (vid. c. n. Vol. XXVII. p. 292).

D. FRANZ IOS. MAERTERS *Verzeichniß der Oeſterreichſchen Bäume, Stauden und Buſchgewächſe, mit kurzgefaßten Anmerkungen aus der Natur- und ökonomiſchen Geſchichte derſelben. Wien.* 8.

Saggi ſopra l'Attività della Macchina elettrica coſtrutta da F. MAGIOTTO etc. ed alcuni Rifleſſi intorno l'elettrico fluido. in Venezia. 8.

Principles of Electricity by CHARLES VISCOUNT MAHON. London. 4.

Diſſertationes phyſicae, quas elucubratus eſt P. MAKO — Budae. 8. cum 5. tabb. aen.

Eloge de M. MARET, maitre en chirurgie à Dijon etc.; par M. MARET. lu dans la ſéance publique du 17 Décembre 1780. à Dijon. 8.

Phy-

Physique du monde, dediée au Roi, par Mr. le Bar. DE MARIVETZ et par Mr. GOUSSIER. T. 2. à Paris. 4.

Institutiones neurologicae. — Editio altera, latine reddita, Auctore ROLANDO MARTIN — Sectio prior, et secunda. Stockh. et Lipf. 8. (*vid. c. n. dec. III. Suppl.* 4. *p.* 650.)

I. F. MARTINET, *Catechismus der Natur, übersetzt von Prof.* EBERT 4*ter Th. Leipzig.* 8.

Observations médico - chymiques sur le Cancer, par M. MARTINET. à Paris. 8.

La Richesses des Vignobles etc. etc. Par M. MAUPIN. à Paris. 8.

BL. MERREM Disp. de animalibus scythicis apud PLINIUM. Götting. 4.

Vermischte Abhandl. aus der Thiergeschichte, von BLAS. MERREM. *Göttingen.* 4. (vid. com. nostr. Vol. XXV. p. 100.)

Précis historique des faits rélatifs au Magnetisme animal jusque en Avril 1781. par M. MESMER. traduit de l'Allemand. à Londres. 8. (de Germanico libro vid. c. n. Vol. XXVI. p. 668.)

Werden die Leidenschaften und Neigungen einer Säugenden durch die Milch dem Kinde mitgetheilt? von D. F. A. MEYER. *Hamburg.* 8.

Dissertatio medica inaugural. de mirabili, quae caput inter et partes generationi dicatas intercedit, sympathia. Auctore IANO PETERSEN MICHELL, Lugd. Bat. 4.

An Enquiry into the cause of Motion; or, a general Theory of Physic, grounded on the primary Qualities of Matter. Illustrated with Copperplates. By S. MILLER. London. 4.

CONR. MÖNCH *Bemerkungen über einige einfache und zusammengesetzte Arzneymittel. Frankfurt und Leipz.* 8. (vid. c. n. Vol. XXV. p. 405.)

Mémoi-

Mémoires concernant diverſes queſtions d'aſtronomie et de phyſique, lus et communiqués à l' acad. r. d. ſcienc. etc. Par M. LE MONNIER. à Paris. 4.

The Works of Alexander MONRO M. D. late Profeſſor of Medicine and Anatomy, publiſhed by his ſon, ALEXANDER MONRO — Edinburgh. 4.

An Examination of Dr. CRAWFORD's Theory of Heat and Combuſtion: by WILLIAM MORGAN. London. 8.

Obſervations on the Dyſentery of the Weſt Indies; with a new and ſucceſsful Manner of treating it. By B. MOSELEY — London. 8.

An Eſſay on the Management and Nurſing of Children, in the earlier Periods of Infancy: and on the Treatment and Rule of Conduct requiſite for the Mother during Pregnancy and Lying-in. Including the Diſeaſes to which the Mother and Child are liable; with the Methods of curing, and particularly of preventing many of thoſe Diſeaſes. The whole addreſſed, as well to the Medical Faculty, as to the Public at large; and purpoſely adapted to a Female Comprehenſion, in a Manner perfectly conſiſtent with the Delicacy of the Sex. By W. MOSS. London. 8.

Hydrachnae, quas in aquis Daniae paluſtribus detexit, deſcripſit, pingi et tabulis XI aeneis incidi curauit O. F. MÜLLER. Lipſ. 4.

B. F. MÜNCH diſſ. inaug. de Belladonna, efficaci in rabie canina remedio. Götting. 4.

Vindiciae nominum trivialium ſtirpibus a Linneo tributorum. Auct. I. A. MURRAY. Sectio II. Gött. 4.

AD. MURRAY diſſ. In Aneuriſmata femoris Obſervationes. Upſal. 4.

AD.

AD. MURRAY diſſ. de ſpinae dorſi luxationibus Upſal. 4.

EIUSD. diſſ. Deſcriptionis arteriarum corp. hum. in tabulas redactae P. I. Ibid. P. II. Ibid. 4.

Traité theorique et pratique de la Vegetation etc. par MUSTEL. à Paris in 8. 2 Vol.

Hiſtoire naturelle, chymique et médicinale de corps des trois regnes de la nature, ou Abrégé des oeuvres chymiques de M. CASPAR NEUMANN, par feu M. ROUX. Premiere partie de regne minéral. à Paris. 4.

A ſhort Enquiry into the Merit of Solvents, ſo far as it may be neceſſary to compare them with the Operation of Lithotomy. By IERE WHITAKER NEWMAN. London. 8.

D. E. A. NICOLAI *Fortſetzung der Pathologie, oder Wiſſenſchaft von Krankheiten. Erſter Band. Halle.* 8. (vid. c. n. dec. III. Suppl. I. p. 22.)

K. W. NOSE *über die Zuläſſigkeit der Ausführungen, beſonders in hitzigen Krankheiten. Augsburg.* 4. (vid. c. n. dec. III. Suppl. 4. p. 667.)

D. ANDR. NUNN diſſ. de variolarum periculo. Erfurt. 4.

Eiusd. diſſ. de abortu. ibid. 4.

I. M. OESTERREICHER analyſis aquarum Budenſium, praemiſſa methodo Cl. Prof. WINTERL. Budae. 8. (vid. c. n. Vol. XXV. p. 438.)

Oſſervazioni fiſico-pratiche ſopra alcuni animali domeſtici villerecci — dal IOSEPHO ORUS. Padova. 4.

Enumeratio plantarum, quae in horto viri ill. Dni. Procopii A DEMIDOF — Moſcuae vigent; recenſente P. S. PALLAS. Petropoli. 8.

Eſſai ſur la Minéralogie des Monts Pyrénées, par M. l'Abbé PALASSO. Paris. 4. (idem liber, qui ſupra p. 549. indicatus eſt.)

Obſer-

Obſeruationum botanicarum ſpecimen, auctore G. W. F. PANZERO. Norimb. et Lipſ. 8.

Traité de la chataigne par Mr. PARMENTIER. à Paris. 8.

Recherches ſur les vegetaux nourriſſants, qui dans le tems de diſette peuvent remplacer les alimens ordinaires, avec de nouvelles obſeruations ſur les pommes de terre, par le même à Paris. 8.

C. F. PARROT diſſertationis phyſicae de aqua Sectio I. Erlang. 4.

Genera of Birds, by TH. PENNANT. Lond. 4.

Hiſtory of Quadrupeds, by the ſame. 2 Vols. London. 4.

The Iourney to Snowdon, by the ſame. London. 4.

Caſes in Midwifery; with References and Remarks. By W. PERFECT. Vol. I. London. 8.

Caſes of Inſanity, the Epilepſy, Hypochondriacal Affection, Hyſteric Paſſion, and Nervous Diſorders, ſucceſsfully treated. By the ſame. London. 8.

A. L. PFANNENSCHMIDS *Verſuch einer Anleitung zur Miſchung aller Farben aus blau, gelb und roth, nach beyliegendem Triangel, herausgeg. von* E. R. SCHULZ — *Hannover.* 8.

Grundriß der Forſtwiſſenſchaft zum Gebrauche dirigirender Forſt und Kameralbedienten, auch Privatgutbeſitzer. Von dem Verf. des Lehrbegriffs ſämmtl. ökonom. und Kamerahwiſſenſchaften (dem Hrn. VON PFEIFER). *Mannheim.* 8.

I. H. PFINGSTEN diſſ. inaug. Nitri hodierni hiſtoria atque proprietates ſiſtens. Helmſt. 4.

M. VAN PHELSUM *Naturgeſch. der Springwürmer. Herausgegeben von* I. WEISE. *m. K. Gotha.* I *Th.* 8.

PH. I. PIDERITS *Geſchichte eines ſehr merkwürdigen Beinfraßes. Caſſel.* 8.

EIUSD. *Anweiſung, wie man ſich nicht nur vor der jetzt herrſchenden Ruhr verwahren, ſondern auch in Ermangelung eines Arztes ſelbſt heilen kann. Caſſel.* 8.

I. G. PIETSCHENS *näher beſtimmter Unterricht, wie ſich die Podagriſten und mit andern Gicht-Arten Beladene während der Anfälle eigentl. zu verhalten haben, um in kürzerer Zeit des Schmerzes los und für ſonſt gewöhnlich böſen Folgen bewahrt zu werden. Halle.* 8.

HERMENEGILD. PINI de venarum metallicarum excoctione. Vol. II. Viennae. 4.

Mineral. Beobachtungen über die Eiſengrube bey Rio und in andern Gegenden der Inſel Elba, von ERMENEGILDO PINI. *Aus dem Ital. ins Teutſche überſ., und mit den neuern Bemerkungen Hrn.* KÖSTLIN *und anderer vermehrt, nebſt einer Abhandlung von beſondern Kriſtallgeſtalten des Feldſpaths herausgegeben, von* I. F. GMELIN. *Halle.* 8.

ERN. PLATNER diſſ. inaug. Repetitio breuis et aſſertio doctrinae Stahlianae de principio vitali. reſp. *C. A. Kaſten.* Lipſ. 4.

A. G. PLAZ. diſſ. inaug. de ſalubritate et inſalubritate habitationum. Lipſ. 4.

EIUSD. progr. de medicae vitae commodis et incommodis. Lipſ. 4.

EIUSD. de neceſſario eruditis otio. Lipſ. 4.

IOSEPHI IAC. PLENK elementa artis obſtetriciae. Viennae. 8.

EIUSD. elementa medicinae et chirurgiae forenſis. Viennae. 8. (vid. c. n. dec. III. ſ. 4. 665.)

Ex

Experiments and Obſervations relating to various branches of Natural Philoſophy with a Continuation of the Obſervations on Air, the ſecond Volume. By IOSEPH PRIESTLEY — Birmingham. 8.

G. PROCHASKA — Adnotationum academicarum faſciculus alter. Prag. 8. cum tab. aen.

EIUSD. de ſtructura Neruorum tractatus anatomicus, tabb. aeneis (6) illuſtratus. Viennae. 8. (vid. c. n. Vol. XXIII. p. 276.)

A General View of the Writings of Linnaeus. By R. PULTENEY, M. D. London. 8.

M. GE. CHR. RAFF *Naturgeſchichte für Kinder zum Gebrauche auf Stadt- und Landſchulen. mit* 4 *K. Göttingen.* 8.

Eſſay on the Nature and Cure of the Phthiſis pulmonalis. By I. REID. London. 8.

A. I. RETZII obſeruatt. botan. ſelect. faſciculus 2. Lipſiae. fol. cum 5 tabb. aen.

Mediciniſch - ökonomiſche Unterſuchung der Eigenſchaften und Würkungen eines ächten und verfälſchten Puders, ſammt ſeinen unterſchiedl. vortheilhaften, ſo wohl bekannten, als unbekannten Zubereitungsarten, von D. C. FR. REUSS. *Tübingen.* 8.

Briefe eines Arztes an einen Hypochondriſten von CLAUDE REVILLON. *Aus dem Franz. überſ., von* L. C. L. *Gotha.* 8.

G. G. RICHTERI — Opuſcula medica — collecta ſtudio I. C. G. ACKERMANN — Vol. tertium. Francof. ad M. et Lipſ. 4. (vid. c. n. Vol. XXIV. p. 533.)

AUG. GOTTL. RICHTERS *Anfangsgründe der Wundarzneykunſt: erſter Band. mit K. Göttingen.* 8. (vid. c. n. Vol. XXVI. p. 70.)

G. FR. RICHTER diſſ. inaug. de grauidarum varicibus. Lipſ. 4.

F. I. RIESE diſſ. de glandulis. Gieſſ. 4.

ROBERTS (John) Obſervations on fevers. London. 8.

Voyage dans l'Amérique ſeptentrionale en l'année 1781. Par Mr. L'ABBE' ROBIN. à Philadelphia. (Paris.) 8.

G. G. ROCKSTROH diſſ. inaug. de ſignis verae graviditatis ſaepe dubiis. Lipſ. 4.

Obſervations on the Diſeaſes which appeared in the Army on St. Lucia, in 1778 and 1779. To which are prefixed, Remarks calculated to aſſiſt in aſcertaining the cauſes, and in explaining the Treatment, of thoſe Diſeaſes. With an Appendix, containing a ſhort Addreſs to Military Gentlemen, on the Means of preſerving Health in the Weſt Indies. (By I. ROLLO.) Lond. 12.

L'Action du Feu central démontrée nulle à la ſurface du Globe, contre les aſſertions de MM. le Comte de BUFFON, BAILLY, DE MAIRAN etc. par M. ROME' DE L'ISLE. Seconde Edit., augmentée de nouvelles preuves et de pluſieurs éclairciſſemens. Paris. 8.

Hrn. ROSEN VON ROSENSTEIN, *Haus- und Reiſeapotheke, aus dem Schwed. nach der zweyten ſehr vermehrten und verbeſſerten Ausg. überſetzt. Leipzig.* 8.

EIUSD. *Anweiſung zur Kenntniß und Kur der Kinderkrankheiten* — *von* I. A. MURRAY — *Vierte vermehrte und verbeſſ. Aufl. Göttingen.* 8. (vid. c. n. Vol. XXII. p. 185.)

Verzeichniß derjenigen Pflanzen, welche nach der Anzahl und Beſchaffenheit ihrer Geſchlechtstheile nicht in den gehörigen Klaſſen und Ordnungen des Linneiſchen Syſtems ſtehen, nebſt einer Einleitung in

in diefes Syftem. von ALBRECHT WILHELM ROTH. *Altenburg.* 8.

ROUSSEAUS *Botanik für Frauenzimmer aus dem Franzöfifchen. Frankfurt und Leipzig.* 8.

LUDW. ROUSSEAU's *Abhandlung von den Salzen, nach feinen Lehrftunden verfaſst. Eichftädt und Günzburg.* 8.

Hiftoire naturelle, chymique et médicinale des Corps des trois Regnes de la Nature, ou Abrégé des Oeuvres chymiques de Mr. NEUMANN, par feu M. ROUX. à Paris. 4.

Cours complet d'agriculture théorique, pratique, économique, et de médecine rurale et vétérinaire; fuivi d'une méthode pour étudier l'agriculture par principes; ou Dictionaire univerfel d'agriculture par une fociété d'agriculteurs, et rédigé par M. l'Abbé ROZIER. Tom. I. à Paris. 8.

RUDOLPH difp. fiftens florae Ienenfis plantas ad polyandriam monogyniam Linn. pertinentes. Ienae. 4.

Mémoire hiftorique fur la maladie fingulière de la Veuve Mélin, dite la Femme aux Ongles. Lû à la faculté. Par M. SAILLANT. Paris. 8.

Hiftoire naturelle de la province de Dauphiné par Mr. FAUIAS DE SAINT-FOND. à Grénoble et à Paris. 8.

Gründliche Anweifung, wie man allerley Küchengewächfe und Specereikräuter durchs ganze Iahr behandeln foll etc. von F. Z. SALZMANN. *Berlin.* 8.

Lettre fur les experiences des frictions glaciales de la pefte, et autres maladies putrides — par M. D. SAMOILOWIZ. à Strasbourg. 8.

Short ſtrictures on the Method of Treatment recommended by Dr. DAWSON in the acute Rheumatiſm. By THOM. SANDEN, M. D. London. 12.

ED. SANDIFORT — Icones herniae inguinalis congenitae. Lugd. Bat. 8. (vid. c. n. Vol. XXV. p. 237.)

I. M. SAPHRANI diſſ. inaug. de clyſteribus eorumque effectibus. Halae. 4.

HORAT. BENED. VON SAUSSÜRE *Reiſen durch die Alpen, nebſt einem Verſuche über die Naturgeſchichte der Gegend von Genf. Aus dem Franz. überſ. und mit Anm. bereichert. Mit Kupf. 2 Th. Leipzig.* 8.

Traité chimique de l'air et du feu par Mr. SCHEELE avec une introduction de TORBERN BERGMAN: ouvrage traduit de l'Allemand par le Baron DE DIETRICH. à Paris in 12.

D. SCHMIDEL Icones Plantarum cet. Manip. I. Sect. II. Norimbergae. fol. (vid. c n. Vol. XXV. p. 268.)

I. G. SCHNEIDER Progr. de achlide Plinii et κολῳ Strabonis. Francof. ad V. 4.

L. SCHOELER diſſ. inaug. Obſeruationes ſuper morbis Surinamenſium. Götting. 4.

Von der Wirkung des Mohnſafts in der Luſtſeuche. Nebſt andern zur Arzneygelahrheit und Naturlehre gehörigen Beobachtungen, Nord-Amerika betreffend. Von D. I. D. SCHÖPFF. *Mit einer Vorrede herausgegeben von* DELIUS. *Erlangen.* 8.

FRANCISCI DE PAULLA SCHRANK etc. Enumeratio inſector. Auſtriae indigenorum. cum figuris. Aug. Vindel. et Argentorati. 8.

Auser-

Auserlesene vollständige Abhandl. von der Kolik von Poitou. Aus dem Latein. der Hrn. DE HAEN, GRASHUIS, TRONCHIN *und* STRACK, *übersetzt von* K. FR. SCHRÖDER. *Kopenhagen.* 8.

Lithologisches Real- und Verballexikon etc. von I. S. SCHRÖTER. *4ter Band. Frankf. am M.* 8.

Kurze Anweisung den Spargel mit wenigen Kosten und zugleich vorzüglich schön zu bauen, nach den neuesten Erfahrungen entworfen von C. F. SEIDEL. *Erlangen.* 8.

Hrn. VON SENACS *praktische Abhandlung von den Krankheiten des Herzens, aus dem Franz. übers. Leipzig.* 8.

Gesundheitskatechismus für das Landvolk und den gemeinen Mann, von A. A. SENFFT. *Berlin und Stettin.* 8.

SIEGWART Diss. de sanguinis ex pulmonibus reiectione, resp. *C. L. Becker.* Tubingae. 4.

Précis historique et expérimental des phénoménes électriques, depuis l'origine de cette découverte jusqu' à ce jour, par M. SIGAUD DE LA FOND. à Paris. 8.

Anatom. Beschreibung des menschl. Körp. durch S. F. SIMMONS. *Aus dem Engl. übers. und mit Anm. und Verbesserungen versehen. Erster Band von den Knochen und Muskeln. Leipzig.* 8.

Physikal. Belustigungen oder mikroskopische Wahrnehmungen, von 43 *in- und ausländischen Wasser- und Landthierchen, durch* MARTINUS SLABBER *etc. Aus dem Holländ. übers., mit* 18 *fein illuminirten Kupfertafeln. herausgeg. von A. W. Winterschmidt. Nürnberg.* 4.

Philosophical Inquiries into the Laws of Animal Life. Chap. III. By HUGH SMITH, M. D. London. 4.

IO. LE SOINNE diſſ. inaug. de thermis Aquisgranenſibus earumque vſu ſalubri vel noxio. Duisburg. 4.

An Account of a Voyage to the Spice Iſlands, and New Guinea. By M. P. SONNERAT. Lond. 8.

Hiſtoire naturelle de la France meridionale, ou recherches ſur la mineralogie du Vivarais, du Velay, du Viennois, du Valentinois, du Forez, de l'Auvergne, de l'Uſegois, du Comtat Venaiſſin, de la Provence, des Dioceſes de Nismes, Montpellier, Agde etc. ſur la phyſic de la mer Mediteranée, ſur les météores, les arbres, les animaux, l'homme et la femme de ces contrées. Par Mr. l'abbé GIRAUD SOULAVIE tome 3 et 4; avec figures. à Paris. 8.

THO. LAUTH diſſ. inaug., (praeſ. SPIELMANN,) de analyſi vrinae et acido phoſphorico. Argentor. 4.

Commentatio medica de vniuerſali opii vſu in graviditate, partu et puerperio a IO. CHRISTIANO STARKE. Ienae. 4. (vid. c. n. dec. III. ſuppl. 4. p. 660.)

Sammlung verſchiedener in der mediciniſch-chirurgiſch-praktiſchen Lehrſchule von Hrn. RAPHAEL STEIDELE *gemachter Beobachtungen chirurgiſcher Vorfälle und widernatürl. Geburten. Dritter Band. Wien.* 8.

Lehrbuch für Frauenzimmer, herausgegeben von M. CHR. G. STEINBERG. *Dritter Band, zwote Abtheilung. Breſslau und Leipz.* 8.

I. C. STOCKAR A NEUFORN diſſ. inaug. de vſu cantharidum interno. Göttingae. 4.

CASP. STOLL'S *Abbildungen und Beſchreibungen der Cikaden und Wanzen und anderer damit verwandten Inſekten aus Europa, Aſia, Afrika und Amerika, aus dem Holländ. überſ. Nürnb.* 4.

STORR

STORR de formatione loquelae, resp. (*C. F. Hellwag.*) Tubing. 4.

I. D. G. STUBBENDORF diss. inaugur. de vita in morbis prorsus insanabilibus praelonganda. Göttingae. 4.

P. H. THEMMEN diss. physiologico-medica inaug. de mensibus ex materia quadam peculiari, ouariis secreta, oriundis. Lugd. Batau. 8.

L'art de nager, avec des avis pour se baigner utilement. Par THEVENOT, orné de 20 fig. dessinées et gravées par MOETTE. Quatrieme Edition. à Paris. en 12 et en 8.

An Enquiry into the Nature, Causes, and Method of Cure of Nervous Disorders. In a Letter to a Friend. By ALEX. THOMSON, M. D. London. 8.

Mémoire physique et médicinal montrant des rapports evidents entres les phénomènes de la baguette divinatoire, du magnetisme et d'électricité avec des éclaircissemens d'autre object, qui y sont relatifs. par M. T**. à Londres et se trouve à Paris. 8. (Auctor est M. THOUVENEL.)

Dissertat. botan. Oxalis. Praes. CAR. P. THUNBERG. Resp. *H. R. Hast.* Upsal. 4. (vid. c. n. Vol. XXV. p. 644.)

EIUSD. Dissert. entomol. Nouas insectorum species sistens P. I. Resp. *S. N. Casstroem* ib. 4. (vid. c. n. Vol. XXVI. p. 483.)

EIUSD. Noua genera plantarum. P. I. Resp. *Clar. Fr. Hornstedt.* ib. 4. (vid. c. n. Vol. XXV. p. 146.)

EIUSD. Dissert. botanica de Protea, def. *Ioh. Ericus. Geualin.* ib. 4. (vid. ib. p. 639.)

Grundſätze der theoretiſchen Haushaltungskunde zum Unterricht der Anfänger von I. D. TITIUS — *Leipzig.* 8.

D. W. TRILLER de motu periſtaltico ventriculi atque inteſtinorum phyſiologice et pathologice conſiderato, reſp. *T. A. Biener.* Vitemb. 4.

EIUSD. progr. de alluuione alimentaria ab HIPPOCRATE appoſite deſcripta. Viteb. 4.

EIUSD. Exercitatio medico-critica de aptiſſima medicinae definitione ab ipſo HIPPOCRATE ſapienter propoſita. Viteb. 4.

EIUSD. progr. de Braſſica puerperis ipſo feſto Amphidromiorum die in commodum alimentum et ſalutare ſimul remedium oblata et appoſita. Vitemb. 4.

P. FRANZ UEBELACKERS *Syſtem des Karlsbader Sinters, unter Vorſtellung ſchöner und ſeltner Stücke ſammt einem Verſuche einer mineralogiſchen Geſchichte und dahin einſchlagenden Lehre über die Farben. Erlangen. fol.*

DON ANTONIO *de* ULLOA *phyſical. und hiſtor. Nachrichten vom ſüdl. und nordöſtl. America. a. d. Span. überſ. von* I. A. DIEZE *mit Zuſätzen. Leipz.* 8. 1*ter und* 2*ter Th.*

Oſſervazioni medico-pratiche intorno alle facoltà e virtù delle acque minerali di Recoaro di ANT. MASTINI DI VALDAGNO. Vicenza. 8.

Grundriß einer Mineralogie (von Hrn. VON VELTHEIM) *Braunſchweig. fol.*

Philoſophie de l'Univers, ou Théorie philoſophique de la Nature, par VIALLON. T. I. Brüſſel. 8.

Hiſto-

Hiſtoriſch-mediciniſche Abhandl. von dem zu Ilfeld verſtorbenen und geöfneten Vielfraß und Steinfreſſer nebſt beygefügtem Protocoll und Sektionsberichten, von S. G. VOGEL. *Aus dem Latein. überſ. Berlin.* 8.

D. S. G. VOGELS *Handbuch der prakt. Arzneywiſſ., zum Gebrauch für angehende Aerzte. Erſter Th. Stendal.* 8. (vid. comm. noſtr. dec. III. ſuppl. 3. p. 512.)

Neueſte Reiſen durch England, vorzüglich in Abſicht auf die Kunſtſammlung, Naturgeſchichte, Oecon. Manufact. etc. Aus den beſten Nachrichten und neuen Schriften zuſammengetragen von D. I. I. VOLKMANN. *Leipzig.* 8. 1*ter Theil.* (Auctor non ipſe per Angliam profectus eſt, ſed quae alii obſeruarunt, in conclaui collegit.)

I. G. WALLERIUS *Mineralſyſtem. Herausgegeben von* N. G. LESKE. *Erſter Theil. Berlin und Stettin.* 8.

The Conductor and Containing Splints; or, a Deſcription of two Inſtruments for the ſafer Conveyance and more perfect Cure of Fractured Legs. Third Edition. By I. WATHEN. Lond. 8.

Chemical Eſſays, by R. WATSON — Vol. I. 2. Cambridge. 8.

Bekannte und unbekannte Fabriken und Künſte aus eigener Erfahrung, von I. A. WEBER. *Tübingen.* 8.

CAROLI WEBSTER medicinae ſyſtema (vid. ſupra p. 551.)

Rada dla matek wzgledem wychowania dzieci, i utrzymania zdrowia onych, przez TEODORA TOMASZA WEICHARDA. w Warſzawie. 8.

(Conſi-

(Confilium matribus datum de conferuanda fanitate et de educatione infantum. Auctore WEICHARDT.)

C. F. WENZEL, *chymifche Verfuche, die Metalle vermittelft der Reverberation in ihre Beftandtheile zu zerlegen. In den Abhandlungen, welche von der kön. Dänifchen Gefellfch. den Preiß erhalten haben.* I *Sammlung. Kopenhagen.* 4.

Diff. inaug. exponens vulnerum cum deperditione fubftantiae medelam, auct. OTT. P. WIEDENFELD. Gött. 4.

Handbuch der allgemeinen Chemie von JOH. CHR. WIEGLEB *erfter und 2ter Band. Berlin.* 8.

Ernftig dog teffens fcherzend onderzoek, of de oorzaaken van de Kinderpokjes, Mazelen, Loop, Rodeloop, en van veele andere Ziekten, maar byzonder van der Schurft, aan Infecten moeten toegefchreven worden. Door W. WILDRIK. Te Amfterdam. 8.

A. C. VON WILLBURG *Anleitung für das Landvolk in Abficht auf die Erkänntniß und Heilungsart der Krankheiten des Rindviehes etc. Zwote und vermehrte Aufl. Nürnberg.* 8.

Obfervations on the poifonous Vegetables which are either Indigenous in Great Britain, or Cultivated for ornament. By B. WILMER. London. 8.

A fhort View of Electricity. By B. WILSON — London. 4.

W. WITHERINGS *Befchreibung des mit einem wehen Hals verknüpften Scharlachfiebers; fo wie daffelbe befonders im Iahre* 1778. *zu Birmingham in England erfchien. Aus dem Engl überf., und mit einigen*

nigen Anmerk. und Zuſ. verſehen von I. A. I. SAUR. *Frankfurt am M.* 8.

WOLLIN Diſſertatio de Atramentis ſympatheticis. Lundae. 4. (vid. comm. noſtr. dec. III. ſuppl. 4. p. 641.)

Anmerkungen über die Viehſeuchen in Oeſterreich. von D. IOH. WOLSTEIN. *Wien.* 8.

Lettera ſopra l'Ecliſſe ſolare occaduta li 17 Octobre, 1781. dal C. DE ZELADA. Roma. 4.

HEINRICH ZIMMERMANNS *Reiſe um die Welt mit Capitain-Cook. Mannheim.* 8.

Con-

Contenta in hac parte.

INDEX

INDEX.

A.

Acta

D.

Elli-

G.

Jeunet,

K.

Mederer,

S.

pe-

W.

Z.

Emendanda.

p. 9. lin. 11. hoc lege hunc
p. 11. lin. 33. fructificationibus l. fructificationis
p. 14. lin. 15. ſolu- l. ſolutum
p. 30. lin. 30. florem l. florum
p. 35. lin. 19. quo l. quae
p. 52. lin. 11. fermentato l. fermentata
p. 53. lin. 14. ad morbos l. morbos
p. 64. lin. 22. debilitatum l. debilitatem
p. 79. lin. 22. Eam l. Eum
p. 81. lin. 12. noua l. nouo
— lin. 13. praeſentiſſima l. praeſentiſſimo
— lin. 14. detecta l. detecto
p. 91. lin. 28. MAREF l. MARET
— lin. 34. probantes l. probantem
p. 93. lin. 16. loca l. loco
p. 107. lin. 32. perpetuo l. perpetua
p. 138. lin. 2. et l. vt
p. 143. lin. 7. nitro l. nitri
p. 147. lin. 31. quam l. quem
p. 150. lin. 16. dominicenſis l. dominicenſe
p. 152. lin. 26. vna l. vnam
p. 156. lin. 33. natos l. natum
p. 164. lin. 27. Auctor l. Auctoris
p. 180. lin. 19. BECHMANN l. BECKMANN
p. 183. lin. 25. douce amène l. douce-amere
p. 189. lin. 10. FERBFRS l. FERBERS
p. 219. lin. 16. noſtrum l. noſtram
p. 249. lin. 12. traditur l. parandi traditur
p. 256. lin. 4. quorum l. quarum
p. 274. lin. 10. quam l. quem
p. 294. lin. 30. quae l. quas
— lin. 31. illae l. illas
p. 296. lin. 22. haec l. has
p. 297. lin. 5. aëreis l. aëris
p. 300. lin. 20. viſibilis l. viſibile
p. 301. lin. 22. tenaciorem l. tenacius
p. 308. lin. 7. aptae l. apta
p. 328. lin. 12. deſcriptum l. deſcriptam

P. 344.

p. 344. lin. 3. Baillius l. Caillius
p. 415. lin. 24. laeuibus l. leuibus
p. 461. lin. 1. opaca l. opaco
p. 465. lin. 22. ingula l. iugulo
p. 466. lin. 15. iisdem l. iidem
p. 467. lin. 11. caeruleum l. caeruleam
p. 500. lin. 5. qunita l. quinta
p. 509. lin. 12. confumta l. confumtum
p. 512. lin. 10. naratis l. narratis
p, 516. lin. 2. feleniritis l. felenitae
— lin. 23. quae l. qua
— lin. 25. finuofa l. fumtuofa
p. 522. lin. 32. mutata l. mutato
p. 532. lin. 21. focierate l. focietati
p. 548. lin. 8. *Gefchiche* l. *Gefchichte*
p. 556. lin. 14. Caroyphyllatae l. Caryophyllatae
p. 559. lin. 26. lymphatifques l. lymphatiques
p. 561. lin. penult. (*auf dem Titel ftehet 2mal* Holmiae.)
p. 565. lin. 9. maiorani l. maioranae
— lin. 11. femino l. femina
p. 567. lin. 18. ferre l. ferro
p. 568. lin. 18. frigido l. frigida
p. 572. lin. 16. Eum l. Id
p. 582. lin. 12. vegatabilibus l. vegetabilibus
p. 583. lin. 2. vniuerfum l. vniuerfam
p. 598. lin. 20. quernum l. quernus
(p. 606. *An deffen ftatt ftehet oben* 525)
p. 610. lin. 17. angufti l. anguftis
p. 636. lin. 22. fue l. feu
p. 641. lin. 2. diacta l. diaeta
p. 674. lin. 13. experimente l. experimenta
— lin. 21. conuum l. conum
— lin. vlt. nouis l. nobis
p. 687. lin. 4. aere l. aër
p. 688. lin. 28. halitus l. halitu

